Kolektif

Mücadele

Dergisi

3 aylık teorik dergi- Ekim - Kasım – Aralık 2026 Sy: 04 devrim için savaşmayana sosyalist denmez!

WASHİNGTON'DAN PEKİN'E, BRÜKSEL'DEN MOSKOVA'YA:

EMPERYALİST SAVAŞLARA HAYIR

Solun Krizi, Tasfiyeciliğin Kıskacı	Yenilgiden Çürümeye: Devrimci Hareketin	Faşizm, Reformizm, Kürt Ulusal Sorunu	Sarayın ve Sermayenin Barışı Değil,	Kimlik Siyaseti, Sınıf Mücadelesi
Toprak, Su, Emek: Sermayenin Yağmasına Karşı	Kadın hareketinin doğuşu, tarihsel gelişimi	Geleceksizlik krizi ve alternatifin yeniden inşası	Kadın hareketinin doğuşu, tarihsel gelişimi ve bugünkü içeriği (2)	

İçindekiler;

Solun Krizi, Tasfiyeciliğin Kıskacı ve Yeniden Sınıfla Buluşma Zorunluluğu S. 3
Şemdin Şimşir

Sarayın ve Sermayenin Barışı Değil, Halkların Eşitliği S. 8
Eren Aydin

Washington'dan Pekin'e, Brüksel'den Moskova'ya: Emperyalist Savaşlara Hayır S.
Yusuf Özmen

Faşizm, Reformizm, Kürt Ulusal Sorunu ve "Demokratikleşme" Yanılsaması S.13
Serhat Yılmaz

Kadın hareketinin doğuşu, tarihsel gelişimi ve bugünkü içeriği (2) S. 29 Derya Özcan

Yenilgiden Çürümeye: Devrimci Hareketin Toplumsal Zeminden Kopuşu S. 35
Ahmet Öztürk

Toprak, Su, Emek: Sermayenin Yağmasına Karşı Ortak Mücadele s. 39
Özlem Kilci

Kimlik Siyaseti, Sınıf Mücadelesi
Ve Sosyalist Hareketin Geri Çekilişi s.34
Yusuf Demirhan

Geleceksizlik krizi ve alternatifin yeniden inşası s 51 Çoşkun Özdemir

Merhaba

Dergimizin 4. sayısıyla bir kez daha siz değerli okurlarımızla buluşuyoruz. Dünyada savaşların, işgallerin ve emperyalist rekabetin halkların yaşamını belirlediği; Gazze'de yıkımın sürdüğü, Ukrayna'dan Sudan'a uzanan geniş bir coğrafyada savaşın bedelini yine emekçilerin ve ezilen halkların ödediği bir dönemden geçiyoruz. Kapitalist sistemin krizleri halklara yoksulluk, göç ve güvencesizlik olarak dönüyor.

Türkiye'de hayat pahalılığı, düşük ücretler ve ağır çalışma koşulları emekçilerin yaşamını belirlerken siyasal ve toplumsal baskılar da artıyor. İşçiler temel hakları için sokakta, kadınlar, gençler ve hak örgütleri baskılara karşısında direneme çabası içindeler. Geçim sıkıntısı ve demokratik mücadele alanlarının daraltılması, önümüzdeki dönemin mücadele başlıklarını belirginleştiriyor.

Buna karşı dünyanın farklı coğrafyalarında işçilerin grevleri, gençlerin protestoları, kadınların ve ezilen halkların direnişleri sürüyor. Halkların birbirinin mücadelesinden güç alması ve enternasyonal dayanışmanın büyütülmesi bugün daha büyük önem taşıyor.

Bu sayımızda Türkiye devrimci hareketinin sorunlarını, örgütlenmenin önündeki engelleri, emek mücadelesini ve dünyadaki gelişmeleri ele alıyoruz. Çünkü değişim; sorunlarla yüzleşmekten, geçmişin deneyimlerinden ders çıkarmaktan ve bugünün koşullarına uygun mücadele yolları yaratmaktan geçiyor.

Yeni sayımızı, emperyalist savaşlara karşı mücadeleyi, sömürünün karşısında emeği, baskının karşısında özgürlüğü ve halkların dayanışmasını büyütenlerin sesine katkı sunması dileğiyle sizlerle buluşturuyoruz.

Bir sonraki sayımızda görüşmek üzere.

Editör

Sahibi ve sorumlu yazı isleri müdürü: Ege Gökçek
Adres: Bülbül Mahallesi Küçük Şişhane Cad. No: 3 Beyoğlu İstanbul
info@kolektifmücadele1.org
Twitter: @ Kollektifpl

Künye: Kolektif Nisan Yayıncılık Basın Sn. Ltd Şti
3 Aylık Teorik Yayın: Kolektif Mücadele Dergisi 2026
Fiyat: 25. TL

Solun Krizi, Tasfiyeciliğin Kıskacı

Şemdin Şimşir

"Bir siyasal partinin kendi yanlışları karşısındaki tutumu, o partinin ne kadar ciddi olduğunu değerlendirmenin en önemli ve en güvenilir yollarından biridir." (V. İ. Lenin, "Sol" Komünizm: Bir Çocukluk Hastalığı.)

Lenin'in bu saptaması yalnızca devrimci örgütlerin birbirlerini değerlendirmek için başvurabileceği bir ölçüt değildir; çok daha önce ve çok daha esaslı biçimde, her devrimci hareketin kendi pratiğine yöneltmesi gereken materyalist bir sınamadır. Çünkü bir siyasal örgütün ciddiyeti, kendisi hakkında kurduğu anlatıyla, kullandığı devrimci sıfatlarla ya da geçmişten devraldığı tarihsel mirasla değil, kendi gerçekliğiyle kurduğu ilişkinin niteliğiyle ölçülür. Yanlışlarını gizleyen, başarısızlıklarını başarı söylemleriyle örten, örgütsel zayıflığını politik iddiaların arkasına saklayan bir hareket, yalnızca başkalarını yanıltmaz; zamanla kendi gerçekliğini görme yeteneğini de kaybeder. Devrimci özeleştiri bu nedenle bir alçakgönüllülük gösterisi değil, siyasal gerçeklikle yeniden bağ kurmanın ve onu değiştirecek araçları yaratmanın zorunlu koşuludur.

Bugün kendisini sosyalist, komünist ya da devrimci olarak tanımlayan yapıların önemli bir bölümünün yaşadığı kriz, yalnızca sayısal küçülme, örgütsel güç kaybı ya da toplumsal etkisizlik değildir. Sorun daha derinde, devrimci öznenin kendi tarihsel varlık koşullarıyla kurduğu ilişkinin bozulmasında yatmaktadır. Teorik üretimin zayıflaması, eleştirel düşüncenin körelmesi, örgütsel hedeflerin daralması, kadro politikasının gerilemesi, sınıf içerisinde süreklilik taşıyan bağların çözülmesi ve devrimci ahlakın yerini giderek grup aidiyetleri ile karşılıklı meşrulaştırmanın alması, aynı krizin birbirine bağlı görünümleridir. Bu nedenle bugün tartışılması gereken şey sosyalizmin tarihsel geçerliliği değil, sosyalizm adına yürütülen siyasal pratiğin niteliğidir.

Kapitalizm ortadan kalkmamıştır. Tersine, sermayenin emek üzerindeki tahakkümü hem genişlemiş hem de yeni biçimler kazanmıştır. Üretimin parçalanması, taşeronlaştırma, güvencesizleştirme, esnek çalışma, platform ekonomileri, lojistik ağların genişlemesi, borçlandırma ve işgücünün sürekli hareket hâline zorlanması, sınıf ilişkilerini ortadan kaldırmamış; onları daha karmaşık, daha dağınık ve çoğu zaman daha görünmez hâle getirmiştir. İşçi sınıfı da ortadan kalkmış değildir. Klasik sanayi proletaryasının sınırlarını aşarak hizmet sektöründe, depolarda, lojistikte, çağrı merkezlerinde, hastanelerde, üniversitelerde, platform ekonomilerinde, taşeron sistemlerinde ve güvencesiz çalışma biçimlerinde çok daha geniş bir toplumsal tabana yayılmıştır. Başka bir deyişle proletarya yok olmamış, sermayenin gelişimiyle birlikte yeniden biçimlenmiştir.

Dolayısıyla sınıf siyasetinin nesnel zemininin ortadan kalktığını ileri sürmek, kapitalizmin güncel hareketini yanlış okumaktır. Asıl sorun, sosyalist hareketin sınıfın bu yeni bileşimini çözümleme, onun gündelik yaşamını kavrama ve

Sınıfla buluşmak, sınıf adına konuşmak değildir; sınıfın içinde siyasal ve örgütsel bir varlık yaratmaktır. İşyerlerinde, mahallelerde, sendikalarda, gençlik içerisinde, kadın emekçiler arasında, göçmen işçiler içinde ve güvencesiz çalışanların gündelik yaşamında uzun süreli, sabırlı ve sistematik bir faaliyet yürütmektir. Bunun kestirme yolu yoktur

bu yaşamın içerisindeki çelişkilerde örgütsel olarak kök salma kapasitesindeki zayıflamadır. İşçi sınıfının değişmesi, sınıf siyasetinin terk edilmesini değil; tersine, sınıf siyasetinin yeni koşullara uygun olarak yeniden kurulmasını gerektirir. Marx'ın materyalist yöntemi açısından mesele, tarihsel öznenin eski biçimlerini nostaljik biçimde tekrar etmek değil, sermaye-emek çelişkisinin bugün hangi somut biçimler altında üretildiğini kavramaktır.

Bugün solun önemli bir bölümünde görülen temel kırılma, siyasal faaliyetin maddi toplumsal ilişkiler alanından giderek temsili ve sembolik alanlara çekilmesidir. İşyerlerinde, fabrikalarda, depolarda, mahallelerde, okullarda, üniversitelerde, sendikalarda ve gündelik yaşamın çatışmalı alanlarında süreklilik taşıyan örgütlenmenin yerini dönemsel kampanyalar, sosyal medya görünürlüğü, basın açıklamaları ve kısa süreli politik mobilizasyonlar almaktadır. Bunların hiçbiri kendi başına gereksiz değildir; propaganda da, açıklama da, kampanya da devrimci faaliyetin araçları olabilir. Fakat araçların örgütlenmenin kendisinin yerine geçmesi, devrimci siyasetin maddi içeriğini aşındırır. Propagandayı örgütlenme, görünürlüğü güç, açıklamayı siyasal kapasite sanmaya başladığımız yerde siyaset giderek gerçek güç ilişkilerinden kopar.

Tasfiyecilik tam da bu noktada yalnızca tarihsel bir polemik kavramı olmaktan çıkar ve bugünün somut siyasal sorunlarından biri hâline gelir. Tasfiyeciliği yalnızca örgütlerin biçimsel olarak dağıtılması ya da parti fikrinin açıkça reddedilmesi olarak anlamak yetersizdir. Daha geniş ve güncel anlamıyla tasfiyecilik, devrimci hareketin sınıf içinde uzun soluklu çalışma yürütme, kadro yetiştirme, kalıcı örgütsel mevziler yaratma ve burjuva siyaseti karşısında bağımsız bir devrimci irade oluşturma hedeflerinden adım adım uzaklaşmasıdır. Örgütsel sürekliliğin yerini dönemsel hareketlilik, kadro politikasının yerini gevşek çevre ilişkileri, sınıf çalışmasının yerini genel politik söylem, bağımsız devrimci hattın yerini ise mevcut siyasal kümelenmeler içerisinde pozisyon alma aldığında tasfiyecilik artık yalnızca örgütsel bir tercih değil, giderek yerleşikleşen bir siyasal kültür hâline gelir.

Bu kültürün en belirgin sonuçlarından biri, sol içi rekabetin sınıf mücadelesinin önüne geçmesidir. Sermayeye, patron sınıfına, burjuva devletin emek karşıtı politikalarına ve kapitalist sömürü ilişkilerine yönelmesi gereken siyasal enerji, giderek başka sol yapılara karşı üstünlük kurma arayışına harcanmaktadır. Sınıf mücadelesinde elde edilemeyen mesafenin, sol içi güç dengelerinde kazanılacak göreli üstünlüklerle telafi edilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bir yapının küçülmesi başka bir yapının güçlenmesi, bir örgütün hata yapması diğerinin politik doğruluğunun kanıtı, bir çevrenin dağılması ise başka bir çevrenin başarısı gibi algılanmaktadır.

Oysa başka bir örgütün zayıflaması bizi güçlü kılmaz. Başkasının sınıftan kopmuş olması bizim sınıfla bağ kurduğumuzu kanıtlamaz. Başkasının politik etkisizliği bizim etkili olduğumuz anlamına gelmez; başkasının örgütsel yanlışları da bizim siyasal doğruluğumuzun maddi kanıtı değildir. Devrimci bir hareketin gerçek ölçütü,

diğer sol yapılara kıyasla nerede durduğu değil, işçi sınıfı ve emekçi kitlelerle nasıl bir ilişki kurabildiğidir. İşçi mücadelelerinin içinde süreklilik taşıyan bağlar yaratabiliyor mu, üretim ve yaşam alanlarında kalıcı mevziler oluşturabiliyor mu, yeni kadrolar yetiştirebiliyor mu, politik etkisini örgütsel ilişkiye dönüştürebiliyor mu ve emekçilerin gündelik mücadeleleriyle devrimci program arasında canlı bir bağ kurabiliyor mu? Bir hareketin gerçek gücü bu soruların yanıtında ortaya çıkar.

Bu açıdan bakıldığında, sol içerisinde giderek ritüelleşen çok imzalı açıklamaların da materyalist bir değerlendirmeye tabi tutulması gerekir. Farklı sosyalist yapıların belirli gelişmeler karşısında ortak tutum alması, eylem birliği geliştirmesi ya da ortak açıklamalar yayımlaması elbette ilkesel olarak yanlış değildir. Sınıf mücadelesinin belirli uğraklarında ortak eylem, hatta kimi koşullarda zorunlu bir politik görev hâline gelebilir. Fakat eylem birliği ile siyasal güç görüntüsü yaratma arasındaki farkı gözden kaçırmamak gerekir. Gerçek örgütsel kapasiteden kopuk uzun imza listeleri, kimi zaman maddi güç ilişkilerini perdeleyen bir sembolik temsil biçimine dönüşmektedir.

Birkaç kişilik çevrelerin, fiilen örgütsel varlığı son derece sınırlı olan yapıların ya da yalnızca isim düzeyinde varlığını sürdüren grupların yan yana gelerek oluşturduğu uzun imza listeleri tek başına siyasal kuvvet yaratmaz. Onlarca imzanın bulunduğu bir çağrı birkaç yüz insanı dahi harekete geçiremiyorsa, burada sorun imza sayısının yetersizliği değil, örgütlü toplumsal gücün zayıflığıdır. Marksist siyaset açısından güç, isimlerin toplamı değil, örgütlenmiş insan, süreklilik taşıyan kadro, sınıf içerisinde kurulmuş güven ilişkileri ve mücadele anında harekete geçirilebilecek maddi kapasitedir.

Buradaki asıl mesele başarısızlık da değildir. Her devrimci hareket yenilebilir, geri çekilebilir, güç kaybedebilir, yanlış taktikler izleyebilir ve belirli dönemlerde tarihsel olanakları değerlendiremeyebilir. Devrimci mücadele doğrusal bir ilerleme çizgisi değildir. Asıl sorun, yenilginin yenilgi, başarısızlığın başarısızlık olarak tanımlanamamasıdır. Çünkü gerçek durumun üzeri başarı söylemleriyle örtüldüğü anda yenilgiden öğrenme imkânı da ortadan kalkar. Bir örgüt ancak nerede yanıldığını, hangi hesabının yanlış çıktığını ve hangi örgütsel yetersizliğin onu geri düşürdüğünü açık biçimde kavrayabildiği ölçüde ileriye doğru hareket edebilir.

Lenin'in parti ciddiyeti üzerine yaptığı vurgu bu nedenle yalnızca ahlaki bir tutuma değil, devrimci örgütün bilimsel karakterine işaret eder. Ciddi bir devrimci örgüt, kendi hatalarını gizleyen değil, onları sistematik biçimde inceleyen; yanlışları kişisel kusurlara indirgeyen değil, onların politik ve örgütsel kaynaklarını araştıran; özeleştiriyi dönemsel bir ritüel olarak değil, devrimci gelişmenin sürekli bir mekanizması olarak ele alan örgüttür. Özeleştiri, örgütün kendi kendisini cezalandırması değil, teori ile pratiğin arasındaki mesafeyi yeniden kurmasıdır.

Ne var ki bugün solun bazı kesimlerinde eleştirinin yerini karşılıklı suskunluğun, siyasal değerlendirmelerin yerini ise ilişkileri koruma kaygısının aldığı görülmektedir. Açık eleştiri kolaylıkla "sekterlik", "bölücülük" ya da "dayanışmayı zedelemek" suçlamalarıyla karşılanabilmekte, böylece herkesin birbirinin eksikliklerini bildiği ama bunların açık biçimde konuşulmadığı bir karşılıklı meşrulaştırma düzeni ortaya çıkmaktadır. Bu durum yoldaşlığın değil, politik atalete dayalı bir uzlaşmanın ifadesidir. Devrimci dayanışma yanlışları örtmek değil, onları aşacak siyasal zemini yaratmaktır; yoldaşlık birbirini sürekli onaylamak değil, gerektiğinde birbirine hakikati söyleyebilme cesaretidir.

Marksizmin temel üstünlüklerinden biri, gerçeklikle kurduğu materyalist ilişkidir. Marksizm dünyayı bizim olmasını istediğimiz

biçimiyle değil, olduğu hâliyle kavramaya ve onu değiştirecek maddi güçleri yine bu gerçekliğin içerisinden çıkarmaya çalışır. Bu nedenle kendi örgütsel gerçekliğimizi olduğundan farklı göstermek yalnızca kötü propaganda yapmak değildir; materyalist yöntemin kendisinden uzaklaşmaktır. Kitlelerden kopuk bir hareket, kendisini kitlesel ilan ederek kitleselleşmez. Sınıf içerisinde maddi karşılığı bulunmayan bir politik çizgi, yalnızca doğru sloganlar üreterek toplumsal kuvvete dönüşmez. Devrimci siyaset, iddia ile maddi güç arasındaki mesafeyi doğru biçimde görmeyi gerektirir.

Bugün devrimci hareketin önündeki temel görev de bu nedenle görünürlük siyasetinin sınırlarını aşarak yeniden sınıfın maddi yaşamına dönmektir. Ancak bu dönüş romantik bir "fabrikalara dönüş" çağrısı olarak anlaşılmamalıdır. Bugünün işçi sınıfı yüz yıl öncesinin toplumsal bileşimine sahip değildir; çalışma biçimleri, kent yaşamı, üretim süreçleri ve sermaye birikiminin örgütlenişi önemli ölçüde değişmiştir. Yapılması gereken, sınıfın bugünkü bileşimini, yeni çalışma rejimlerini, güvencesizlik biçimlerini, borçlandırmayı, göçmen emeğini, kadın emeğinin özgül konumunu, genç işçilerin deneyimlerini ve sermayenin yeni sömürü mekanizmalarını somut olarak çözümlemektir.

Sınıfla buluşmak, sınıf adına konuşmak değildir; sınıfın içinde siyasal ve örgütsel bir varlık yaratmaktır. İşyerlerinde, mahallelerde, sendikalarda, gençlik içerisinde, kadın emekçiler arasında, göçmen işçiler içinde ve güvencesiz çalışanların gündelik yaşamında uzun süreli, sabırlı ve sistematik bir faaliyet yürütmektir. Bunun kestirme yolu yoktur. Devrimci örgüt inşası, konjonktürün hızına kapılmadan, her toplumsal hareketliliği tarihsel sıçrama olarak görmeden ve her politik gündemi örgütün bütün faaliyetini belirleyen geçici bir heyecana dönüştürmeden kalıcı birikim yaratabilmeyi gerektirir.

Kadro yetiştirmek zaman ister, sınıf içerisinde güven oluşturmak zaman ister, bir işkolunda ya da mahallede süreklilik taşıyan ilişkiler kurmak zaman ister, örgütsel gelenek yaratmak ve politik bir çizgiyi maddi kuvvete dönüştürmek zaman ister. Devrimci çalışmanın "iğneyle kuyu kazmaya" benzetilmesinin anlamı da buradadır. Bu benzetme yalnızca sabrı değil, devrimci siyasetin maddi karakterini anlatır. Sosyal medya görünürlüğü birkaç saat içerisinde yaratılabilir, bir açıklama birkaç dakika içerisinde yayımlanabilir, bir politik gündem birkaç gün içinde değişebilir; fakat sınıf içerisinde güvene, mücadele deneyimine ve ortak örgütsel pratiğe dayalı bir ilişki ancak uzun süreli emekle kurulabilir.

Aynı materyalist ölçütü kendi gerçekliğimize uygulamak zorundayız. İstediğimiz noktada olmayabiliriz; örgütsel gücümüz sınırlı, toplumsal etkimiz yetersiz, kadro birikimimiz zayıf ve sınıf içerisindeki mevzilerimiz kırılgan olabilir. Bunları gizlemek ya da başarı söylemleriyle telafi etmeye çalışmak bize hiçbir şey kazandırmaz. Tersine, nerede olduğumuzu doğru biçimde tanımlamak, nereye gitmemiz gerektiğini belirlemenin ilk koşuludur. Başkalarının zayıflıklarını sıralamak, kendi görevlerimizin üzerini örtemez.

Bu nedenle sola yönelttiğimiz eleştiriyi kendimizi dışarıda bırakan bir teşhir faaliyetine dönüştürmek, eleştirinin devrimci niteliğini ortadan kaldırır. Eleştirinin değeri, başkasının yanlışını ne kadar keskin biçimde gösterebildiğimizle değil, kendi pratiğimizde hangi dönüşümü yaratabildiğimizle ölçülmelidir. Örgütlenemiyorsak neden örgütlenemediğimizi, kadro yetiştiremiyorsak hangi çalışma tarzının buna engel olduğunu, işçi sınıfı içerisinde kalıcı ilişkiler kuramıyorsak hangi siyasal ve örgütsel alışkanlıkların bizi sınıftan uzaklaştırdığını araştırmak zorundayız. Eksiklerimizi birer mazeret olarak değil, önümüzde duran devrimci görevlerin somut tarifi olarak ele almak gerekir.

Tam da bu nedenle devrimci özeleştiri, kendini küçültmek ya da sürekli hata ilan etmek değildir. Özeleştiri, mevcut durum ile ulaşılması gereken düzey arasındaki mesafeyi doğru biçimde ölçmek ve bu mesafeyi kapatacak siyasal ve örgütsel araçları yaratmaktır. Eleştiri ancak inşaya bağlandığında devrimci anlam kazanır. Aksi durumda en keskin sözler bile zamanla politik bir konfor alanına dönüşebilir; herkes yanlışları görür, herkes krizden söz eder, fakat çalışma tarzında, kadro politikasında ve sınıfla kurulan ilişkide hiçbir şey değişmez.

Bugünün görevi solun krizini yalnızca teşhir etmek değil, bu krizin maddi ve örgütsel nedenlerini aşacak yeni bir devrimci inşa anlayışı geliştirmektir. Görünürlüğün yerine köklülüğü, dönemsel hareketliliğin yerine sürekliliği, gevşek çevre ilişkilerinin yerine örgütlü sınıf bağlarını, kendisini tekrar eden siyasal ritüellerin yerine gerçek toplumsal mevziler yaratmayı esas almak gerekir. Devrimci örgütün amacı kendi varlığını sürdürmek ya da sol içindeki konumunu güçlendirmek değil, işçi sınıfının bağımsız tarihsel hareketinin örgütlü bir parçası hâline gelmektir.

Burada Leninist örgüt anlayışının güncelliği de yeniden ortaya çıkar. Devrimci örgüt yalnızca mevcut bilincin pasif yansıması değildir; sınıf mücadelesinin dağınık deneyimlerini siyasal bir bütünlüğe kavuşturan, mücadeleler arasındaki bağı kuran, kendiliğinden hareketin sınırlarını aşmaya çalışan ve işçi sınıfının bağımsız siyasal iradesini örgütleyen bir araçtır. Bu nedenle sınıfın kendiliğinden hareketiyle devrimci örgüt arasında mekanik bir karşıtlık kurmak ne kadar yanlışsa, örgütü sınıfın dışında kendi başına tarih yapan bir irade olarak görmek de o kadar yanlıştır. Devrimci özne, sınıf mücadelesinin dışında değil, tam da onun içinde, onun deneyimlerinden öğrenerek ve bu deneyimleri daha ileri bir siyasal bilinç düzeyine taşıyarak kurulabilir.Mesele bu nedenle basitçe “solun yanlışları” meselesi değildir. Mesele, devrimci hareketin kapitalizme karşı mücadelede yeniden tarihsel bir özne hâline gelip gelemeyeceğidir. Bunun yanıtı sosyal medya tartışmalarında, uzun imza listelerinde, örgütlerin kendileri hakkında kurdukları iddialı anlatılarda ya da geçmişin mirasına yaslanarak verilemez. Yanıt ancak sınıfla kurulacak maddi ilişkide, yetiştirilen kadrolarda, yaratılan örgütsel mevzilerde, mücadele içerisinde kazanılan güven ilişkilerinde ve işçi sınıfının bağımsız siyasal iradesini güçlendirecek kalıcı örgütlenmelerde verilebilir.

Sol ya yeniden sınıfla buluşacak, onun bugünkü maddi yaşamının içerisinde kök salacak ve devrimci siyaseti gerçek toplumsal güç ilişkileri üzerinde yeniden kuracaktır ya da giderek kendi içine kapanmış, kendi çevresine konuşan ve tarihsel etkisini kaybeden bir siyasal alana dönüşecektir. Fakat bizim açımızdan asıl mesele bu hükmü başkaları hakkında vermek değildir. Esas mesele, bu tarihsel zorunluluğun gereğini kendi pratiğimiz açısından yerine getirebilmektir.

Kendimizi haklı çıkarmaya değil, kendimizi aşmaya ihtiyacımız vardır. Başkalarının başarısızlığından güç devşirmeye değil, kendi maddi gücümüzü örgütlemeye; sınıf adına konuşmakla yetinmeye değil, sınıfın içinde örgütlenmeye; görüntü üretmeye değil, kalıcı mevziler yaratmaya; eleştiriyi çoğaltmaya değil, eleştirinin sonuçlarını devrimci pratiğe dönüştürmeye ihtiyacımız vardır.

Devrimci siyasetin ciddiyeti de en sonunda burada sınanacaktır. Çünkü tarihin hükmü, kendimiz hakkında ne söylediğimize değil, hangi sınıfsal mevzileri yaratabildiğimize, hangi mücadeleleri örgütleyebildiğimize ve işçi sınıfının bağımsız siyasal gücünün oluşmasına ne ölçüde katkıda bulunabildiğimize bakacaktır. ★

Sarayın ve Sermayenin Barışı Değil, Halkların Eşitliği

Eren Aydın

Dünya kapitalizmi, ekonomik, siyasal ve toplumsal çelişkilerin giderek keskinleştiği yeni bir dönemden geçiyor. Bölgesel savaşların yayılması, emperyalist güçler arasındaki rekabetin sertleşmesi, silahlanma harcamalarının büyümesi ve milyonlarca insanın yerinden edilmesi birbirinden bağımsız gelişmeler değildir. Bunların tümü, sermayenin dünya ölçeğindeki yeniden paylaşım mücadelesinin ve kapitalist sistemin derinleşen krizinin farklı görünümleridir.

Savaşların gerekçeleri farklı kelimelerle anlatılır: "ulusal güvenlik", "terörle mücadele", "demokrasi", "istikrar" ya da "vatan savunması". Fakat savaşın sınıfsal bilançosu değişmez. Ölenler, evini ve geleceğini kaybedenler büyük ölçüde işçiler, emekçiler ve yoksul halklardır. Buna karşılık savaş sanayisinin tekelleri, enerji şirketleri, finans kuruluşları ve büyük sermaye grupları çatışmalardan yeni kâr alanları yaratır.

Marksist-Leninist açıdan savaş sorunu yöneticilerin kişisel tercihlerine indirgenemez.

Emperyalizm, sermayenin tekelleşmesi, mali sermayenin egemenliği ve dünya pazarlarının paylaşılması temelinde sürekli yeniden üretilen bir sistemdir. Bu nedenle kapitalist dünya düzeninde kalıcı barış egemen sınıfların iyi niyetine bırakılamaz.

Askeri harcamalar yükselirken işçilerden kemer sıkmaları, emeklilerden fedakârlık yapmaları, gençlerden geleceksizliği kabullenmeleri istenir. Eğitim, sağlık, barınma

ve sosyal güvenlik için "kaynak yok" denilirken silahlanmaya ve sermayeye aktarılacak milyarlar kolayca bulunur.

Burada temel soru şudur: Devletin kaynakları hangi sınıfların ihtiyaçları doğrultusunda kullanılmaktadır?

Kapitalist devlet bütün toplumu eşit biçimde temsil eden tarafsız bir kurum değildir. İşçinin ücretini baskılayan ekonomik program ile grevi engelleyen devlet politikası; sosyal haklarda kesinti yapan bütçe ile silahlanmaya kaynak aktaran bütçe aynı sınıfsal düzenin farklı araçlarıdır.

"Milli çıkar" kimin çıkarıdır?

Egemen sınıflar toplumsal çelişkilerin keskinleştiği dönemlerde "milli birlik", "ortak çıkar" ve "iç cephe" söylemlerine daha fazla başvurur. İşçiden patronla, yoksuldan zenginle aynı çıkarları paylaştığına inanması istenir.

Oysa patronun kârını artırmak için ücretlerin düşürülmesi gerekiyorsa işçinin ve patronun çıkarı ortak değildir. Milyonlar geçinemiyorken küçük bir azınlık servetine servet katıyorsa sınıflar üstü bir "ortak refah"tan söz edilemez.

Kapitalist toplum sınıflara bölünmüştür. Bu nedenle soyut bir "milli çıkar" kavramı çoğu

zaman sınıfsal karşıtlıkları görünmez hale getirir. İşçi sınıfının çıkarı başka ülkelerin işçileriyle rekabet etmekte değil, sermaye sınıfına karşı ortak mücadelede yatar.

Barış sorunu sınıf mücadelesinden ayrılamaz

Barış talebi işçi sınıfı açısından yaşamsaldır. Ancak barış yalnızca silahların susmasına indirgenemez. İşsizliğin, yoksulluğun, ulusal baskının, kadınların eşitsizliğinin ve işçilerin sömürülmesinin sürdüğü koşullarda gerçek bir toplumsal barıştan söz edilemez.

İşçiler örgütlenme ve grev haklarını kullanamıyorsa, halkların kültürel ve siyasal hakları güvence altında değilse ve devlet şiddeti siyasal hayatın olağan araçlarından biri olmaya devam ediyorsa yalnızca "barış" sözcüğünün tekrarlanması demokratikleşme yaratmaz.

Gerçek barış halkların eşitliğini, işçi sınıfının örgütlenme özgürlüğünü ve emekçilerin siyasal yaşama doğrudan katılımını gerektirir. Bu nedenle demokratik haklar mücadelesi ile sınıf mücadelesi birbirinden koparılamaz.

İşçi sınıfı açısından belirleyici soru, herhangi bir barış sürecinin emekçilerin örgütlenmesini ve halkların eşitliğini güçlendirip güçlendirmediğidir.

Kürt sorunu ve işçi sınıfının tutumu

Türkiye'de Kürt sorunu yalnızca güvenlik politikaları çerçevesinde ele alınamayacak tarihsel ve siyasal bir sorundur. Bir halkın kimliğinin, dilinin, kültürünün ve demokratik haklarının tanınması işçi sınıfı hareketi açısından tali değildir.

Türk ve Kürt emekçiler aynı sermaye düzeni içinde sömürülmektedir. Fakat bu ortaklık ulusal eşitsizliklerin görmezden gelinmesi anlamına gelemez. İşçi sınıfının gerçek birliği, eşitsizliğin inkârı üzerine değil, eşit hakların tanınması üzerine kurulabilir.

Şovenizm işçi sınıfını bölen en güçlü araçlardan biridir. Türk işçisine Kürt emekçisini düşman olarak gösteren anlayışlar iki halkın ortak mücadelesini zayıflatır. Aynı biçimde halklar arasındaki düşmanlığı büyüten milliyetçi politikalar da emekçileri egemen sınıfların peşine takar.

İşçi sınıfının çizgisi açıktır: Halkların tam hak eşitliği savunulmalı, ulusal baskıya ve şovenizme karşı çıkılmalı, emekçilerin sınıf kardeşliği güçlendirilmelidir.

Şovenizm işçi sınıfını bölen en güçlü araçlardan biridir. Türk işçisine Kürt emekçisini düşman olarak gösteren anlayışlar iki halkın ortak mücadelesini zayıflatır. Aynı biçimde halklar arasındaki düşmanlığı büyüten

milliyetçi politikalar da emekçileri egemen sınıfların peşine takar.

İşçi sınıfının çizgisi açıktır: Halkların tam hak eşitliği savunulmalı, ulusal baskıya ve şovenizme karşı çıkılmalı, emekçilerin sınıf kardeşliği güçlendirilmelidir.

Demokratik haklar işçi sınıfının daha güçlü örgütlenmesi ve kendi iktidar perspektifini geliştirmesi açısından önemlidir. Sorun yalnızca daha demokratik bir kapitalizm değil; üretimin özel kâr yerine toplumsal ihtiyaçlar için gerçekleştirildiği yeni bir düzen yaratmaktır. Bu düzen sosyalizmdir.

Fakat Kürt halkının haklarını savunmak ile Kürt hareketinin belirli bir dönemde benimsediği siyasal stratejiyi sosyalist hareketin stratejisi haline getirmek aynı şey değildir. Birincisi enternasyonalist bir zorunluluktur. İkincisi ise işçi sınıfının bağımsız siyasal çizgisi açısından ayrıca değerlendirilmelidir.

Tam da bu nedenle yakın tarihin muhasebesi önemlidir.

Doksanlardan bugüne: yenilgi, tasfiye ve siyasal bağımsızlık

Doksanlı yılların sonu, Türkiye'de devletin ciddi ekonomik ve siyasal krizlerle karşı karşıya olduğu; devrimci hareketlerin de ağır bir politik, örgütsel ve stratejik kriz yaşadığı tarihsel bir kesitti. Buna rağmen toplumsal hareketlilik bütünüyle ortadan kalkmış değildi. İşçi sınıfı, kamu emekçileri, gençlik ve Kürt halkı içinde önemli mücadele dinamikleri vardı.

Temel sorunlardan biri, bu hareketliliği bağımsız bir sınıf siyaseti etrafında birleştirebilecek siyasal ve örgütsel kapasitenin giderek zayıflamasıydı.

1999'da Abdullah Öcalan'ın Kenya'da yakalanarak Türkiye'ye getirilmesi bu dönemin önemli kırılma noktalarından biri oldu. Ecevit, Bahçeli ve Yılmaz'ın oluşturduğu koalisyon bu gelişmeyi yalnızca PKK'ye karşı bir başarı olarak değil, milliyetçi-şovenist atmosferi güçlendiren ve devletin toplumsal meşruiyetini tahkim eden bir araç olarak kullandı.

Fakat bu gelişme sistemin yapısal krizini ortadan kaldırmadı. Ekonomik kriz, egemen sınıflar arasındaki çelişkiler ve siyasal temsil bunalımı devam etti. Koalisyon sisteminin çözülmesi ve 2002 seçimleriyle AKP'nin iktidara gelmesi, doksanlı yılların krizinin sona ermesinden çok yeni bir siyasal yapılanma altında devam etmesi anlamına geldi.

Aynı dönemde Kürt hareketinin siyasal yöneliminde de önemli bir dönüşüm yaşandı. Önceki dönemde öne çıkan bağımsız ve birleşik Kürdistan perspektifinden uzaklaşan; devletle müzakereyi, demokratik reformları ve mevcut siyasal yapı içinde çözüm arayışlarını daha merkezi hale getiren bir çizgi gelişti. Ancak devletin müzakere kanallarına başvurması baskı ve zor politikalarının sona erdiği anlamına gelmedi. Devlet, siyasal temas

ve reform söylemleriyle birlikte askeri operasyonları, tutuklamaları ve örgütsel tasfiye politikalarını da sürdürebildi. Dolayısıyla çatışma ile müzakere, devlet açısından koşullara göre kullanılan farklı araçlar haline gelebildi.

Aynı dönemde sosyalist ve devrimci hareketler de ağır darbeler aldı. Fakat tarihsel muhasebe yalnızca devletin saldırılarını sıralamakla sınırlı tutulamaz. Asıl sorunlardan biri, devrimci hareketlerin bu saldırılar karşısında geliştirdiği siyasal ve örgütsel yönelimdir.

Yaşanan yenilgi; mücadele biçimlerinin, örgütlenme anlayışının, işçi sınıfıyla kurulan ilişkinin ve stratejik hedeflerin yeniden değerlendirilmesini gerektiriyordu. Yenilginin nesnel koşulları kadar öznel nedenleri de tartışılmalıydı.

Fakat bu ihtiyaç büyük ölçüde karşılanamadı.

F Tipi cezaevleri, ölüm oruçları ve açlık grevleri dönemin temel siyasal gündemlerinden biri haline geldi. Devletin cezaevlerindeki saldırılarına direnmek kuşkusuz meşruydu. Sorun, cezaevi merkezli mücadelenin devrimci hareketin daha kapsamlı stratejik ve örgütsel krizinin yerine geçmesiydi.

Böylece daha temel sorular geri plana itildi: İşçi sınıfı içinde neden kalıcı bir siyasal güç yaratılamadı? Geniş emekçi kitlelerle neden sürekli bağ kurulamadı? Örgütlenme biçimleri neden kendisini yeniden üretecek toplumsal derinliğe kavuşamadı? Yenilgi koşullarında bağımsız bir devrimci siyasal merkez nasıl yeniden yaratılacaktı?

Bu soruların yeterince tartışılmaması ağır sonuçlar doğurdu. Devletin saldırıları örgütsel kapasiteyi zayıflatırken, ortaya çıkan siyasal boşluk başka hareketlerin stratejik etkisine daha açık hale geldi. Solun bir bölümünde Kürt hareketinin siyasal gündemini temel referans noktası haline getiren eğilimler güçlendi ve bağımsız sınıf siyaseti giderek zayıfladı.

Buradaki eleştirinin konusu Kürt halkıyla dayanışma değildir. Tam tersine gerçek bir sınıf birliği ulusal baskıya karşı mücadeleyi gerektirir. Eleştirilen şey, dayanışma ile siyasal bağımsızlığın birbirine karıştırılmasıdır.

İşçi sınıfı Kürt halkının tam hak eşitliğini savunur, devletin şovenist ve militarist politikalarına karşı çıkar; fakat bütün bunları kendi bağımsız sınıf programı ve sosyalist perspektifi üzerinden yapmak zorundadır.

Aksi halde iki yanlış çizgi ortaya çıkar: Bir tarafta Kürt halkının haklarını reddeden ve devletin “milli birlik” söyleminin arkasına takılan sosyal-şovenizm; diğer tarafta kendi programını başka bir siyasal hareketin stratejisi içinde eriten kuyrukçuluk.

İşçi sınıfının bağımsız siyaseti her ikisini de reddetmelidir.

Bu nedenle geçmişin muhasebesi, bütün yenilgileri yalnızca devletin saldırılarıyla açıklamak anlamına gelemez. Devletin tasfiye politikaları kadar devrimci hareketlerin kendi siyasal ve örgütsel tercihlerinin sonuçları da tartışılmalıdır.

Aynı ölçüt Kürt hareketi açısından da geçerlidir. Kürt halkına uygulanan ulusal baskının sorumluluğunu Kürt halkına yüklemek kabul edilemez. Fakat bu gerçek, Kürt siyasal hareketinin stratejik tercihlerinin eleştiri dışında bırakılmasını da gerektirmez.

Bir halkın haklarını savunmak, o halk adına hareket eden herhangi bir siyasal örgütün bütün politikalarını doğru kabul etmek değildir. Enternasyonalizm hem ulusal baskıya

karşı mücadeleyi hem de bağımsız işçi sınıfı siyasetini gerektirir.

Bugünkü barış tartışması da bu tarihsel deneyimden koparılamaz. Temel mesele yalnızca devlet ile belirli siyasal aktörlerin hangi koşullarda anlaşacağı değildir. İşçi sınıfı açısından asıl soru, emekçilerin ve ezilen halkların kendi bağımsız örgütlü güçlerini geliştirip geliştiremeyecekleridir.

Sarayın yukarıdan kurduğu bir "barış", sermaye düzeninin ihtiyaçları doğrultusunda gerçekleştirilen bir normalleşme veya egemen güçler arasındaki uzlaşma işçi sınıfının barışı değildir.

Yakın tarihin temel derslerinden biri şudur: Bağımsız sınıf öznesinin olmadığı yerde toplumsal mücadeleler başka siyasal güçlerin programlarına eklemlenebilir. Nesnel kriz kendiliğinden sosyalist bir çıkış üretmez.

Emperyalizme karşı mücadele sermayeden bağımsız olmalıdır

Emperyalizme karşı mücadele yalnızca dış politikaya ilişkin bir tutum değildir. Emperyalist sistem, mali sermayenin, tekellerin, askeri ittifakların ve ekonomik bağımlılık ilişkilerinin oluşturduğu bir bütündür.

Bir hükümetin emperyalist güçlerle zaman zaman anlaşmazlık yaşaması onu kendiliğinden antiemperyalist yapmaz. Gerçek antiemperyalizm, ülke sermayesinin başka pazarlarda daha fazla pay elde etmesini savunmak değildir.

İşçi sınıfı kendi egemen sınıfının bölgesel hesaplarının arkasında saf tutmak zorunda değildir. Başka ülkelerin egemen sınıflarına karşı çıkarken kendi ülkesindeki sermayenin militarist ve yayılmacı politikalarına sessiz kalmak enternasyonalizmle bağdaşmaz.

Her ülkenin işçi sınıfı öncelikle kendi egemen sınıfının politikalarına karşı mücadele etmeli, başka halklara karşı düşmanlık yaratılmasına izin vermemeli ve emperyalist rekabetin herhangi bir kanadının arkasında saf tutmayı reddetmelidir.

Demokrasi mücadelesi ile sosyalizm mücadelesi

Demokratik haklar büyük ölçüde işçi sınıfının ve ezilenlerin uzun mücadeleleri sonucunda kazanılmıştır. Sendika hakkı, grev hakkı, basın özgürlüğü, toplantı ve gösteri hakkı, kadınların siyasal hakları ve ulusal toplulukların demokratik kazanımları egemen sınıfların armağanı değildir.

Bu nedenle işçi sınıfı demokratik taleplere kayıtsız kalamaz. Fakat Marksist-Leninist politika demokratik mücadeleyi kapitalist düzenin sınırları içinde nihai hedef haline de getirmez.

Demokratik haklar işçi sınıfının daha güçlü örgütlenmesi ve kendi iktidar perspektifini geliştirmesi açısından önemlidir. Sorun yalnızca daha demokratik bir kapitalizm değil; üretimin özel kâr yerine toplumsal ihtiyaçlar için gerçekleştirildiği yeni bir düzen yaratmaktır.

Bu düzen sosyalizmdir. Demokratik mücadele ile sosyalist mücadele birbirinden koparılamaz. Demokratik talepleri küçümsemek işçi sınıfını somut mücadelelerden uzaklaştırır; onları nihai hedef haline getirmek ise hareketi kapitalizmin sınırlarına hapseder.

İşçi sınıfının bağımsız siyasal hattı

Emekçilerin önündeki en büyük tehlikelerden biri, siyasal mücadeleyi egemen sınıf içindeki farklı güçlerden birinin arkasında saf tutmaya indirgemektir. Bir sermaye fraksiyonuna karşı

başka bir sermaye fraksiyonunu desteklemek işçi sınıfına gerçek bir çıkış sunmaz.

Bu bağımsızlık ilkesi başka siyasal ve toplumsal hareketlerle ilişkide de geçerlidir. İşçi sınıfı demokratik ve ulusal talepler uğruna mücadele eden güçlerle ortak mücadele yürütebilir; fakat kendi programını, örgütsel bağımsızlığını ve iktidar perspektifini korumalıdır.

Dayanışma, başka bir hareketin siyasal stratejisinin yedeğine girmek değildir.

İşçi sınıfının kendi örgütlerine, taleplerine ve bağımsız siyasal programına ihtiyacı vardır. Bu programın merkezinde ücretlerin yükseltilmesi, çalışma saatlerinin düşürülmesi, işsizliğe karşı mücadele, sendikal özgürlükler, temel hizmetlerin kamusal hale getirilmesi, halkların tam hak eşitliği ve militarizme karşı mücadele bulunmalıdır.

Bu talepler birbirinden kopuk reformlar değil, işçi sınıfını sermaye iktidarına karşı örgütleyen bir bütünün parçaları olarak ele alınmalıdır.

Gerçek güç örgütlü emekçilerdedir

Fabrikaları çalıştıran, madenleri işleten, kentleri inşa eden, ulaşımı sağlayan, hastanelerde ve okullarda çalışan milyonlar olmadan toplumsal yaşam devam edemez. İşçi sınıfının gerçek gücü buradan gelir

Fakat bu nesnel güç kendiliğinden siyasal güce dönüşmez. Bunun için örgütlenmek, sınıf bilincini geliştirmek ve işçi sınıfını sermaye siyasetinin farklı kanatlarından olduğu kadar başka sınıfların siyasal projelerinden de bağımsızlaştırmak gerekir.

Sendikal mücadele önemlidir ama tek başına yeterli değildir. Ekonomik mücadele siyasal mücadeleyle birleşmelidir.

Yoksulluğu sürekli yeniden üreten bir sistem içinde yalnızca yoksulluğun sonuçlarıyla mücadele etmek; savaşların arkasındaki emperyalist rekabete karşı çıkarken kapitalist üretim ilişkilerine dokunmamak; ulusal baskıya karşı çıkarken halkları birbirine düşüren sınıfsal düzeni sorgulamamak yeterli değildir.

İşçi sınıfının bağımsızlığı, toplumsal mücadelelerden uzak durmasıyla değil, bu mücadelelere kendi programıyla müdahale edebilmesiyle ölçülür.

Kürt sorununda işçi sınıfının tutumu iki ilkeyi birlikte savunmalıdır: Kürt halkının dil, kimlik, kültür ve siyasal hakları dahil tam hak eşitliği koşulsuz biçimde savunulmalı; aynı zamanda işçi sınıfı kendi bağımsız siyasal programını hiçbir devlet politikasının, sermaye fraksiyonunun veya başka bir siyasal hareketin stratejisi içinde eritmemelidir.

Başka bir dünya mümkündür, fakat örgütlenmeden kurulamaz

İnsanlık savaşlara, yoksulluğa ve eşitsizliğe mahkûm değildir. Üretici güçlerin bugünkü gelişmişlik düzeyi, herkesin sağlıklı beslenmesini, barınmasını, eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşmasını sağlayabilecek durumdadır.

Sorun kaynakların mutlak yetersizliği değil, üretim araçlarının ve toplumsal zenginliğin küçük bir sermaye sınıfının elinde bulunmasıdır. Milyarlar geçim sıkıntısı yaşarken servetin birkaç kişinin elinde toplanması kapitalizmin tesadüfi bir kusuru değil, onun işleyişinin sonucudur.

Bu nedenle işçi sınıfının kurtuluşu kapitalistlerin vicdanına veya egemen sınıfların kendi aralarındaki anlaşmalara bırakılamaz.

Türk, Kürt, Arap, Fars, Ukraynalı, Rus, Filistinli, Afrikalı ya da başka halklardan işçiler arasındaki gerçek kardeşlik egemen sınıfların diplomatik söylemlerinde değil, ortak sınıf mücadelesinde kurulabilir.

Savaşın karşısına enternasyonalizmi, şovenizmin karşısına halkların tam hak eşitliğini, kapitalist rekabetin karşısına dayanışmayı, özel mülkiyetin karşısına toplumsal mülkiyeti koymak gerekir.

Bugün ihtiyaç duyulan barış da sarayın ve sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda kurulmuş bir “normalleşme” değildir.

Halkların eşitliğini güvence altına almayan, işçi sınıfının örgütlenmesini güçlendirmeyen ve emekçileri siyasal hayatın gerçek öznesi haline getirmeyen bir süreç, çatışmanın bazı biçimlerini sona erdirse bile onun toplumsal kaynaklarını ortadan kaldırmaz.

Kürt sorununda işçi sınıfının tutumu iki ilkeyi birlikte savunmalıdır: Kürt halkının dil, kimlik, kültür ve siyasal hakları dahil tam hak eşitliği koşulsuz biçimde savunulmalı; aynı zamanda işçi sınıfı kendi bağımsız siyasal programını hiçbir devlet politikasının, sermaye fraksiyonunun veya başka bir siyasal hareketin stratejisi içinde eritmemelidir.

Geçmişin yenilgilerinin muhasebesi de burada anlam kazanır. Amaç geçmişi yargılamak değil, geleceğin mücadele hattını kurmaktır. Hangi siyasal tercihlerin hangi sonuçları doğurduğunu tartışmadan bağımsız devrimci özneyi yeniden kurmak mümkün değildir.

Barışın gerçek güvencesi egemen sınıfların anlaşmaları değil, örgütlü halkların gücüdür. Özgürlüğün gerçek güvencesi iktidarların vaatleri değil, işçi sınıfının bağımsız örgütlenmesidir.

Bu nedenle temel görev değişmemiştir: İşçi sınıfının uluslararası birliğini büyütmek, emperyalizme ve her türden şovenizme karşı mücadeleyi yükseltmek, halkların tam hak eşitliğini savunmak, emekçilerin bağımsız siyasal örgütlenmesini güçlendirmek ve kapitalist barbarlığın karşısına sosyalist bir gelecek perspektifi koymak.

Çünkü kalıcı barışın, gerçek özgürlüğün ve halkların kardeşliğinin yolu sarayın ve sermayenin kuracağı uzlaşmalardan değil; Türk, Kürt ve bütün halklardan işçilerin ve emekçilerin eşitlik temelindeki birleşik ve bağımsız mücadelesinden geçmektedir. ★

Washington’dan Pekin’e, Brüksel’den Moskova’ya: Emperyalist Savaşlara Hayır

Yusuf Özmen

Dünya yeniden büyük güçlerin nüfuz alanları, enerji yolları, kritik madenler, ticaret koridorları ve askerî üsler üzerinden yürüttüğü sert bir paylaşım mücadelesinin içine sürükleniyor.

Washington’dan Pekin’e, Brüksel’den Moskova’ya kullanılan kavramlar değişiyor. “Güvenlik”, “istikrar”, “ulusal çıkar”, “stratejik özerklik”, “serbest ticaret” ya da “çok kutupluluk” gibi farklı söylemler öne çıkıyor. Fakat bu söylemlerin arkasındaki temel mücadele büyük ölçüde aynı kalıyor: yeni pazarlara ulaşmak, mevcut pazarları korumak, enerji ve hammadde kaynaklarını denetlemek, ticaret yollarını güvence altına almak ve ekonomik üstünlüğü siyasal ve askerî güce dönüştürmek. Bu tabloyu yalnızca devletlerin dış politika tercihleri ya da yöneticilerin kararları üzerinden açıklamak yetersizdir. Anti-Emperyalist bir perspektif açısından savaş, militarizm ve büyük güç rekabeti kapitalist üretim ve birikim ilişkilerinden bağımsız değildir.

Üretimin temel yönlendiricisinin toplumsal ihtiyaçlardan çok sermayenin genişlemesi ve kârlılık olduğu bir düzende pazarların, hammaddelerin, enerji kaynaklarının ve yatırım alanlarının paylaşımı ekonomik rekabeti siyasal ve askerî rekabete dönüştürme eğilimi taşır. Savaş ekonomisi bu nedenle yalnızca savaş başladığında ortaya çıkan geçici bir sapma değil, kapitalist rekabetin belirli tarihsel koşullarda aldığı en sert biçimlerden biridir.

Bugün dünya çapında hızlanan silahlanma da bu çerçevenin dışında düşünülemez. Devletler artan askerî harcamalarını “caydırıcılık”,

"ulusal güvenlik" ve "savunma" kavramlarıyla açıklarken aynı süreç silah şirketleri, teknoloji tekelleri, enerji grupları ve finans çevreleri için devasa yeni pazarlar yaratıyor.

Silahlanma böylece yalnızca jeopolitik değil, aynı zamanda ekonomik bir süreç hâline geliyor.

Askerî Üstünlük ve Hegemonyanın Sınırları

Ortadoğu bugün bu mücadelenin en açık biçimde görüldüğü alanlardan biridir.

ABD'nin İsrail'le birlikte onlarca yıldır bölgede kurduğu askerî ve siyasal düzen yalnızca "güvenlik" ya da "terörle mücadele" kavramlarıyla açıklanamaz. Petrol ve doğalgaz yollarından deniz ticaret güzergâhlarına, askerî üslerden silah satışlarına ve bölgesel ittifaklara kadar uzanan geniş bir güç sistemi söz konusudur.

İran çevresinde yoğunlaşan çatışma, Hürmüz Boğazı'ndaki kriz, Yemen'de yeniden tırmanan gerilim, Suriye'de kapanmayan fay hatları ve yeni askerî ortaklıklar bu düzenin bir yandan devam ettiğini, diğer yandan giderek daha kırılgan hâle geldiğini gösteriyor.

Ancak ABD hegemonyasının aşınması dünyanın kendiliğinden daha eşit veya daha barışçı bir düzene geçtiği anlamına gelmez. Bir egemenlik merkezinin alan kaybetmesi ortaya çıkan boşluğun otomatik olarak halklar tarafından doldurulacağı anlamına gelmediği gibi Çin'in, Rusya'nın veya bölgesel devletlerin politikalarını da kendiliğinden ilerici hâle getirmez.

Dolayısıyla mesele yalnızca "ABD geriliyor mu?" sorusu değildir. Asıl soru, ortaya çıkan yeni güç dengelerinin kimin çıkarına kurulduğu ve bu mücadelenin ekonomik, siyasal ve askerî bedelini kimin ödediğidir.

Egemen devletlerin ve sermaye çevrelerinin en sık başvurduğu kavramlardan biri "güvenlik"tir. Sınır güvenliği, enerji güvenliği, yatırım güvenliği, deniz yollarının güvenliği ve kritik altyapının korunması sürekli gündeme getirilir. Fakat güvenliğin kimin güvenliği olduğu çoğu zaman tartışmanın dışında bırakılır.

Bir petrol boru hattının, stratejik limanın veya büyük şirketin korunması devlet politikalarının merkezine yerleşirken aynı toplumlarda milyonlarca insanın ücretleri, konut sorunu, enerji faturaları, sağlık hizmetleri ve çalışma koşulları aynı aciliyetle ele alınmayabilir.

Böylece sermayenin ve ticaret yollarının güvenliği ile toplumun sosyal güvenliği giderek birbirinden ayrılır.

İran çevresindeki gelişmeler aynı zamanda askerî üstünlük ile siyasal ve stratejik denetimin aynı şey olmadığını gösteriyor. ABD çok büyük bir askerî vurucu güce sahip olmaya devam ediyor. Ancak mesele yalnızca hedefleri vurabilme kapasitesi değildir. Asıl sorun bu askerî üstünlüğün güvenli ve sürekli ticaret akışına, müttefiklerine güven veren bir düzene ve düşük maliyetli bölgesel denetime dönüştürülüp dönüştürülemediğidir.

Hegemonya yalnızca uçak gemilerine, füzelere ve bombardıman kapasitesine sahip olmak değildir; kurulan ekonomik ve siyasal düzenin işlemesini de sağlayabilmektir.

Bu tablo ekonomik yaptırımların rolünden ayrı düşünülemez.

Emperyalist baskı yalnızca uçaklarla ve savaş gemileriyle kurulmaz. Kredi ilişkileri, teknoloji ambargoları, finans sisteminden dışlama, enerji yaptırımları, banka transferlerinin

Marksist-Leninist bir perspektif açısından aşırı sağ sorunu bu nedenle yalnızca insanların hangi partiye oy verdiği meselesine indirgenemez. Esas olarak milyonlarca insanı otoriter ve milliyetçi çözümlere açık hâle getiren sosyal koşulların nasıl üretildiği sorulmalıdır.

engellenmesi ve üçüncü ülkelerin ticari ilişkilerinin cezalandırılması da güç mücadelesinin araçlarıdır.

İran'a karşı yıllardır kullanılan yaptırım mekanizmaları yalnızca devlet yöneticilerini değil, bankacılıktan üretime, ithalattan ilaca kadar bütün toplumu etkiler. Bu nedenle çağdaş emperyalist rekabeti yalnızca askerî kapasite üzerinden açıklamak eksiktir. Dolar sistemi, ödeme altyapıları, teknoloji lisansları, sigorta mekanizmaları ve uluslararası borç ilişkileri de aynı güç düzeninin parçalarıdır.

Buna karşı çıkmak, yaptırıma uğrayan bir devletin bütün iç ve dış politikalarını desteklemek anlamına gelmez. Bir halka ekonomik kuşatma veya askerî baskı yoluyla siyasal tercih dayatılmasına karşı çıkmak ile o ülkenin yönetimini politik olarak desteklemek birbirinden farklıdır.

Suriye'den Yemen'e: Kapanmayan Fay Hatları

Suriye'de eski rejimin yıkılması, uzun savaş yıllarında oluşan siyasal, toplumsal ve bölgesel fay hatlarını ortadan kaldırmadı.

Kürtlerin uzun süre fiilî özerklik altında yönettiği bölgelerin yeniden merkezi devlet yapısına bağlanması, güvenlik kurumlarının birleşmesinden eğitim ve dil haklarına kadar uzanan yeni gerilimler yaratıyor. Buna ağır ekonomik kriz ve ülkenin farklı bölgesel güçlerin hesaplarının kesişme alanı olmaya devam etmesi ekleniyor.

Türkiye ile İsrail'in Suriye sahasındaki faaliyetlerinin doğrudan çatışmaya dönüşmesini önlemeye yönelik girişimler bile ülkenin dış güçlerin güvenlik hesaplarından çıkmadığını gösteriyor.

Savaşın eski biçiminin sona ermesi, toplumsal ve jeopolitik çelişkilerin çözüldüğü anlamına gelmiyor. Kürt meselesi, ekonomik çöküş, merkezi devletin yeniden inşası ve dış güçlerin askerî hesapları yeni bir kırılganlık dönemi yaratıyor.

Yemen'deki gelişmeler ise yerel görünen bir çatışmanın dünya ticaretini nasıl doğrudan etkileyebileceğinin çarpıcı örneklerinden biridir.

Kızıldeniz ve Bab el-Mendeb çevresindeki askerî mücadele, Hürmüz'de zaten kırılganlaşan enerji trafiğine ikinci bir stratejik boğaz üzerinden yeni bir baskı ekliyor.

Burada çağdaş savaşın önemli bir özelliği ortaya çıkıyor: stratejik güç yalnızca uçak gemilerinin, savaş uçaklarının veya asker sayısının toplamıyla ölçülemiyor.

Coğrafi konum, görece ucuz füze ve insansız sistemler, mayınlar ve asimetrik savaş yöntemleri, daha küçük askerî aktörlerin kendilerinden çok daha güçlü devletlere ve dünya ekonomisine yüksek maliyetler yüklemesine imkân sağlayabiliyor.

Hürmüz ile Bab el-Mendeb'in aynı dönemde kırılganlaşması bu nedenle yalnızca bölgesel bir güvenlik sorunu değildir. Aynı zamanda

küresel enerji ve ticaret sisteminin birkaç dar deniz geçidine ne ölçüde bağımlı olduğunu gösteren yapısal bir sorundur.

Yeni İttifaklar, Eski Bağımlılıklar

Bölgedeki yeni askerî anlaşmalar çoğu zaman birbirinin karşısında şekillenen iki yekpare blok görüntüsü içinde sunuluyor. Oysa gerçek tablo çok daha karmaşıktır.

Devletler aynı anda farklı ekonomik ve askerî ilişkiler içinde bulunabiliyor. NATO içinde yer alırken başka bölgesel güvenlik mekanizmaları geliştirebiliyor; Washington'la stratejik ilişkilerini sürdürürken Pekin veya Moskova ile ekonomik ortaklıklarını genişletebiliyorlar.

Ortaya çıkan yapı iki sabit cepheden çok, birbirinin üzerine binen ve zaman zaman birbiriyle çelişen güvenlik, ticaret ve sermaye ağlarına benziyor.

Bu gelişmeler ABD'nin bölgeden tamamen çekildiği anlamına gelmiyor. Washington merkezli eski güvenlik mimarisinin maliyetleri yükselirken bölgesel devletlerin kendi askerî kapasitelerini büyütmeye ve güvenlik yükünü daha fazla paylaşmaya yöneldiği görülüyor.

Ancak bütün bu gelişmeleri yalnızca Washington tarafından yönetilen tek bir planın parçaları olarak görmek de mevcut gerçekliği fazlasıyla basitleştirir.

Aynı şekilde yeni bölgesel ortaklıkların eski egemenlik ilişkilerinden doğan boşluğu istikrarlı biçimde dolduracağı da kesin değildir. Yeni güvenlik mekanizmaları yeni silahlanma yarışları, yeni bağımlılıklar ve yeni çatışma hatları üretebilir.

Almanya: Silahlanmanın Avrupa'daki Yüzü

Küresel silahlanma eğiliminin Avrupa'daki önemli örneklerinden biri Almanya'dır.

Ukrayna savaşının ardından hızlanan askerî harcamalarla birlikte savunma sanayisi Almanya'nın ekonomi ve sanayi politikalarında daha merkezi bir yer edinmektedir. Otomotiv, metal, makine ve teknoloji sektörlerinin bazı bölümlerinin askerî üretimle daha fazla bütünleşmesi, savaş hazırlığının yalnızca devlet bütçesiyle sınırlı kalmadığını gösteriyor.

Bu dönüşüm aynı zamanda toplumsal bir çelişki yaratıyor. Sivil sanayide fabrika kapanmaları, işten çıkarmalar ve iş güvencesizliği tartışılırken askerî üretim yeni bir büyüme ve istihdam alanı olarak sunuluyor.

Böylece emekçilerin önüne giderek daha fazla "işsizlik ya da askerî üretim" ikilemi çıkarılıyor.

Oysa aynı üretim kapasitesi ve teknik bilgi toplu ulaşım, konut, sağlık, enerji altyapısı ve başka toplumsal ihtiyaçlar için de kullanılabilir. Dolayısıyla Almanya örneği, militarizmin yalnızca dış politika meselesi olmadığını; bütçeyi, sanayiyi, çalışma yaşamını ve toplumun önceliklerini de dönüştürdüğünü gösteriyor.

Savaş, Sermaye ve Sosyal Yıkım

Limanların, enerji merkezlerinin, maden bölgelerinin ve ticaret koridorlarının askerî yöntemlerle korunmasının ekonomik boyutu gözden kaçırılmamalıdır.

Savaş yalnızca jeopolitik mücadele değildir; aynı zamanda devasa bir ekonomik alandır.

Savaş uçaklarından hava savunma sistemlerine, füzelerden insansız araçlara, radarlardan savaş gemilerine kadar genişleyen askerî pazar sürekli gerilimden beslenir. Savaş tehdidinin kendisi bile yeni siparişler, kamu harcamaları ve borçlanma anlamına gelir.

Askerî harcamalarla sosyal harcamalar arasındaki ilişki elbette mekanik biçimde "savunmaya verilen her para doğrudan hastaneden veya okuldan kesiliyor" şeklinde kurulamaz. Devletler askerî harcamaları borçlanma, vergiler, özel fonlar, bütçe içi yeniden dağılım veya başka harcamaların sınırlandırılması gibi farklı yollarla finanse edebilir.

Fakat kaynaklar sınırsız değildir.

Uzun dönemli silahlanmaya yüz milyarlarca kaynak ayrıldığında bunun kamu maliyesi, borçlanma, vergiler ve diğer bütçe alanları üzerinde sonuçları olur. Militarizmin toplumsal maliyeti bu nedenle yalnızca savunma bütçesinin büyüklüğüyle ölçülemez.

Sağlık hizmetlerine erişim, eğitim, ulaşım, konut, sosyal güvenlik, ücretler ve çalışma koşulları da aynı ekonomik tercihlerin parçalarıdır.

Savaşın ekonomik bedeli böylece yalnızca cephede ortaya çıkmaz. Enflasyon, enerji fiyatları, borç, göç, işsizlik ve kamu hizmetlerindeki daralma üzerinden milyonlarca insanın hayatına yayılırken savunma, enerji ve finans sektörlerinin bazı bölümleri yeni kazanç alanları elde edebilir.

Bu yüzden savaşın bedeli yalnızca cephede ölenlerle değil; cephe gerisinde hayatı pahalılaşan, çalışma koşulları ağırlaşan ve geleceğe ilişkin güvencesi azalan milyonlarla birlikte düşünülmelidir.

Ekonomik Kriz, Göçmenler ve Sağcılaşma

Ekonomik ve sosyal krizlerin siyasal sonuçları da sınıf ilişkilerinden bağımsız değildir.

Fabrikalar kapandığında, kitlesel işten çıkarmalar gerçekleştiğinde, kiralar yükseldiğinde veya kamu hizmetleri kötüleştiğinde ortaya çıkan toplumsal öfkenin hangi yöne kanalize edileceği belirleyici hâle gelir.

Tarihsel olarak bunun en etkili araçlarından biri günah keçisi yaratmaktır.

Göçmen işçiler çoğu zaman ekonominin en düşük ücretli, en güvencesiz ve en ağır işlerinde çalışırken aynı zamanda işsizliğin, düşük ücretlerin, konut krizinin veya kamu hizmetlerindeki sorunların nedeni olarak gösterilebilir.

Böylece servetin, mülkiyetin ve ekonomik karar gücünün kimlerin elinde toplandığı sorusu geri plana itilir; aynı sınıfsal koşullar altında yaşayan insanlar milliyet, köken veya vatandaşlık üzerinden birbirlerinin rakibi hâline getirilir.

Bu mekanizma Almanya'daki sağcılaşma tartışmalarında da görülmektedir.

AfD'nin son yıllardaki yükselişini yalnızca göç politikası veya propaganda teknikleri üzerinden açıklamak eksik kalır. Sanayi bölgelerinde iş güvencesinin aşınması, sosyal devletin geleceğine ilişkin kaygılar, ücret ve emeklilik tartışmaları, konut sorunu ve siyasal kurumlara güven kaybı da bu toplumsal zeminin parçalarıdır.

Marksist-Leninist bir perspektif açısından aşırı sağ sorunu bu nedenle yalnızca insanların hangi partiye oy verdiği meselesine indirgenemez. Esas olarak milyonlarca insanı otoriter ve milliyetçi çözümlere açık hâle getiren sosyal koşulların nasıl üretildiği sorulmalıdır.

Göçmen düşmanlığına karşı mücadele de yalnızca ahlaki çağrılarla sınırlı kalamaz. Yerli ve göçmen emekçilerin ücret, konut, sosyal güvenlik ve çalışma koşulları üzerinden birbirlerinin rakibi hâline getirilmesini

engelleyecek ortak talepler oluşturulmadığı sürece ırkçı propagandanın beslendiği toplumsal zemin ortadan kalkmaz.

Bu nedenle demokratik hakların savunulması ile sosyal hakların savunulması birbirinden ayrı değildir.

Örgütlenme, gösteri ve ifade özgürlüğünün gerilemesi; sendikal hakların zayıflaması, çalışma yaşamının güvencesizleşmesi ve milliyetçi söylemin güçlenmesi aynı kriz döneminin birbirini besleyen sonuçları olarak ele alınmalıdır.

Bağımsızlık ve Güç Merkezleri

Bağımsızlık meselesi yalnızca bir ülkede yabancı asker bulunup bulunmamasıyla ölçülemez.

Bir ekonomi dış finansmana, ithal teknolojiye, enerji ithalatına veya uluslararası kredi sistemlerine güçlü biçimde bağımlıysa dış politika kararları da bu ilişkilerden etkilenir.

Limanların kim tarafından işletildiği, enerji altyapısının kimin kontrolünde olduğu, madenlerin nasıl çıkarıldığı, bankaların hangi çıkarlara hizmet ettiği ve yaratılan zenginliğin nasıl paylaşıldığı bağımsızlık sorununun parçalarıdır.

Aynı nedenle yerli sermaye yalnızca "yerli" olduğu için antiemperyalist veya halkçı sayılamaz. Büyük yerli şirketler uluslararası bankalar, yatırım fonları ve çokuluslu şirketlerle ortaklık kurabilir; kamudan teşvik alırken üretimini ucuz emek üzerine inşa edebilir ve sendikal örgütlenmeye karşı çıkabilir.

Amerikan sermayesinin yerine yalnızca başka bir ülkenin sermayesinin geçmesi bağımlılık ilişkisini ortadan kaldırmaz.

Washington'a bağımlılığın yerini Pekin'e, Moskova'ya veya başka bir merkeze bağımlılık alıyorsa güç merkezi değişmiş olabilir; fakat bağımlılık ilişkisi varlığını sürdürebilir.

Bu nedenle ABD'nin ekonomik ve askerî üstünlüğünün daha fazla sınırla karşılaşması kendiliğinden daha adil bir "çok kutuplu dünya" yaratmaz.

Büyük güçlerin sayısının artması, aralarındaki rekabetin toplumsal niteliğini otomatik olarak değiştirmez. Çin'in, Rusya'nın veya herhangi bir bölgesel gücün Washington'la karşı karşıya gelmesi onların bütün politikalarını ilerici veya anti-emperyalist yapmaz.

Hangi Anti-emperyalizm?

Bağımsız Marksist-Leninist anti-emperyalist bir çizgi açısından temel soru "hangi büyük güç daha iyi?" değildir.

Temel ölçüt, kurulan ekonomik, askerî ve siyasal ilişkilerin emekçi halkların kendi yaşamları, emekleri, kaynakları ve gelecekleri üzerindeki karar gücünü artırıp artırmadığıdır.

Bu yaklaşım ABD ve NATO dâhil askerî blokların politikalarını eleştirirken başka askerî blokları idealize etmemelidir.

Filistin halkının haklarını savunmak Yahudi halkına yönelik düşmanlığı meşrulaştırmamalı; İran'a yönelik dış saldırı ve ekonomik kuşatmaya karşı çıkmak İranlı işçilerin, kadınların ve gençlerin demokratik ve sosyal taleplerinin bastırılmasını desteklemek anlamına gelmemelidir.

Halklarla devletleri birbirinden ayırmak bu nedenle temel önemdedir.

İranlı, Arap, Türk, Kürt, Yahudi, Alman, Rus, Ukraynalı veya başka halkların birbirine düşmanlaştırılması savaş siyasetinin toplumsal zeminini genişletir.

Aynı yöntem ekonomik kriz dönemlerinde de işler: işsizlik göçmenlere, düşük ücretler yabancı işçilere, konut krizi başka ülkelerden gelen yoksullara yüklenir. Böylece servetin ve karar gücünün kimlerin elinde toplandığı görünmez hâle gelir.

Enternasyonalist sınıf perspektifi ise emekçilerin temel çıkarlarının millî sınırlarla ortadan kalkmadığı düşüncesinden hareket eder.

Aynı şirketler farklı ülkelerde işçilerin ücretlerini birbirine karşı rekabet aracı olarak kullanabiliyorsa, aynı silah şirketleri farklı devletlerden milyarlarca avroluk siparişler alabiliyorsa ve aynı ekonomik kriz farklı ülkelerde çalışanların yaşamını etkiliyorsa bu ilişkileri yalnızca ulusal çerçevede anlamak mümkün değildir.

Peki Ne Yapacağız?

Bugünkü dünya tablosu karşısında mesele halkları Washington, Moskova, Pekin veya başka bir güç merkezinin arkasında saflaştırmak değildir.

Savaşlara ve ekonomik kuşatmalara karşı çıkarken başka devletlerin yayılmacı, otoriter veya sömürücü politikalarını görmezden gelmeyen bağımsız bir çizgi gereklidir.

Savaş karşıtlığını sosyal mücadeleden ayırmamak gerekir.

Çünkü militarizmin bedeli yalnızca dış politikada değil; bütçede, vergilerde, ücretlerde, emeklilikte, konutta, sağlıkta, eğitimde ve çalışma koşullarında ortaya çıkar.

Bu nedenle savaş ve silahlanmaya karşı mücadele aynı zamanda sosyal hakların, kamu hizmetlerinin ve insanca çalışma koşullarının savunulması anlamına gelir.

Göçmenlerle yerli emekçilerin birbirine rakip hâle getirilmesine karşı ortak ücret, konut, sosyal güvenlik ve sendikal hak talepleri geliştirilmelidir.

Milliyetçi düşmanlığa karşı halkların birbirleriyle dayanışması savunulmalı; devletlerin ve egemen sınıfların çıkarları ile halkların çıkarları birbirine karıştırılmamalıdır.

Demokratik özgürlükler de bu mücadelenin ayrılmaz parçasıdır. Örgütlenme, ifade, gösteri ve sendikal haklar olmadan savaş politikalarına, sosyal yıkıma ve otoriterleşmeye karşı toplumsal bir güç oluşturmak mümkün değildir.

Dolayısıyla anti-emperyalizm yalnızca dış politikaya ilişkin bir tutum değildir.

Kimin ürettiği, kimin karar verdiği, kaynakların hangi ihtiyaçlara ayrıldığı ve yaratılan zenginliğin kimler arasında paylaşıldığı sorularını da içine alan toplumsal bir mücadele perspektifidir.

Sonuç: Değişen Güç Dengeleri, Değişmeyen Soru

Hürmüz'deki kriz, Bab el-Mendeb çevresindeki gerilim, Suriye'de kapanmayan fay hatları, Avrupa'daki hızlı silahlanma ve yeni bölgesel güvenlik anlaşmaları, dünya sisteminde yaşanan daha geniş dönüşümün parçalarıdır.

ABD büyük askerî üstünlüğünü korumaktadır; ancak bu üstünlüğü istikrarlı, sürekli ve düşük maliyetli bir siyasal düzene dönüştürmek giderek daha fazla direnç ve maliyetle karşılaşmaktadır. Fakat bundan ABD'nin ortadan kalktığı ya da onun gerilemesiyle açılan alanın kendiliğinden halkların lehine gelişeceği sonucu çıkarılamaz. Ortaya çıkan boşlukları başka devletler, ordular ve sermaye grupları doldurmaya çalışmaktadır.

Almanya'daki yeniden silahlanma da bu küresel dönüşümün Avrupa'daki görünümlerinden biridir. Uzun dönemli askerî rekabete hazırlanan devletler yalnızca tank, füze ve mühimmat üretmez; bütçelerini, sanayilerini, teknolojilerini, çalışma yaşamını ve toplumsal önceliklerini de bu doğrultuda yeniden biçimlendirir.

Bu nedenle Washington, Pekin, Moskova, Brüksel ya da başka güç merkezleri arasındaki mücadeleyi yalnızca hangi tarafın güç kazanacağı üzerinden okumak doğru değildir.

Değişmeyen temel soru şudur:

Savaşın, yaptırımların, silahlanmanın ve ekonomik krizin bedelini kim ödüyor; bunların yarattığı ekonomik kazanç ve siyasal güç kimlerin elinde birikiyor?

Bir emperyalist merkezin egemenliğinden çıkıp başka bir güç merkezinin nüfuz alanına girmek gerçek bağımsızlık değildir. Bağımsızlık, toplumun kendi emeği, kaynakları, üretim kapasitesi ve geleceği üzerinde söz ve karar sahibi olabilmesi sorunundan ayrı düşünülemez.

Çünkü vatan yalnızca şirketlerin yatırım yaptığı, orduların üs kurduğu veya enerji hatlarının geçtiği bir toprak parçası değildir; üzerinde yaşayan halktır.

Buradan çıkan sonuç, savaş karşıtlığını yalnızca savaş başladığında sokağa çıkılan dönemsel bir protestoya indirgememektir. Anti-emperyalist perspektif açısından mesele, krizden krize tepki veren bir konumun ötesine geçerek savaşları ve bağımlılık ilişkilerini sürekli yeniden üreten ekonomik ve siyasal mekanizmaları hedef alan kalıcı bir mücadele anlayışının oluşturulmasıdır.

Çünkü savaş hazırlıkları da kesintisizdir. Silahlanma bütçelerde, fabrikalarda, enerji politikalarında, uluslararası anlaşmalarda ve finans sisteminde savaş başlamadan çok önce örgütlenmektedir. Dolayısıyla savaş karşıtlığının da yalnızca çatışma anlarında ortaya çıkan bir tepki olarak kalması, sorunun nedenlerinden çok sonuçlarına müdahale etmek anlamına gelir.

Bu yaklaşım açısından Marksist-Leninist perspektifli mücadele; savaş ve silahlanma sorununu ücretlerden, çalışma koşullarından, konuttan, sağlıktan, eğitimden, demokratik haklardan ve göçmenlerin durumundan ayrı ele almaz. Militarizmin toplumsal zemini bu alanların tümünde kuruluyorsa ona karşı geliştirilen toplumsal mücadele de bu alanları birbirine bağlamak zorundadır.

Aynı biçimde halkların birbirine düşmanlaştırılmasına karşı çıkmak da yalnızca ahlaki bir tutum değildir. Yerli ve göçmen emekçilerin, farklı milliyetlerden ve halklardan insanların birbirlerinin rakibi hâline getirilmesi, savaş ve kriz politikalarının toplumsal maliyetinin aşağıya doğru aktarılmasını kolaylaştırır. Buna karşı ortak sosyal, demokratik ve ekonomik çıkarların görünür hâle getirilmesi bu perspektifin temel unsurlarından biridir.

Dolayısıyla metnin ortaya koyduğu çizgi, yalnızca "savaşa hayır" demekle sınırlı değildir. Savaşları mümkün kılan bağımlılık ilişkilerinin, militarizmin, ekonomik eşitsizliğin, milliyetçi düşmanlığın ve otoriterleşmenin birlikte sorgulanmasını esas alır.

Bu çerçevede savaş karşıtlığı, sosyal hakların savunulması, demokratik özgürlükler, göçmenlerle dayanışma ve emekçilerin uluslararası dayanışması birbirinden kopuk başlıklar değildir.

Aynı mücadelenin birbirini tamamlayan parçalarıdır. ★

Faşizm, Reformizm, Kürt Ulusal Sorunu ve “Demokratikleşme” Yanılsaması

Serhat Yılmaz

Türkiye’de yaşanan siyasal gelişmeleri yalnızca hükümetlerin söylemleri, parlamentodaki dengeler, seçimler veya dönemsel siyasal açılımlar üzerinden değerlendirmek, devletin ve siyasal rejimin niteliğini kavramak açısından yeterli değildir. Asıl mesele, bu gelişmelerin hangi tarihsel ve sınıfsal ilişkiler içerisinde ortaya çıktığını; devlet aygıtının hangi işlevleri yerine getirdiğini ve ekonomik-siyasal krizlerin derinleştiği koşullarda zor ile rıza arasındaki ilişkinin nasıl yeniden düzenlendiğini ortaya koymaktır.

Bugün bir taraftan gözaltılar, tutuklamalar, yasaklamalar, kayyum uygulamaları, ifade ve örgütlenme alanının daraltılması ve toplumsal muhalefet üzerindeki baskılar sürerken; diğer taraftan Kürt meselesi etrafında “barış”, “çözüm”, “normalleşme” ve “demokratikleşme” kavramları dolaşıma sokulmaktadır. Bu iki olguyu birbirinin karşıtı olarak görmek devletin işleyişini anlamayı güçleştirir. Devlet, aynı tarihsel anda bir alanda görüşme ve müzakere araçlarını devreye sokarken başka alanlarda zor ve baskı mekanizmalarını genişletebilir. Dolayısıyla müzakerenin varlığı baskının ortadan kalktığını, “barış” söyleminin kullanılması da devletin tarihsel niteliğinin değiştiğini kendiliğinden göstermez.

Burada temel mesele, “demokratikleşme var mı, yok mu?” biçiminde soyut bir ikilik kurmak değildir. Hangi hakların genişletildiğine, hangilerinin sınırlandırıldığına, devletin hangi baskı mekanizmalarını koruduğuna ve bütün bunların sınıfsal ilişkilerle nasıl bağlantılandığına bakmak gerekir.

Devlet, demokrasi mücadelesi ve reformizm

Marksist devlet çözümlemesinin temel hareket noktalarından biri, devletin toplumun üzerinde duran tarafsız bir hakem olmadığıdır. Devlet, belirli tarihsel sınıf ilişkileri içerisinde şekillenir ve bu ilişkilerin yeniden üretiminde merkezi bir rol oynar.

Bu belirleme demokratik hakların önemsiz olduğu anlamına gelmez. İfade, örgütlenme, grev, basın, gösteri ve siyasal faaliyet özgürlükleri sınıf mücadelesinin somut alanlarıdır. İşçi sınıfının, ezilen ulusların ve diğer toplumsal kesimlerin örgütlenme olanaklarının genişlemesi mücadele için yeni mevziler yaratırken, bu alanların daraltılması devletin zor mekanizmalarının daha doğrudan devreye girmesine yol açar.

Bu nedenle demokrasi mücadelesi sınıf mücadelesinin karşısına konulamaz. Fakat demokratik hakların genişletilmesini, kapitalist sınıf ilişkilerinin veya devletin sınıfsal karakterinin değişmesiyle özdeşleştirmek de yanlıştır.

Reform ile reformizm arasındaki ayrım burada önem kazanır. Bir demokratik hakkın kazanılması, bir baskı uygulamasının kaldırılması, siyasal tutsakların serbest bırakılması, sendikal hakların genişletilmesi veya anadil üzerindeki yasakların kaldırılması için mücadele etmek reformizm değildir. Reformizm, siyasal mücadeleyi mevcut düzenin sınırları içerisinde gerçekleştirilecek düzenlemelere indirgemek ve bu düzenlemelerin sistemin temel çelişkilerini ortadan kaldırabileceği beklentisini yaratmaktır.

Dolayısıyla demokratik kazanımlar için mücadele etmek başka, siyasal ufku bu kazanımların sınırlarına hapsetmek başka şeydir.

Mahir Çayan, III. Bunalım Dönemi ve sömürge tipi faşizm

Mahir Çayan'ın teorik çerçevesi Türkiye'nin devlet ve siyasal yapı sorununu anlamak bakımından önemli bir tartışma zemini sunmaktadır.

Çayan'ın III. Bunalım Dönemi çözümlemesinin temel tezlerinden biri, emperyalizmin klasik sömürgecilik dönemindeki doğrudan işgal biçimlerinden farklı olarak yeni-sömürgeci ilişkiler aracılığıyla bağımlı ülkelerin ekonomik, siyasal ve askerî yapılarına daha derinden nüfuz etmesidir. Emperyalizm artık yalnızca ülkenin dışından müdahale eden bir güç değil; ekonomik ve siyasal ilişkilerin içine yerleşmiş, yerli egemen sınıflarla bütünleşmiş içsel bir olgudur.

Çayan'ın "sömürge tipi faşizm" kavramı da bu teorik çerçevede anlam kazanır. Buradaki amaç klasik Avrupa faşizmini Türkiye'ye mekanik biçimde uyarlamak değil, bağımlı kapitalist bir ülkede zor aygıtının özgül biçimlerini açıklamaktır.

Bu bakış açısından faşizm yalnızca parlamentonun kapatıldığı veya askerî yönetimin açık biçimde iktidara geldiği dönemlerle sınırlanamaz. Parlamentonun bulunması, seçimlerin yapılması ve hukuki kurumların biçimsel olarak varlığını sürdürmesi devletin zor kapasitesinin ortadan kalktığını göstermez.

Siyasal koşullara göre açık ve örtülü zorun, hukuki-idari baskı mekanizmalarının, ideolojik araçların, parlamenter temsilin ve rıza üretme mekanizmalarının ağırlığı değişebilir. Ancak biçimdeki bu değişiklikler devlet aygıtındaki tarihsel ve sınıfsal süreklilikleri kendiliğinden ortadan kaldırmaz.

Faşizmin sürekliliğinden söz etmek bu nedenle her tarihsel dönemin birbirinin aynısı olduğunu söylemek değildir. Aynı devlet yapısı içerisinde zor ve rıza mekanizmalarının koşullara bağlı olarak farklı bileşimlerle ortaya çıkabilmesini ifade eder.

12 Mart 1971 ve özellikle 12 Eylül 1980 bu bakımdan önemli tarihsel kırılma noktalarıdır. 12 Eylül'le birlikte parlamentonun ve hükümetin feshedilmesi, siyasal faaliyetlerin ağır biçimde sınırlandırılması, sendikaların ve toplumsal örgütlenmelerin bastırılması ve yeni anayasal-hukuki düzenin kurulması, zor mekanizmalarının kapsamlı biçimde yeniden örgütlendiği bir dönem yaratmıştır.

Askerî yönetimin sona ermesi ise bu mekanizmaların ortadan kalktığı anlamına gelmemiştir. Bunların önemli bir bölümü sonraki dönemlerde farklı hukuki, idari ve siyasal biçimler altında varlığını sürdürmüştür. Esas sorun da bağımlı kapitalist devletin kriz anlarında zor kapasitesini hangi araçlarla yeniden örgütlediğini görebilmektir.

Demokrasi mücadelesi ve Kürt ulusal sorunu

Burada temel bir ayrım yapılmalıdır.

Türkiye'de demokrasi mücadelesi önemlidir. İşçi sınıfının örgütlenme ve grev hakkı, ifade ve basın özgürlüğü, siyasal tutsaklara yönelik uygulamalara karşı çıkılması, kadınların eşitlik mücadelesi, gençliğin örgütlenme hakkı, farklı milliyetlerin, inançların ve azınlıkların her türlü ayrımcılığa karşı mücadele, seçme ve seçilme hakkına yönelik müdahaleler ile kayyum uygulamalarına karşı çıkmak demokratik mücadelenin parçalarıdır.

Fakat Kürt ulusal sorununu genel bir "demokratikleşme sorunu" içerisinde eritmek yetersizdir.

Kürt sorunu yalnızca birtakım bireysel hakların veya kültürel özgürlüklerin eksikliği değildir. Bir halkın ulusal varlığının, dilinin, kimliğinin, siyasal iradesinin ve kendi geleceği üzerinde söz sahibi olma talebinin tarihsel olarak nasıl karşılandığı sorunudur.

Bu nedenle demokrasi mücadelesi ile Kürt ulusal sorununun çözümü aynı şey değildir.

Demokratik hakların genişletilmesi Kürt halkının mücadelesi açısından alanlar açabilir; baskının azalması, örgütlenme olanaklarının genişlemesi ve siyasal faaliyet üzerindeki engellerin kaldırılması elbette önemlidir. Ancak bunların hiçbiri tek başına ulusal sorunun çözümü anlamına gelmez.

Burada savunulan temel görüş açıktır: Kürt ulusal varlığının inkârı, asimilasyon politikaları ve güvenlikçi devlet yapılanması üzerinde tarihsel olarak şekillenmiş bir sistemin, kendi temel yapısında bir değişim olmaksızın Kürt ulusal sorununu barışçıl ve demokratik bir çözüme ulaştıracağını varsaymak siyasal bir yanılsamadır.

Devletin karakteri yalnızca bugün kullandığı söylemlere bakılarak değerlendirilemez. Tarihsel olarak dili ve kimliği baskılayan, inkâr ve asimilasyon politikaları uygulayan, zorla yerinden etmelerden ağır güvenlik politikalarına kadar farklı zor araçlarına başvuran bir devlet mekanizmasının bugün "kardeşlik", "normalleşme" veya "demokratikleşme" kavramlarını kullanması tek başına tarihsel bir kopuşun kanıtı değildir.

Belirleyici olan kullanılan kavramlar değil, devletin maddi yapısında, zor aygıtlarında ve ezilen ulusla kurduğu ilişkide gerçekleşen değişimdir.

Devlet şiddetiyle yüzleşmeden barış mümkün mü?

Kürt meselesi söz konusu olduğunda temel sorunlardan biri, şiddetin tarihinin tek taraflı kurulmasıdır.

On yıllardır yaşanan çatışmanın yalnızca devletin "terörle mücadele" anlatısı içerisinde ele alınması; devlet şiddetinin, zorla kaybetmelerin, faili meçhul cinayetlerin, köy boşaltmaların, işkencenin, gözaltında kayıpların ve sivil ölümlerin siyasal hafızadan çıkarılması gerçek bir yüzleşmenin önünde engeldir.

Faili meçhul cinayet ve kayıpların sayısı konusunda farklı kaynaklar arasında tartışmalar bulunabilir. Fakat sayı üzerindeki tartışma, faili meçhul cinayetlerin ve zorla kaybetmelerin varlığını, bunların aydınlatılması talebini ve geride bıraktığı toplumsal hafızayı ortadan kaldırmaz.

Yakın tarih yalnızca rakamlardan da oluşmamaktadır. Cizre'de yaşamını yitiren Cemile Çağırga'nın cenazesinin sokağa çıkma yasağı koşullarında defnedilememesi nedeniyle ailesi tarafından evde soğuk ortamda tutulmak zorunda kalması; Silopi'de Taybet İnan'ın cenazesinin günlerce sokaktan alınamaması; farklı tarihlerde cenaze ve kemiklerin ailelere torba veya kaplar içerisinde teslim edilmesi bu hafızanın parçalarıdır. Asit kuyularına atılması, toplu köy yakmalar, boşaltmalar, bunları sayfalarca sıralasak bitmez.

Bunları görmeden ve devletin sorumluluğunu tartışmadan yalnızca silahlı Kürt hareketinin tarihini "şiddet" kavramıyla açıklamak, çatışmanın tarihini tek taraflı kurmak anlamına gelir.

Gerçek bir barıştan söz edilecekse devlet şiddetinin tarihi de bu tartışmanın dışında bırakılamaz. Aksi halde "barış", ezilenin kendi tarihini unutması; "normalleşme" ise devletin tarihsel sorumluluğunun görünmez hale getirilmesi sonucunu doğurur.

"Terörsüz Türkiye" söylemi ve bugünkü süreç

Bugünkü süreci değerlendirirken kullanılan dil bu nedenle önemsiz değildir.

18 Şubat 2026 tarihinde TBMM Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonunda kabul edilen rapor, süreci "Terörsüz Türkiye" hedefi çerçevesinde ele almaktadır. Rapor 47 kabul, 2 ret ve 1 çekimser oyla kabul edilmiştir.

Bir yandan "barış", "kardeşlik", "demokratik toplum" ve yeni bir dönemden söz edilirken, diğer yandan sürecin temel kavramlarının devletin geleneksel güvenlik paradigması içerisinden kurulması üzerinde durulması gereken bir çelişkidir.

"Terörsüz Türkiye" kavramı üzerinden kurulan yaklaşım, Kürt ulusal sorununun tarihsel, siyasal ve toplumsal nedenlerinin geri plana itilerek meselenin esas olarak ortadan kaldırılması gereken bir güvenlik problemi biçiminde tarif edilmesi riskini taşımaktadır.

Bu yalnızca sözcükler üzerine yürütülen bir tartışma değildir. Bir sorunun nasıl adlandırıldığı, onun nedenlerinin ve çözüm araçlarının nasıl tarif edildiğiyle doğrudan bağlantılıdır.

Mesele esas olarak bir "terör sorunu" olarak kurulursa çözüm de güvenlik, silahsızlandırma ve tasfiye ekseninde aranır. Ortada tarihsel bir Kürt ulusal sorunu olduğu kabul edildiğinde ise tartışma dil, kimlik, kolektif haklar, siyasal irade, statü, yerel yönetim, devlet yapılanması ve halkların eşitliği gibi daha temel alanlara uzanır.

eylemleri tartışılırken devletin uyguladığı şiddetin hiç konuşulmaması da tek taraflıdır. Siyasal şiddet tartışılacaksa bütün tarafların eylemleri kendi tarihsel bağlamları içerisinde ele alınmalıdır.

Devletin uyguladığı şiddet yalnızca "meşru devlet faaliyeti" denilerek sorgulamanın dışında bırakılamaz; Kürt hareketinin pratiğinin de eleştiriden muaf olmadığı açıktır. Fakat eşit olmayan güçler arasındaki tarihsel ilişkiyi yok sayarak bütün meseleyi "devlet ile terör örgütü arasındaki mücadele" biçiminde tarif etmek, Kürt ulusal sorununun kendisini

Gerçek bir barış yalnızca silahların susmasına indirgenemez. Kürt halkının ulusal varlığının, dilinin, kimliğinin ve siyasal iradesinin tanınmasını; devlet şiddetiyle, zorla kaybetmelerle, faili meçhullerle, köy boşaltmalarla, yasaklarla ve geçmişin diğer ağır uygulamalarıyla yüzleşilmesini dışlayan bir süreç, tarihsel sorunun kendisini çözüme kavuşturmaz.

Dolayısıyla kullanılan terminoloji, devletin soruna hangi çerçeveden yaklaştığını anlamak bakımından önem taşımaktadır.

PKK, Kürt ulusal mücadelesi ve "terör" tanımı

PKK'ya ilişkin değerlendirme de bu çerçeveden bağımsız ele alınamaz.

PKK'nın tarihsel çizgisine, stratejisine, taktiklerine veya belirli dönemlerdeki siyasal tercihlerine yönelik dostane eleştiriler yapılabilir. Kürt hareketi içerisinde veya sosyalist hareket içerisindeki farklı güçler farklı stratejik değerlendirmelere sahip olabilir. Bu farklılıkların üzeri örtülmemelidir.

Ancak Kürt halkının ulusal hakları için yürütülen tarihsel mücadeleyi bütünüyle "terör" kavramına indirgemek, ulusal sorunun tarihsel nedenlerini ortadan kaldıran bir yaklaşım üretir.

Bir halkın ulusal sorununun tarihini yalnızca silahlı örgütün eylemleriyle başlatmak; ondan önceki inkârı, yasakları, asimilasyonu, isyanların bastırılmasını, zorunlu göçleri ve devlet şiddetinin farklı biçimlerini tarihin dışına atmaktır. Aynı nedenle PKK'nın

görünmez kılan bir çerçeve yaratır.

Kriz derinleştikçe zor mekanizmalarının genişlemesi

Türkiye'de devletin kriz dönemlerindeki davranışına bakıldığında zor mekanizmalarının ağırlığının arttığı görülmektedir.

Ekonomik kriz derinleştikçe, işçi sınıfının yaşam koşulları ağırlaştıkça ve toplumsal muhalefetin farklı kesimleri harekete geçtikçe iktidarın baskı araçlarına daha fazla başvurması, devletin sınıfsal niteliğinden bağımsız ele alınamaz.

Sendikal mücadelelerin engellenmesi, toplantı ve gösterilerin yasaklanması, gazetecilere ve siyasal aktörlere yönelik soruşturmalar, tutuklamalar, belediyelere müdahaleler ve muhalif örgütlenmeler üzerindeki idari ve yargısal baskılar bu zor kapasitesinin farklı biçimleridir.

Üstelik kriz koşullarında baskı yalnızca devrimci, sosyalist veya Kürt siyasal hareketine yönelmemektedir. Sistemin sınırları içerisinde hareket eden burjuva muhalefetin kendisi dahi siyasal ve ekonomik

krizin derinleştiği koşullarda baskıdan, yargısal müdahalelerden ve siyasal alanın daraltılmasından bütünüyle muaf değildir.

Bu durum önemlidir. Çünkü kendi düzen içi muhalefetine dahi kriz dönemlerinde tahammülü daralan bir sistemin, işçi sınıfının bağımsız örgütlenmesine, sosyalist mücadeleye veya Kürt halkının ulusal haklarını esas alan siyasal iradeye kendiliğinden kalıcı ve özgür bir demokratik alan açacağı varsayılamaz.

Bu nedenle Kürt meselesinde kullanılan "demokratikleşme" söylemi, devletin diğer toplumsal kesimlere yönelik politikalarından koparılarak değerlendirilemez.

Bir tarafta işçiye, öğrenciye, sosyaliste, gazeteciye ve toplumsal muhalefete yönelik baskı mekanizmaları işlerken; diğer tarafta yalnızca Kürt sorununa ilişkin kullanılan "demokratik çözüm" kavramlarından hareketle devletin niteliğinde köklü bir dönüşüm gerçekleştiğini ileri sürmek mümkün değildir.

Demokratik kazanımlar elbette savunulmalıdır. Ancak bu kazanımlar, sistemin karakteri hakkında yanılsama yaratmanın gerekçesi haline getirilmemelidir.

Ortak demokrasi mücadelesi ve siyasal bağımsızlık

Türkler, Kürtler, Aleviler, Süryaniler, yezidiler, Ermeniler… kadınlar, gençler, demokratlar, sosyalistler, sendikalar, meslek örgütleri ve farklı toplumsal hareketler belirli demokratik talepler etrafında ortak mücadele yürütebilir.

Bu ortak mücadele hiçbir kesimin kendi siyasal bağımsızlığından vazgeçmesini gerektirmez. Somut demokratik taleplerde yan yana gelmek başka, farklı sınıfsal ve ulusal çelişkileri tek bir soyut "demokrasi" kavramı içerisinde eritmek başka şeydir.

Kürt ulusal sorununun özgüllüğü bu nedenle korunmalıdır.

Sınıf mücadelesi de yalnızca ücret ve çalışma koşullarına indirgenemez. İşçi sınıfının siyasal özgürlükler, ulusal baskı ve devletin zor mekanizmaları karşısındaki tutumu sınıf mücadelesinin bir parçasıdır.

Parlamento ve seçimler bu mücadelenin alanlarından yalnızca biridir. İşyerleri, fabrikalar, sendikalar, mahalleler, üniversiteler, sokaklar, meslek örgütleri ve halkın kendi örgütlenmeleri de siyasal mücadelenin alanlarıdır.

Bu nedenle "normalleşme" veya "demokratikleşme" yalnızca Mecliste yapılan görüşmelere, parti liderlerinin açıklamalarına veya hazırlanan raporlara bakılarak değerlendirilemez. Esas ölçüt; toplumun örgütlenme kapasitesinin genişleyip genişlemediği, devletin zor mekanizmalarının gerileyip gerilemediği ve ezilenlerin kendi siyasal iradelerini ne ölçüde özgürce ortaya koyabildiğidir.

Sonuç

Türkiye'de faşizm, reformizm, demokratikleşme ve Kürt ulusal sorunu üzerine yürütülen tartışmalar günlük siyasal söylemlerin ötesinde, devletin tarihsel ve sınıfsal niteliği temelinde ele alınmalıdır.

Mahir Çayan'ın III. Bunalım Dönemi, yeni-sömürgecilik, emperyalizmin içselleşmesi ve sömürge tipi faşizm kavramları Türkiye'nin bağımlı kapitalist yapısı ile devlet biçimi arasındaki ilişkiyi açıklamak bakımından önemini korumaktadır.

Faşizmin sürekliliği her dönemin birbirinin aynısı olduğu anlamına gelmez. Devletin, siyasal ve toplumsal koşullara göre açık zor ile örtülü zoru, hukuk ile baskıyı, parlamento ile güvenlik aygıtını, rıza ile zorlamayı farklı oranlarda bir arada kullanabilmesi anlamına gelir.

Tam da bu nedenle demokratik hak mücadelesi ile sistem hakkında yaratılan demokratikleşme beklentisi birbirine karıştırılmamalıdır.

İfade özgürlüğünün, örgütlenme hakkının, grevin, basının, gösterinin, ulusal ve siyasal taleplerin sürekli baskı altında tutulduğu; toplumsal muhalefetin güçlendiği veya sistem krizinin derinleştiği her durumda zor araçlarının daha fazla devreye sokulduğu bir yapının demokratik hak ve özgürlükleri kendiliğinden güvence altına alacağı düşünülemez.

Kriz derinleştiğinde kendi burjuva muhalefetine dahi tahammülü daralan, düzen içi siyasal rekabeti bile baskı ve yargı mekanizmalarıyla sınırlandırabilen bir sistemden; işçi sınıfının bağımsız örgütlenmesine, sosyalistlerin mücadelesine veya Kürt halkının ulusal iradesine kalıcı ve özgür bir siyasal alan açmasını beklemek, bu sistemin niteliğini gözden kaçırmak olur.

Kürt ulusal sorunu bakımından mesele daha da açıktır.

Tarihsel olarak inkâr, asimilasyon, zor ve güvenlik politikaları temelinde şekillenmiş bir devlet yapısının, yalnızca söylemini değiştirerek veya belirli dönemlerde müzakere mekanizmaları oluşturarak Kürt ulusal sorununu demokratik ve barışçıl biçimde çözeceği varsayılamaz.

"Terörsüz Türkiye" gibi kavramların korunması da bu açıdan tali değildir. Kürt ulusal sorunu bir halkın tarihsel, ulusal ve siyasal hakları sorunu olarak değil de esas olarak ortadan kaldırılması gereken bir güvenlik meselesi olarak kurulmaya devam ediyorsa, eski paradigma yeni kavramlarla varlığını sürdürüyor demektir.

Gerçek bir barış yalnızca silahların susmasına indirgenemez. Kürt halkının ulusal varlığının, dilinin, kimliğinin ve siyasal iradesinin tanınmasını; devlet şiddetiyle, zorla kaybetmelerle, faili meçhullerle, köy boşaltmalarla, yasaklarla ve geçmişin diğer ağır uygulamalarıyla yüzleşilmesini dışlayan bir süreç, tarihsel sorunun kendisini çözüme kavuşturmaz.

Barış, yalnızca ezilenden silahını bırakmasını istemek değildir. Demokrasi de yalnızca devletin çizdiği sınırlar içerisinde konuşma ve örgütlenme izni değildir.

Her türlü baskı ve zor mekanizmasını kendi varlığının temel araçlarından biri haline getirmiş, kriz derinleştikçe bu mekanizmaları daha sert biçimde devreye sokan bir sistemin gerçek anlamda demokratik hak ve ifade özgürlüğünü güvence altına alacağı beklentisinin maddi bir temeli yoktur.

Kendi düzen içi muhalefetine bile sistem krizinin derinleştiği koşullarda tahammül edemeyen bir devlet yapısının, sınıf mücadelesinin ve Kürt ulusal mücadelesinin önünü demokratik yollarla açacağı düşüncesi bu nedenle başlı başına bir çelişkidir.

Demokratik haklar için mücadele etmek zorunludur; fakat bu mücadeleyi, mevcut sistemin demokratikleşerek kendi temel niteliğini aşacağı beklentisine bağlamak reformist yanılsamayı yeniden üretir.

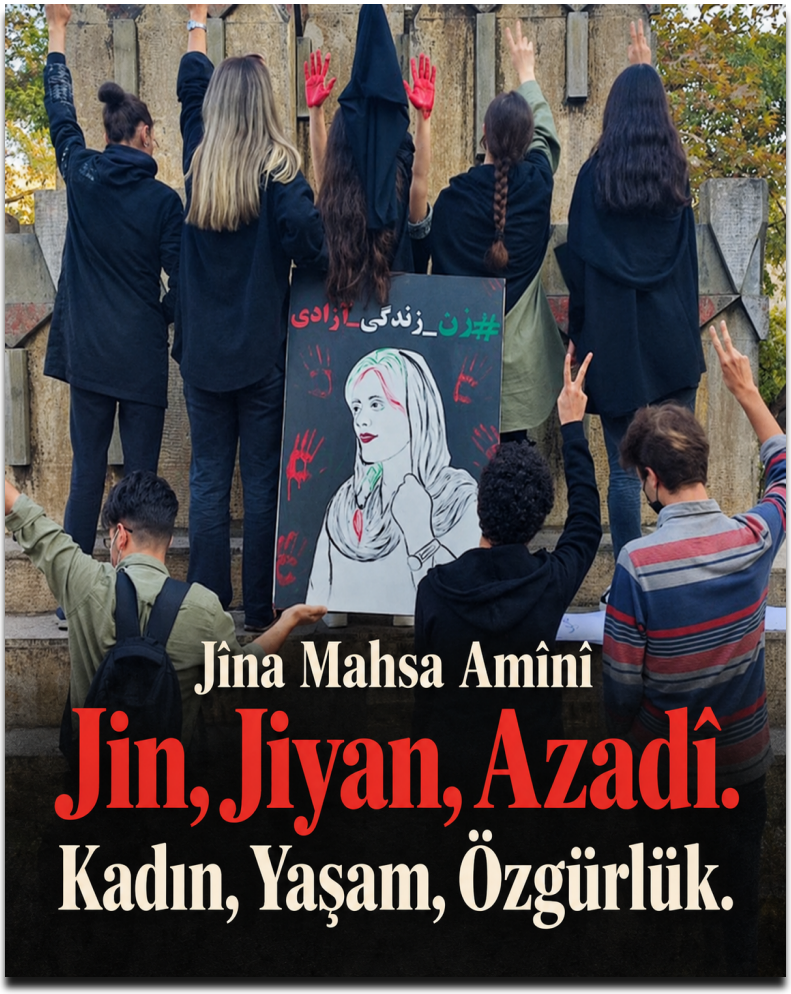
Kürt halkının ulusal sorunu da bu yanılsamanın içerisine hapsedilemez. Sorunun özü, birkaç demokratik düzenleme ya da kültürel hakla sınırlı değildir; bir halkın ulusal varlığı, siyasal iradesi ve kendi geleceği üzerinde söz sahibi olma hakkıdır.

Bu nedenle demokrasi mücadelesi sürdürülürken, Kürt ulusal sorununun özgün niteliğinin üzeri örtülmemeli; devletin tarihsel ve sınıfsal karakteri de "normalleşme", "barış" veya "demokratikleşme" söylemleri uğruna görünmez hale getirilmemelidir.

Çünkü baskıyı istisna olarak değil, gerektiğinde yeniden ve daha sert biçimlerde devreye sokulabilecek yapısal bir araç olarak taşıyan bir sistem açısından sorun, ne kadar demokratikleşebileceği değil; ezilenlerin ve emekçilerin kendi bağımsız mücadelelerini bu yanılsamalara teslim edip etmeyeceğidir. ★

KADIN HAREKETİNİN DOĞUŞU, TARİHSEL GELİŞİMİ VE BUGÜNKÜ İÇERİĞİ (2)

Derya Özcan

MEVCUT SÜREÇTE DÜZENİN KADINA BİÇTİĞİ ROL

Toplumumuzda kadın çifte sömürü yaşamaktadır. Mevcut sistem içinde sömürü ve baskıya maruz kalan kadın, bununla birlikte ataerkil düzenin erkek egemen anlayışıyla şekillenen ve geri feodal ilişkilerin oluşturduğu gelenekler, ahlaki değerler karşısında ikinci sınıf insan olma statüsüyle ayrı bir sömürüye ve baskıya uğramaktadır. Bu bağlamda özellikle kapitalist ilişkilerin hâkim olduğu ülkemizde, yani her şeyin meta olarak görüldüğü bir sistemde, kadına bakış açısı da, sömürünün sürekli olduğu bir Pazar içinde, mülkiyet konumunda olup, meta olarak değerlendirilmekte. (Yani bir alım-satım değeri, kullanım ve değişim değeri olan bir "mal" gibi değerlendirilmekte) ve kadına yaklaşım da, bakış açısı da bu temelde şekillenmektedir. Toplumdaki rolü buna uygun hale gelmektedir.

Sistem, yaşadığımız mevcut süreçte, tüm topluma yönelik olarak hakim ideolojisiyle şekillendirmeye, yaratmaya çalıştığı kültür anlayışıyla yine bu toplumda önemli bir potansiyel ve dinamik olarak gördüğü kadını da özel olarak hedeflemiş ve sistemin istediği "pazarın" ihtiyaçlarına cevap verebilecek tarzda kişilikler yetiştirmeyi hedeflemiştir.

Sistem şunu çok iyi bilmektedir: iki kez bastırılan, sömürülen, ezilenler daha fazla başkaldırı dinamizmi taşırlar. Nitekim sistemin hem insan olarak hem de cins olarak ortaya çıkan çifte sömürü nedeniyle kadın dinamizmini çok iyi bilmektedir. Bu dinamizmin nasıl açığa çıkarıldığını da ülkemiz mücadele süreçlerinde defalarca görülmüştür. Ve kısaca bu mücadele süreçlerine değinmekte yarar görüyoruz:

GEÇMİŞTE KADINLARIMIZIN MÜCADELEDEKİ YERİ

Ülkemizde kadınlar kendini eve hapseden, metalaştıran, aşağılayan ve enerjisini kendi hakları için kullanmasını engelleyen sistemin içerisinde değil, sisteme karşı gelişen mücadele içerisinde kendilerini ifade etmişlerdir. Bu süreçte de birçok devrimci kurum yaratılmıştır. Bu mücadele içinde kendi kimlik ve saygınlıklarını kazanmışlar, tepki ve

öfkelerini açıkça ifade ederek, hak ve özgürlüklerinin peşinden koşabilmişlerdir.

12 Eylül öncesi dönemin en büyük özelliği anti-faşist mücadelenin yoğunlukla yaşanmasıydı. Yani 12 Eylül öncesi verilen mücadele, faşizme karşı anti-faşist tavır ekseninde ifadesini bulmuştur ve mücadele çok hızlı gelişerek keskin çatışmalara dönüşmüştür. Gerek toplumsal şekillenmenin etkisi gerekse de genel yaşanan sürecin toplumsal ilişkilerindeki kadının konumu dolayısıyla, bu süreçte mücadelede kadın ve kadın sorunları, kadını devrimden talepleri vb. geri plana düşmüş ve mücadele içinde kadınlar nicelik olarak %10'u geçmemişlerdir. Ayrıca birkaç istisna dışında yönetici kadınlar olarak görev de almamışlardır.

SİSTEMİN ÇARKLARINDA YOK EDİLMEK İSTENEN KADININ DEVRİMCİ POTANSİYELİ

Yukarıda da vurguladığımız gibi, egemenler, yüzyıllardan bu yana ve çifte sömürü altında tutulan kadındaki devrimci potansiyelin bilincinde. Bu potansiyelin mücadeleci bir kanala akışının önünü kesmek sistemin kendini sürdürmesi ve yeniden üretmesi açısından önemli. Bu durum, ülkemiz egemenleri tarafından da dikkate alındı.

Oligarşi, kadının yasalardaki durumunu düzeltmekle işe başladı. Mevcut medeni kanundan kadın-erkek eşitsizliğinin ürünü olan maddelerde yeni düzenlemelere gidildi. Aile reisliği konusu, zinada kadınla erkeğe farklı yaklaşımlar, soyadı kanunu, boşanmada mal varlığının bölüşümü, çocukların velayet hakkı vb. konularda yasalardaki kadının aleyhine olan hükümlerde kadın lehine iyileştirmeler yapıldı. Bu şekilde devlet, "eşitliği" yasalarda gerçekleştirmiş oluyordu!

Tüm dünyada bugüne kadar yapılan tüm savaşlarda (ki haksız savaşlarda, gerek emperyalistler arası yapılan paylaşım savaşı olsun, gerekse emperyalistlerin Pazar kapma ve kendi denetimlerini kurma ya da gücünü gösterme anlamında çıkardığı savaşlar olsun, ya da dini, milliyetçi duyguları kışkırtarak halklar arasında yaratmış olduğu savaşlarda) en çok acıyı çeken hep kadınlar olmuştur. Savaşta eşini, çocuğunu kaybetmiştir. Tüm bu hâksiz savaşlarda kadın bir ganimet olarak görülmüş, öyle yaklaşılmıştır. Kadın yine analık duygusuyla aç kalan çocuklarını, ailesini doyurmanın, giydirmenin, barındırmanın acısını her zaman en fazla kadın çekmiştir. İşte bu nedenle kadın savaşın değil, barışın simgesi olarak düşünülmüştür. Haksız, kirli, halklara karşı açılan savaşlardan hiçbir çıkarı olamayacak olan emekçi kadınlar, elbette baskısız-sömürüsüz, tüm insanlığın kardeşçe bir arada yaşadığı paylaşımcı, özgür bir dünyanın, savaşların yaşanmadığı bir dünyanın özlemini her zaman duyar. Ancak düşünülen bu durum emperyalistlerin kendi çıkarını sağlayacak, mevcut sömürü düzeninin kendini yeniden üretmesini sağlayacak bir "barış" yani "kölece bir barış" için kadın simgeleştirilmiş ve "her türlü savaşın" karşısında durması ve emekçi halkların kurtuluş savaşlarında yer almaması için kadınlarda bu yönde bir bilinç çarpıklığı yaratılmaya çalışılmıştır. Ve bu yönde yaratılan "bilinç" kadın örgütlenmesi önünde bir engel olmuştur.

Sistem bir yandan kadına yönelik yoğun kültürel saldırılar içerisindeyken, bir yandan da kadının ekonomik yaşama, siyasal yaşama girmesinin önünü açmakta ve teşvik etmektedir. Ancak bu teşvik ve ön açma da yine kendi belirlediği sınırlar içerisinde gelişmekte, kendi istediği yöne kanalize edilmektedir. Kadının enerjisinin kanalize edildiği yön ise daha fazla tüketimden başka bir şey değildir aslında. Kapitalist toplumda, aile içinde konumu güçlendirilmiş, ekonomik sosyal yaşama daha fazla katılan kadından anlaşılması gereken biraz da budur aslında. Daha fazla alışveriş yapan, tüketim piyasasını canlandıran, düzene köleliğin simgesi, cinsel obje durumu daha da güçlendirilmiş bir kadın tipidir bu.

KADININ ÖRGÜTLENMESİ VE MÜCADELESİ ÖNÜNDEKİ ENGELLER AŞILACAKTIR

Kadının kurtuluşu, insanın insanlaşma ve özgürleşme mücadelesinden ve bunun doğal sonucu olarak toplumsal mücadeleden bağımsız değildir. Bu perspektiften kopmadan, ama kadının özgül sorunlarını da dikkate alarak oluşturmaya çalıştığımız Devrimci Kadın Cephesi (DKC) örgütlenmesi; örgütlenme ve mücadele süreci içerisinde kadında devrimi gerçekleştirmeyi hedeflediği gibi, kadının sesini, taleplerini devrime taşıma, devrimci mücadelede kadının sesi olma iddiasını da taşımaktadır.

Kuşkusuz bugünden mükemmele ulaşmış bir örgütlülük bekleyemeyiz. Çünkü örgüt her şeyden önce kadro sorunudur, neticede insan sorunudur. Güçlü bir kadın örgütü yaratmak, bir kadın hareketine ulaşmak da bu sorundan bağımsız değildir. Bu anlamda, içinde bulunduğumuz aşamada, oluşturduğumuz ya da oluşturacağımız örgütlenme gerek nitelik olarak gerekse nicelik olarak bizim istediğimizin, beklediğimizin oldukça gerisinde olacaktır. Ancak ilerleme ve gelişme de örgütlülük ve mücadele içerisinde gerçekleşecektir.

Devrimci mücadele içerisinde yer alan kadınların, kadın sorununu sağlıklı bir temelde ele almaları, ezilen, emekçi kadının taleplerine sahip çıkmaları, onların sesi olmaları oranında bunun toplumda da bir yankısı olacaktır.

Sorun devrimde kadın-kadında devrim diyalektiğini iyi kavramamız ve bunu örgütlü mücadelede somut programlara dönüştürmemizdedir. Bu alanda sağlayacağımız her başarı, kadının örgütlenmesi ve mücadelesi önündeki engellerin aşılmasında bir basamak olacak, bize güç katacaktır.

KADIN ÖRGÜTLENMESİNDE HEDEFİMİZ: DEVRİMCİ KADIN HAREKETİ

Genelde, mücadele gerçeğinin farkına vardıkça kendini hissettiren emekçi kadın potansiyelinin önemi, ağırlığı üzerine çok şey konuşuldu ve yazıldı. Elbette dünya devrim deneylerine ve hala devrimlere gebe zeminlere göz attığımızda, bu çerçevede az şeyin yaşanmadığını da görürüz.

Yoğun acılar, dıştalanmalar, baskı, işkence ve katliamlar emekçi kadın gerçeğinin, özgürlüklere ve kurtuluşa susamış kadının erkeği olduğu gibi- kendisini de belirleyen öğeler olduğunu biliriz. Öyle ki, insanlığın emeğinin kurtuluşu sorununun olduğu istisnasız her yerde; giderek artan etkisiyle, yaratıcığıyla, fedakarlığıyla ve daha birçok özelliğiyle devrimcileşen kadın, mücadelenin ve kazanımların öznesi oldu. Onsuz hiçbir zafer düşünülmedi ve mümkün olmadı.

Yüzyıllardır sınıfsal, cinsel, dinsel köleliğe, hizmetkarlığa ve itaata bağlayan zincirlerinden kurtulacağına inandığı hemen her alanda, sınırsız bir azim ve kararlılıkla ve cüretle ileriye doğru hamle yapmaktan geri durmadı. Nedenlerini aslında iyi bildiğimiz ve erkekten geride tanınmış edilgen ve olumsuz role rağmen kendini sınırlayan duvarları, çeperi, görevlerini sahiplenme ve yorulmadan, usanmadan yerine getirme bilinci ve çabası sayesinde yıkmayı bildi.

Dünya devrim tarihi ve deneyleri bunun sayısız ve emsalsiz kanıt ve örnekleriyle doludur. Onlar, Sovyetler ülkesinde, Latin Amerika'da, bir milyarlık Çin'de, Avrupa ve Asya'da emeğin, kadın ve erkek insanlığın kurtuluş davasına kendini adayarak işçisiyle, köylüsüyle, öğrencisi ve memuruyla, aydını-sanatçısı, yaşlısı ve genciyle dünyaca yükün yarısını omuzlayan olarak bütün değerler yaratılırken randevusuna, görevine ve onuruna hep sadık kaldı. Ülkemizdeki devrimci mücadeledeki kadınlar ve her türlü asimilasyon, katliamla yok edilmeye çalışılan Kürt halkı ve onun bağrında çıkan kadın özgürlük çizgisi bunların dışında değildir, tam tersine ona katkıda bulan geliştiren olmuştur. Bütün bu çalışmalardan, yersiz övgüye muhtaç olmayan kadının bir önemli özne olarak

Türkiye devrimci hareketinin içinde bulunduğu atıllığa rağmen, sübjektif dağınıklık ve zayıflığa rağmen, giderek devrimden yana olan bütün kesimleri daha örgütlü ve aktif davranmaya iten objektif koşullar vardır ve her gün daha fazla gelişmektedir

belirtilmesi, salt dünü anma anlamında değil, bugünün ve geleceğin sorunlarını anlama ve çözme konusunda da bir gerekliliktir.

Özelde kendi cinsinin, genelde ise insanlığın özgürleşmesi açısından yaklaştığımızda, mücadelenin gereğinin farkına varmış ve durmadan ileri adımlar atan, atmaya çaba sarf eden ve bunun için katlanması kolay olmayan zorluklara göğüs geren militan, önder kadın davranışının ne denli anlamlı ve kutsal olduğunun altını defalarca çizmek gerekir. Özgürlüğün ve zaferin her eyleminin emekçi kadını kuşkusuz değerlidir; fakat halkın kurtuluşu uğruna verilen mücadelede kendini yalın bir destekle sınırlamayıp onca farklı ayak bağına rağmen insanlığın sosyalizm dava ve ideallerine bütünüyle kendini adayabilmenin önemini ayrıca vurgulamak bir zorunluluktur.

Emperyalizmin ve işbirlikçisi rejimlerin kuşatmayı adeta inanılmaz bir tempoda yükseltmek için çırpındıkları günümüzde; adım adım geleceksizleştirilmek, topluma ve kendi gerçeğine yabancılaştırılmak ve nihayet basit birer kişilik haline getirilmek istendiğimiz koşullarda, üzerinde onlarca farklı yük ve önündeki engellere karşın mücadele dinamiklerine sahip olan kadın büyük bir değer taşıyor.

Sömürünün, yozlaştırmanın, bataklığın ve terörün her gün dozajı arttırılarak dayatıldığı ülkemizde evde, okulda, fabrikada, tarlada onu ezen sorunlara ve toplumun geri ve aşağılayıcı tepki ve etkisine rağmen emekçi kadının, en başta kendi emeğinin ve dinamiklerinin örgütlenmesine daha bir ciddiyetle eğilmesi gerekiyor. Cüret edildiği ve koşullarının yaşatıldığı her yerde kulluğun, köleselliğin, cinsel tatmin aracı haline getirilme dayatmalarının nasıl reddedilebileceği ve kadının hak ettiği statü ve konumun nasıl yaratılabileceğine ilişkin sayısız düşünce ve eylem üretilecektir.

Öncelikli olarak bugün, milyonlarca hemcinsinden bir-kaç adım ileride olan devrimci kadının kendi örgütlülüğünü dünden daha büyük aciliyetle ve sorumlulukla ele alması zorunluluğu vardır. Bütün çaba ve girişimlere rağmen emekçi halkların istisnasız her sorununa eğilebilecek, onları örgütledikçe ele alabilecek ve çözecek bir örgütlülüğün yaratılmasının önemini ana ekseninden ve kuvvetlice kavramak gerekiyor.

Bugünden yarına, kendi öz örgütlülüğü ve alanın sorunlarına ilişkin daha şimdiden hazır dinamiklerle buluşmanın, giderek etraflıca ve somut sorunlar üzerinden yapılacak tartışmanın ve güç ve kapasitesini ilk etapta boğmayacak programlarla ileri adımlar atmanın önemini kimse yadsıyamaz. Emekçi devrimci kadın hareketi nüvesini oluşturmanın olanakları bugün her zamankinden daha çok olgunlaşmıştır. Yeter ki, doğru devrimci önderliğin, gerçekçi plan ve programın, düşünce ve eylemin yaşatacağı, üreteceği ciddi bir zeminin üzerinde durduğumuza inanalım.

İnsanlığın ve gerekse özelde kadının tarihine eğildiğimizde ilk ciddi başlangıçların, idealize edildiğinin aksine; örgütlülük güç ve kapasite sınırlarına karşın, çeşitli ve belki yadsınabilir yetersizliklere rağmen ve imkansızlıklara mahkum olmadan yapıldığını görürüz. Fabrikada, atölyede, varoşlarda, okullarda… gerek sınıfsal açıdan, gerekse kadının kendi özgün problem ve dezavantajlarından kaynaklanan baskılara karşı duyulan tepkiler, çözüm arayışları ve bunların ortaklaştırılması bakımından ilk zemin, kadının kendi dinamiklerinin üzerinde bulunduğu zemindir.

Evde ve toplumda da genel mücadelenin çözümleme güç ve olanaklarına rağmen deyim uygunsa orada da „iş başa düşmüştür". Evde eşin baskı ve dayağı, ağabey ya da kardeşin geri ve olumsuz tepkileri, toplumun tutucu ve

baskıcı tüm tutum ve eylemi olarak doğal platformlara taşınmış ve kadını en iyi anlayabileceğini düşündüğü dinamiklere doğru yönlendirmiştir. Okulda da genel mücadelenin sorunlarını çözümleyici olmasına rağmen kadın en azından başlangıçta özgün yaklaşım ve plat-formlara sürekli ihtiyaç duymuştur.

Devrimci mücadelede oğlu, kızı tutuklanmış, gözaltında kaybedilmiş, yargısız infazla katledilmiş … annenin durumu da farklı değildir. Onlar, anneler ve yakınlar olarak tüm önyargılara, engellere, açık baskı ve teröre rağmen ilk duyarlılığı ve sahiplenmeyi sergilerken de esas olarak kadının dayanışmacı ve fedakar yanlarını açığa vururlar. Evdeki onca iş ve „hizmetini" bekleyen konumuna rağmen tarladaki, dağdaki köylü kadının da ilk başvurduğu nokta kadındır.

Sınıfsal, cinsel, dinsel, sömürü, baskı, taciz ve uyuşturma-aşağılama koşullarında ve özgünlüğünde kadının kurtuluşunda benimsemesi gereken şiar mücadelede ve örgütlenmede özgürleşmek olmalıdır. Çözümde kadının kendini bekleyen sorunlara, kadının sabırsızlıkla vereceği yanıtlar vardır. Kendini deneyini yaşamak zorunda bırakılmasına rağmen, onu birebir ilgilendiren ve acil sorunların aşılması için kadının kendinde oluşan yanıtlar mutlaka vardır.

Kadın örgütlenmesi yüzlerce, binlerce soruna karşın, ancak oluşmuş çözümlerin de bünyesinde toplandığı ve bunları mevcut güç ve kapasiteyle, uygun yol ve yöntemlerle ve basitten karmaşığa bir tarzda hayata uygulandığı bir zemindir. Somut sorunların acil ve gerçekçi, devrimci çözümlerini doğru dinamiklerle sabırla, kararlılıkla ortaya koyan bir devrimci kadın hareketinin oluşturacağı ciddi bir potansiyel söz konusudur.

Her alanda ve her gün onlarca yüzlerce sorunla karşı karşıya olan, bizzat sistem tarafında teşvik edilen kadının katledilmesinin, kadın katilerine uygulanan `iyi hal` vb her gün şiddet ve taciz tecavüz uğrayan bir yaşamla yüz yüze. Sürdüren, edilgenleştirilmiş, eğitimsiz bırakılmış kadın gerçeğinden, yaşadığı sorunların aynı zamanda çözüm gücü, çözümün bir parçası olduğunu düşünen ve örgütlü davranmanın yenilmezlik olduğuna inanan kadına varmanın yolu mücadelenin kendisidir. Sınıfsal baskı ve sömürüyü, cinsel taciz, tecavüz ve aşağılanmayı, dinsel uyuşturulma ve kuşatılmayı yaracak olan kadının örgütlü gücüdür.

„Hiç yanlış yapmaktan çekinmedim ki, doğruları gösterebilsinler bana ve işte böyle öğrendim" diyen Latin Amerikalı devrimci kadın önder Gladsy Baez, mücadelenin zor sorunlarının çözümünü ideal formülasyonlarda aramamak gerektiğine, eksiğe, yanlışa rağmen mutlaka bir yerlerden işe koyulmanın önemine işaret ediyor.

Bulunduğumuz alan neresi olursa olsun kadını bin yıllardır etkisine alan kölece yaşam tarzının, hor görmenin, ona ikinci sınıf insan muamelesi yapmanın, bağnaz, tutucu ve kadını on adım geriden yürüten anlayışların çürümüşlüğünü, olumsuz alışkanlıkların sökülüp atılması ve daha ileri ve özgür bir yaşamı birlikte yaratacak perspektif paylaşıldıkça, bu çalışmaya önderlik edecek güçlerin sabır, disiplin ve yaratıcılığına bağlı olarak önemli sonuçlar alınacağı kesindir. Tumturaklı sözler, sonu gelmez „derin felsefi" tartışmalar, kadının somut sorunlarına somut çözüm ve uygulamalardan yoksun ürkek yaklaşımlar yerine basit belki ama yerinde bir programla uygun eylemler örgütlenmesi yeğ tutulmalıdır.

Bir fabrikada, okulda, bir kasabada, mahallede, evde söyleyecek sözü kadar yapacak işi olan genç yaşlı emekçi kadınlarla önce bir araya gelme, emekçi kadının mevcut sorunlarını tartışma öncelikli ve değerli bir adım olacaktır. Kaldı ki mevcut kadın potansiyelini dikkatle değerlendirme sonucu bir adım daha önde olarak gerek sorunların yakıcılığını hissetme ve gerekse devrimci yanları olan kadınlardan oluşacak mini kurultaylar, konferanslar yoluyla daha net ve uygulanabilir bir program tespit ederek gerekli

adımların atılması, belki bugün hayal bile edemeyeceğimiz gelişmelere yol açacaktır.

Türkiye devrimci hareketinin içinde bulunduğu atıllığa rağmen, sübjektif dağınıklık ve zayıflığa rağmen, giderek devrimden yana olan bütün kesimleri daha örgütlü ve aktif davranmaya iten objektif koşullar vardır ve her gün daha fazla gelişmektedir. Yön gösterici, ön açıcı, politik ve pratik etkinliğe sahip olmayanların ancak düş kurması boşa olacaktır. Fakat doğru devrimci emek ve fedakarlıkların mutlaka karşılık bulduklarına inananların, toplumun hemen her sorununa eğilerek çözüm üretmeye çalışanların, „Dünyayı bir kez de Türkiye'den sarsma" idealine ve devrimci kadın hareketine umudu ve inancı boşa olmayacaktır.

Kısa sayılabilecek bir süredir KKP'la (Kolektif Kadın Platformu) emekçi kadın hareketinin sorunları ve çözümleri yetersiz de olsa gündeme gelmektedir. Fakat nereden bakarsak bakalım yaşanan KKP deneyimi sihirli formüllere ve değnek dokunuşlarına hiç de ihtiyaç duymadan önemsenmesi gereken bir mesafe kat etmiştir. Asıl görev ise hala önümüzdedir. Bu, emekçi devrimci kadın hareketinin yaratılmasıdır.

Başta da belirttiğimiz gibi sayısal gücü ne olursa olsun, sorunu bütünüyle yaşayan en sıradan insanları da içine alan bir yaklaşımla devrimin gelecekteki kadın önderlerini, pratikte düşüncesini sınamaktan korkmayan, mütevazı fakat girişken, inatçı ve kararlı bir çaba yaratacaktır.

Sürekli vurguladığımız gibi, insan yokluğundan şikâyet eden hiçbir yaklaşım bugün bile asla gerçekçi değildir. Kısa süredir yaşanan KKP deneyimi, uygun program ve pratik çabayla bütünleşmiş bir biçimde ezilen, sömürülen emekçi kadınla buluştuğunda önemli bir sorun olan kadro sorununun nasıl aşılacağına dair ipuçlarını yeterince vermiştir.

Kadro sorunu, aksatılmaksızın ele alınması gereken ideolojik siyasal eğitim seferberliğiyle, ileriye atılmaya cüret eden ve pratik mücadeleyle gelişen bir kimlik sorunu olarak ele alınmak durumundadır. Bir yanda belli yetersizliklerin aşılması için özellikle ideolojik siyasal anlamda içe dönük yoğunlaşma gerekliyken, diğer yanda örgütlenme sorununda her alanın kendi özgünlükleri gözetilerek oluşturulacak yalın programlar ve bunun hayata uygulanması ısrarı yoluyla adımlamak zorunludur.

Kapitalist yoz, çarpık ve çıkara dayalı ilişkilerin mutsuz kıldığı her kadının potansiyel bir ilişki ve güç olduğu açıktır. Günümüzde bulunduğu her alanda kendisine ulaşıldığı takdirde mevcut geriliklerin ve dağınıklığın giderilmesi noktasında ve daha ileri ve nitelikli ilişkilerin kurulması hedefine sıcak bakacak genci yaşlısıyla yüzlerce, binlerce yeni dinamiğin varlığından söz etmemiz gerekir.

Sabırla ve yoğun emekle yaklaşıldığında geri kültürlerin, baskının kendisini hareketsiz kılmasına ya da mücadeleye karşı belli inançsızlıkların, güvensizliklerin oluşmasına rağmen mutlaka adım atmanın kaçınılmazlığına karar verecek objektif koşullar içerisinde kadın, kendini ve mücadeleyi yeniden üretecektir.

"En iyi hediye özgür bir ülke" diyebilecek kadar bilinç açıklığına sahip olmuş emekçi kadının, her şeyden önce kendi gücüne inanması ve kaderi haline getirilmek istenen geri statüleri reddetmesi gerekir. Bunun içinse kadının karşı karşıya bırakıldığı zorlukları aşacak emekçi kadının devrimci örgütü gibi güçlü bir silaha ne pahasına olursa olsun sahip olması şarttır.

Unutulmamalı ki sorunların kaynağına inmeyen, derinlikli bir çözümlemeden yoksun her yüzeysel, ajitatif yaklaşım gibi, hazır reçeteler arayan, pratikten kopuk masa başı tartışmaları ve mükemmeliyetçi yaklaşımlarla alınabilecek bir mesafe yoktur. O halde güncel ve en acil görev emekçi kadın mücadelesini geliştirecek olan öz örgütlülüğün kurumlaştırılması için bu yolda atılacak her adımın değerli olduğunu bilen bir çabaya hız kazandırmak olmalıdır.

Sürecek★

Yenilgiden Çürümeye: Devrimci Hareketin Toplumsal Zeminden Kopuşu

Ahmet Oztürk

“Bir devrimci hareket, kendi yenilgileri ve hatalarıyla yüzleşebildiği oranda kendisini yeniden devrimcileştirebilir”

Türkiye devrimci hareketinin bugün içinde bulunduğu zayıflığı yalnızca devlet baskısıyla, toplumsal gericilikle ya da dönemin elverişsiz koşullarıyla açıklamak yeterli değildir. Bu etkenlerin her biri kuşkusuz önemlidir; ancak siyasal hareketlerin yenilgileri kadar, bu yenilgilerden hangi sonuçları çıkardıkları da geleceklerini belirler. Türkiye’de devrimci hareketin önemli bir bölümü, özellikle son kırk yılda yaşadığı yenilgileri kapsamlı biçimde çözümlemek yerine, giderek kendi örgütsel varlığını korumayı başlı başına bir amaç hâline getirmiştir.

Böyle bir durumda siyasal örgüt, toplumsal dönüşümün aracı olmaktan çıkarak kendi devamlılığını sağlama kaygısına teslim olur. “Toplumu nasıl değiştirebiliriz?” sorusunun yerini “örgütümüzü nasıl yaşatabiliriz?” sorusu almaya başlar. Ardından örgütler arasındaki siyasal ve teorik tartışmalar da toplumsal gerçekliği anlamaktan çok, “en devrimci”, “en kararlı”, “en güçlü” yapının hangisi olduğu üzerine yürütülen bir rekabete dönüşebilir.

Bu dönüşüm, siyasal gerilemenin yalnızca sonucu değil, aynı zamanda onu yeniden üreten nedenlerden biridir.

Yenilgiyi Anlayamamak

Türkiye devrimci hareketi 1970’lerin sonundan itibaren çok ağır darbeler aldı. 12 Eylül askeri darbesi yalnızca örgütsel yapıları dağıtmadı; kadroları, toplumsal ilişkileri ve uzun yıllarda oluşmuş mücadele deneyimini de büyük ölçüde tahrip etti.

Fakat yenilginin maddi sonuçları kadar önemli olan bir başka sorun vardı: Yenilginin nedenlerini açıklayabilecek kapsamlı bir siyasal hesaplaşmanın gerçekleştirilememesi.

Devlet baskısı, askeri darbe ve karşıdevrimci şiddet kuşkusuz yenilginin temel unsurlarındandı. Ancak yalnızca dışsal nedenlere bakmak, hareketin kendi siyasal ve örgütsel sorunlarını görünmez kılma tehlikesini taşıyordu.

İşçi sınıfı içerisinde yeterince kökleşememek, öğrenci gençlik ve belirli kent kesimleri üzerindeki etkisini kalıcı bir sınıfsal örgütlenmeye dönüştürememek, kısa dönemli siyasal yükselişleri kalıcı toplumsal mevzilere çevirememek gibi sorunlar yeterince derinlikli tartışılamadı.

Sonuçta yenilgi, yeni bir başlangıcın teorik ve siyasal zemini hâline gelmek yerine çoğu zaman geçmişin biçimlerini koruma çabasına dönüştü.

1990’lar ve Toplumsal Zeminin Değişmesi

1990’lı yıllar bu bakımdan önemli bir kırılma noktasıdır.

Türkiye’de devrimci hareketin önemli bir bölümü tarihsel olarak öğrenci gençlik, aydınlar ve kentlerin siyasal olarak hareketli kesimleri içerisinde güç kazanmıştı. Ancak 1980 sonrasındaki toplumsal dönüşüm, üniversitelerin yapısının değişmesi, neoliberal bireyciliğin güçlenmesi ve sosyalist hareketin dünya ölçeğinde yaşadığı gerileme bu toplumsal zemini giderek daralttı.

Aydın ve öğrenci gençlik üzerindeki etkinin azalmasıyla birlikte birçok yapı yeni toplumsal alanlara yönelmeye başladı. Büyük kentlerin

yoksul mahalleleri, gecekondu bölgeleri ve varoşlar bu yönelimin temel alanlarından biri hâline geldi.

Bu yönelişin kendisi yanlış değildi.

Tam tersine, yoksul emekçi mahalleleri sermaye düzeninin yarattığı eşitsizliklerin en açık biçimde görüldüğü alanlardı. İşsizlik, yoksulluk, dışlanma, güvencesizlik, devlet baskısı ve geleceksizlik özellikle gençler üzerinde güçlü bir öfke yaratıyordu.

Devrimci hareket başlangıçta bu öfkeyle temas kurabildi. Mahallelerde dayanışma ilişkileri kuruldu, gençlik örgütlendi, kültürel ve siyasal faaliyetler yürütüldü.

Ancak zaman içerisinde temel bir sorun ortaya çıktı: Mahalle gençliğinin mevcut kültürel özelliklerini dönüştürmek yerine, siyasal yapıların bir bölümü giderek bu kültürün etkisi altına girmeye başladı.

Dönüştürmek Yerine Uyum Sağlamak

Devrimci siyaset yalnızca mevcut hoşnutsuzluğu örgütlemek değildir. Aynı zamanda insanları, ilişkileri ve değerleri dönüştürmek zorundadır.

Bir mahallede yoksulluk içerisinde büyüyen genç, yalnızca ekonomik sömürünün etkisi altında değildir. Rekabet, güç kültürü, erkek egemenliği, şiddetin yüceltilmesi, bireysel prestij arayışı, kolay para kazanma isteği ve farklı türden yozlaşma biçimleri de egemen toplumsal düzen tarafından sürekli yeniden üretilmektedir.

Devrimci örgütlenmenin görevi, bu kültürel biçimleri olduğu gibi kabul etmek değil; kolektif dayanışma, emek, paylaşma, sorumluluk ve toplumsal bilinç temelinde dönüştürmektir.

Fakat siyasal ve ideolojik güç zayıfladığında bunun tersi gerçekleşebilir.

Örgüt, mahalleyi değiştirmek yerine mahallenin mevcut ilişkilerine uyum göstermeye başlar.

Siyasal saygınlığın yerini fiziksel güç gösterisi, örgütsel disiplinin yerini kişisel bağlılık ilişkileri, kolektif sorumluluğun yerini mahalle hâkimiyeti anlayışı alabilir. Politik etki, giderek belirli bir alanda “güçlü olma” ve “söz geçirme” kapasitesiyle ölçülmeye başlanabilir.

Bu noktadan sonra devrimci değerlerle mahallenin egemen güç kültürü arasındaki sınırlar bulanıklaşır.

Siyasal Otoriteden Güç Kültürüne

Devrimci bir hareketin toplumdaki etkisi esas olarak siyasal ve ahlaki otoritesinden kaynaklanır.

İnsanlar bir devrimciyi yalnızca cesur olduğu için değil, kişisel çıkarlarını geri plana ittiği, dayanışmayı savunduğu, ezilenden yana olduğu ve mevcut düzenin ilişkilerinden farklı bir yaşam biçimini temsil ettiği için saygıyla karşılar.

Fakat örgütlü hareket zayıfladığında siyasal otoritenin yerine çıplak güç ilişkileri geçebilir.

“Mahallede güçlü olmak”, “kimsenin bize dokunamaması”, “alanı kontrol etmek” gibi anlayışlar, zamanla siyasal örgütlenmenin ölçütleri hâline gelebilir.

Bu dönüşüm son derece tehlikelidir. Çünkü devrimci hareketle mafyatik örgütlenme arasındaki temel fark yalnızca amaçlarda değil, gündelik ilişkilerde de ortaya çıkar.

Birincisi insanların kolektif gücünü geliştirmeye çalışırken, ikincisi insanları belirli bir güç odağına bağımlı hâle getirir.

Birincisi dayanışmayı büyütürken, ikincisi korku ve itaati üretir.

Birincisi toplumsal bilinci geliştirmeye çalışırken, ikincisi bireysel sadakat ilişkilerini güçlendirir.

Bu sınır kaybolmaya başladığında siyasal çürüme de başlar.

Devrimci Simgeden Mafyatik Figüre

Bugün asıl ihtiyaç geçmiş örgütsel biçimleri olduğu gibi yaşatmak değildir.

Bir geleneğin devrimci olup olmadığını belirleyen, kaç yıldır varlığını sürdürdüğü ya da kaç sembolünü koruduğu değildir. Önemli olan yeni toplumsal koşulları anlayabilmesi, kendi yenilgilerinden öğrenebilmesi ve emekçi sınıflar içerisinde yeniden örgütlenebilmesidir.

Bugün bazı yoksul mahallelerde geçmişte devrimci çevrelerle ilişki içerisinde bulunmuş kişilerin zaman içerisinde çete, uyuşturucu ağı, mafyatik yapılanma veya benzeri güç ilişkilerinin parçası hâline gelmesi tesadüfi bir gelişme olarak görülemez.

Elbette bundan hareketle bütün bir mahalle gençliğini ya da geçmişte bu alanlarda faaliyet yürütmüş bütün devrimci yapıları aynı biçimde değerlendirmek doğru olmaz. Ancak ortaya çıkan eğilim üzerinde durmak gerekir.

Çünkü siyasal örgütlenme gerilediğinde geride kalan boşluğu mutlaka başka toplumsal ilişkiler doldurur.

Bir dönem devrimci hareketin dayanışma, örgütlenme ve kolektif mücadele ilişkileri kurduğu alanlarda siyasal faaliyet geri çekildiğinde; uyuşturucu ekonomisi, mafyatik ağlar, bireysel şiddet ve çeşitli suç ilişkileri güç kazanabilir.

Daha vahimi ise, eski dönemin kimi mücadele sembollerinin bu yeni ilişkilere meşruiyet kazandırmak için kullanılabilmesidir.

Dün siyasal mücadele içinde kazanılmış cesaret, fedakârlık ve mahalle itibarı; bugün kişisel güç, ekonomik çıkar veya çete ilişkilerinin sermayesine dönüşebilmektedir.

Böylece devrimci hareket yalnızca fiziksel bir alan kaybetmez. Kendi tarihinin ve sembollerinin anlamını da kaybetmeye başlar.

Çürümenin Örgütsel Kaynakları

Bu tabloyu yalnızca bireylerin “bozulması” üzerinden açıklamak eksik olur.

Sorunun önemli bir bölümü örgütsel ve siyasaldır.

Bir hareket toplumsal hedeflerini kaybettiğinde, siyasal üretimi zayıfladığında ve sınıfla kalıcı bağlar kuramadığında kendi iç ilişkilerini yeniden üretmeye yönelir.

Bu durumda örgütsel varlık amaç hâline gelir.

Kadroların niteliğinden çok sayısı, toplumsal etkinin niteliğinden çok görünürlüğü, siyasal bağın gücünden çok belirli alanlarda hâkimiyet kurma kapasitesi önemsenmeye başlanabilir.

Böyle bir örgütlenme giderek toplumsal gerçeklikten kopar.

Eleştiri tehdit olarak görülür.

Yenilgiler dış güçlerle açıklanır.

Kendi hatalarını tartışmak zayıflık sayılır.

Farklı devrimci yapılara karşı rekabet ise sermaye düzenine karşı mücadeleden daha fazla enerji tüketmeye başlayabilir.

“En güçlü biziz”, “en direngen biziz”, “asıl devrimci çizgi biziz” yarışı siyasal düşüncenin yerini aldığında, hareket kendi içine kapanır.

Bu ise çürümeyi hızlandırır.

Sınıftan Uzaklaşmanın Bedeli

Bu sürecin temelinde işçi sınıfıyla kurulamayan kalıcı ilişkinin özel bir önemi vardır.

Bir siyasal hareketin sınıfsal niteliğini yalnızca programında işçi sınıfından söz etmesi belirlemez. Asıl belirleyici olan, hangi toplumsal güçler içerisinde kökleştiği ve

gündelik pratiğini hangi toplumsal ilişkiler içerisinde kurduğudur.

İşyerlerinden, fabrikalardan, sanayi havzalarından ve emekçilerin gündelik mücadelelerinden uzaklaşan bir devrimci hareket, zamanla siyasal dayanağını başka alanlarda aramak zorunda kalır.

Yoksul mahalle çalışması elbette bunun karşıtı değildir. Çünkü bu mahallelerde yaşayanların büyük bölümü zaten işçi, işsiz, güvencesiz emekçi veya emekçi ailelerin çocuklarıdır.

Sorun mahalleye yönelmek değil, mahalleyi sınıf ilişkilerinden kopuk ele almaktır.

Mahalle gençliğini yalnızca öfkesi, çatışma kapasitesi veya militanlığı üzerinden değerlendirmek yerine onu üretim, emek ve sınıf ilişkileri içerisinde örgütlemek gerekir.

Aksi hâlde devrimci hareket, sınıfı örgütlemek yerine toplumsal öfkenin en görünür biçimlerine tutunmaya başlayabilir.

Bu ise uzun vadede siyasal bir hareket yaratmaz.

Yeniden Kuruluşun Ölçütü

Bugün asıl ihtiyaç geçmiş örgütsel biçimleri olduğu gibi yaşatmak değildir.

Bir geleneğin devrimci olup olmadığını belirleyen, kaç yıldır varlığını sürdürdüğü ya da kaç sembolünü koruduğu değildir. Önemli olan yeni toplumsal koşulları anlayabilmesi, kendi yenilgilerinden öğrenebilmesi ve emekçi sınıflar içerisinde yeniden örgütlenebilmesidir.

Bunun ilk koşulu gerçek bir özeleştiridir.

Özeleştiri geçmişi inkâr etmek değil, geçmişi tarihsel olarak anlamaktır.

Hangi politikalar sonuç verdi?

Hangileri başarısız oldu?

Neden işçi sınıfı içerisinde kalıcı örgütlenmeler yaratılamadı?

Neden bazı mahallelerde siyasal kültür zaman içerisinde yerini güç ilişkilerine bıraktı?

Neden devrimci kimlikle mafyatik kültür arasındaki sınırlar bazı alanlarda bulanıklaşabildi?

Ve en önemlisi: Devrimci hareket toplumun geniş emekçi kesimleri açısından neden eski siyasal ve ahlaki saygınlığını kaybetti?

Bu sorulara cevap vermeden gerçek bir yenilenme mümkün değildir.

Bugün ihtiyaç duyulan şey daha fazla örgütsel gösteri ya da daha sert bir dil değildir. İşçi sınıfının değişen yapısına yeniden yönelmek; fabrikalarda, depolarda, hizmet sektöründe, hastanelerde, okullarda, lojistik merkezlerinde, platform ekonomisinde ve emekçi mahallelerinde uzun soluklu bir çalışma yürütmektir.

Devrimci siyaset insanların mevcut öfkesini olduğu gibi sahiplenmekle yetinemez. O öfkeyi bilinçli, örgütlü ve kolektif bir toplumsal güce dönüştürmek zorundadır.

Bir hareket içinde bulunduğu toplumsal çevreyi dönüştüremiyorsa, zamanla o çevrenin egemen ilişkileri tarafından dönüştürülme tehlikesiyle karşı karşıya kalır.

Türkiye devrimci hareketinin son dönem deneyiminin en ağır derslerinden biri budur.

Bugünkü sorun, geçmişte kimin daha büyük, daha güçlü ya da daha haklı olduğunu kanıtlamak değildir. Asıl sorun, yaşanan yenilgilerin nedenlerini açıklayarak işçi sınıfı ve emekçi halk içerisinde yeni bir siyasal, örgütsel ve ahlaki zemin yaratabilmektir.

Çünkü bir devrimci hareketi yaşatan şey kendi geçmişine duyduğu bağlılık değil, toplumun geleceğini değiştirebilecek yeni ilişkiler kurabilme yeteneğidir. ★

Toprak, Su, Emek: Sermayenin Yağmasına Karşı Ortak Mücadele

Editör

Türkiye'de yaşanan ekolojik yıkımı yalnızca bir "çevre sorunu" olarak tanımlamak, meselenin sınıfsal ve siyasal özünü görünmez hale getirir. Ormanların maden şirketlerine açılması, derelerin enerji sermayesine tahsis edilmesi, zeytinliklerin yok edilmesi, köylerin taş ocakları ve termik santraller arasında yaşamaya zorlanması, kıyıların turizm sermayesine devredilmesi ve tarım alanlarının rant projelerine dönüştürülmesi birbirinden bağımsız gelişmeler değildir. Bütün bunlar, sermayenin sürekli büyüme ve yeni kâr alanları yaratma zorunluluğunun farklı görünümleridir. Kapitalizm açısından orman, dere, dağ, tarım alanı ve kıyı, korunması gereken yaşam alanlarından çok sermaye birikimine açılabilecek ekonomik kaynaklardır. Doğa, yaşamın maddi temeli olmaktan çıkarılarak piyasada alınıp satılabilir bir değere dönüştürülmektedir.

Bu nedenle ekolojik yıkımın sorumluluğunu yalnızca bazı şirketlerin açgözlülüğünde veya yanlış çevre politikalarında aramak yeterli değildir. Sorun yapısaldır. Kapitalist üretim biçimi varlığını sürdürebilmek için sürekli genişlemek, yeni yatırım alanları yaratmak ve daha fazla doğal varlığı ekonomik dolaşıma sokmak zorundadır. Sermaye birikiminin önünde duran ormanlar, tarım alanları, dereler ve köyler bu mantık içerisinde yeniden değerlendirilmekte, gerektiğinde hukuki ya da idari düzenlemeler aracılığıyla yatırım alanına dönüştürülmektedir. Ekolojik yıkım, doğanın sermaye birikiminin hammaddesine dönüştürülmesinin doğrudan sonucudur.

Devlet de bu süreçte sermayeden bağımsız ve tarafsız bir hakem değildir. Ruhsatlar, acele kamulaştırmalar, teşvikler, imar değişiklikleri ve çeşitli yasal düzenlemeler aracılığıyla şirketlerin doğal varlıklara erişimi kolaylaştırılmakta; bu politikalar "kalkınma",

"istihdam", "milli enerji", "yerli kaynak" ve "kamu yararı" gibi kavramlarla meşrulaştırılmaktadır. Oysa temel soru, bu kalkınmanın kimin için olduğudur. Bir şirketin üretimi artsın diye köylünün zeytinliği ortadan kaldırılıyor, bir maden şirketinin kârı büyüsün diye orman yok ediliyor ve insanların su kaynakları kirletiliyorsa toplumun ortak yararından söz edilemez. Burada kâr şirketlerin elinde özel olarak birikirken ekolojik ve toplumsal maliyet halka yüklenmektedir.

Akbelen'de yaşananlar bu ilişkinin açık örneklerinden biridir. İkizköylülerin kömür madenciliğinin genişletilmesine karşı yıllardır sürdürdüğü mücadele yalnızca ağaçların korunmasına yönelik bir çevre eylemi değildir. Maden faaliyetlerinin büyümesi zeytinlikleri, tarım alanlarını, su kaynaklarını, insanların geçim biçimlerini ve köy yaşamını tehdit etmektedir. Sermaye açısından toprağın değeri altında bulunan kömürle ölçülürken, köylüler açısından aynı toprak üretimin, yaşamın, geçmişin ve geleceğin maddi temelidir. Dolayısıyla Akbelen'de karşı karşıya gelen yalnızca iki farklı çevre anlayışı değil, iki farklı toplumsal çıkar ve mülkiyet anlayışıdır.

Cerattepe'de yaklaşık otuz yıldır devam eden mücadele de benzer bir sınıfsal çelişkiyi ortaya koymaktadır. Artvin halkının madenciliğin ormanlara, su kaynaklarına ve yaşam koşullarına vereceği zarara karşı sürdürdüğü mücadele, şirketlerin bir bölgenin geleceği hakkında tek başına karar verme hakkına karşı çıkıştır. Kazdağları'ndaki altın ve bakır madenciliğine karşı verilen mücadele de yalnızca kesilen ağaçların sayısıyla açıklanamaz. Madencilik toprağın kullanım biçimini, kırsal üretimi, su kaynaklarını ve insanların yaşadıkları coğrafyayla kurdukları tarihsel bağı değiştirmektedir.

Bergama köylülerinin 1990'lı yıllarda siyanürlü altın madenciliğine karşı başlattıkları mücadele ise Türkiye'deki ekoloji hareketinin önemli tarihsel kaynaklarından biridir. Bergama'da köylüler yalnızca bir madene karşı çıkmamış; çokuluslu şirketlerin gücünü, devlet politikalarını, halkın karar alma hakkını ve kapitalist kalkınma anlayışını tartışmaya açmıştır.

Bu mücadelelerin ortak özelliği mülksüzleştirmeye karşı gelişmeleridir. Köylünün toprağının acele kamulaştırmayla elinden alınması, meraların enerji yatırımlarına tahsis edilmesi, ormanların maden sahasına dönüştürülmesi ya da kıyıların turizm sermayesine açılması yalnızca mülkiyetin el değiştirmesi değildir. İnsanların kendi yaşamlarını yeniden üretme imkânları da ellerinden alınmaktadır. Toprağını kaybeden köylü yalnızca arazisini değil, üretim aracını, ekonomik bağımsızlığını ve çoğu zaman kuşaklar boyunca sürdürdüğü yaşam biçimini de kaybeder. Kapitalist mülksüzleştirme, insanları geçim araçlarından koparark piyasaya ve ücretli emek ilişkilerine daha bağımlı hale getirir. Bu nedenle ekolojik mücadeleyi sınıf mücadelesinden ayırmak mümkün değildir.

Türkiye'de yaşananlar dünyadaki ekolojik mücadelelerden de bağımsız değildir. Hindistan'da 1970'lerde gelişen Chipko hareketinde, özellikle kırsal kadınlar ticari ağaç kesimine karşı ormanları savunmuş ve ağaçlara sarılarak kesimi engellemeye çalışmıştır. Bu mücadele yalnızca doğaya duyulan sembolik bir bağlılıktan ibaret değildi. Ormanlar kırsal topluluklar açısından suyun, yakacağın, tarımın ve gündelik yaşamın devamlılığının temel koşullarındandı. Dolayısıyla ticari ormancılığa karşı verilen mücadele aynı zamanda insanların kendi

yaşam araçlarını savunması anlamına geliyordu.

ABD'de Standing Rock Sioux halkının Dakota Access petrol boru hattına karşı geliştirdiği direniş de aynı çelişkinin başka bir biçimini ortaya çıkardı. Petrol şirketlerinin yatırım

çıkarları ile yerli halkların su kaynaklarını, topraklarını ve tarihsel yaşam alanlarını koruma hakkı karşı karşıya geldi. Standing Rock mücadelesi, ekolojik yıkımın aynı zamanda sömürgecilik, yerli halkların hakları ve mülksüzleştirmeyle ilişkili olduğunu gösterdi.

Nijerya'daki Ogoni halkının petrol şirketlerine ve Nijer Deltası'ndaki ağır çevre tahribatına karşı yürüttüğü mücadele ise ekolojik yağmanın daha sert sonuçlarını ortaya koydu. Petrol üretiminin tarım alanlarını, su kaynaklarını ve balıkçılığı tahrip etmesine karşı gelişen toplumsal muhalefet devlet baskısıyla karşılaştı. Ogoni hareketinin önde gelen isimlerinden Ken Saro-Wiwa ve beraberindeki sekiz aktivistin 1995 yılında idam edilmesi, sermaye çıkarlarının korunmasıyla siyasal baskının nasıl iç içe geçebildiğini gösteren tarihsel örneklerden biri oldu.

Ekvador'daki Yasuní mücadelesi ise başka bir yolun mümkün olduğunu gösteren önemli örneklerden biridir. Amazon bölgesindeki petrol çıkarımına karşı yıllarca sürdürülen toplumsal ve yerli halk mücadelelerinin ardından 2023 yılında yapılan referandumda çoğunluk, Yasuní'deki belirli petrol faaliyetlerinin durdurulması yönünde oy kullandı. Bu örnek, doğal varlıklarla ilgili kararların yalnızca şirketlerin ve hükümetlerin kapalı kapılar ardında aldığı ekonomik kararlar olmadığını, toplumsal mücadele sonucunda doğrudan siyasal bir mesele haline getirilebileceğini gösterdi.

Bu örneklerin tamamında ortak bir gerçek vardır: Sermaye doğayı küresel ölçekte metalaştırırken ekolojik mücadele de yerel sınırların ötesine geçen bir karakter kazanmaktadır. Akbelen ile Standing Rock, Cerattepe ile Chipko veya Kazdağları ile Yasuní aynı koşullarda ortaya çıkmış mücadeleler değildir; ancak hepsinin merkezinde insanların

yaşam alanları üzerindeki karar hakkıyla sermayenin sınırsız birikim isteği arasındaki çatışma bulunmaktadır.

Ekolojik mücadelelerde kadınların ön saflarda bulunması da tesadüf değildir. Kırsal bölgelerde kadınların yaşamı çoğu zaman su, tarım, gıda üretimi ve bakım emeğiyle doğrudan bağlantılıdır. Bir derenin kuruması, toprağın kaybedilmesi veya köyün boşaltılması kadınların gündelik yaşamındaki yükü doğrudan artırmaktadır. Kapitalist sistem doğayı nasıl bedelsiz ve sınırsız kullanılabilecek bir kaynak olarak görüyorsa, kadınların bakım ve yeniden üretim emeğini de büyük ölçüde görünmez hale getirmektedir. Bu nedenle doğanın sömürülmesiyle kadın emeğinin sömürülmesi arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Kadınların Akbelen'den Kazdağları'na kadar birçok direnişin taşıyıcısı haline gelmesinin bu siyasal bağla ilişkilidir.

Sermaye düzeninin en etkili ideolojik araçlarından biri, işçilerin çıkarlarıyla doğanın korunmasını birbirine karşıt göstermektir. Bir maden projesine karşı çıkıldığında işçilerin işsiz kalacağı, bir termik santral eleştirildiğinde binlerce ailenin ekmeksiz kalacağı söylenmektedir. Böylece emekçiler, kendi sağlıklarını, yaşam alanlarını ve geleceklerini tehdit eden yatırımların savunucusu olmaya zorlanmaktadır. Oysa işçinin seçeneği zehirlenerek çalışmakla işsiz kalmak arasında olmak zorunda değildir. Maden işçisinin çalışma hakkıyla köylünün toprağını koruma hakkı birbirinin karşıtı değildir. Asıl çelişki, emeği ve doğayı aynı anda kâr üretiminin araçlarına dönüştüren sermaye ile toplum arasındadır.

Bu nedenle fosil yakıtlardan ve ekolojik açıdan yıkıcı üretim biçimlerinden çıkışın maliyeti emekçilere yüklenemez. Gerçek bir adil dönüşüm, işçilerin gelirlerinin ve sendikal haklarının korunmasını, yeni kamusal istihdam alanlarının yaratılmasını ve dönüşüm maliyetinin yıllarca bu sektörlerden büyük kârlar sağlayan sermaye grupları tarafından karşılanmasını gerektirir. Aksi halde "yeşil dönüşüm" adı altında yalnızca sermayenin kullandığı teknoloji değişir. Kömür ve petrol şirketlerinin yerini güneş, rüzgâr, lityum veya başka alanlarda faaliyet gösteren yeni tekeller alabilir; ancak üretim araçlarının mülkiyeti ve karar mekanizmaları değişmediği sürece toplumsal adaletten söz edilemez.

Sol bir ekoloji anlayışının kapitalist yeşil dönüşüm anlayışından ayrıldığı nokta da buradadır. Mesele yalnızca hangi enerji kaynağının kullanılacağı değildir. Enerjinin kimin mülkiyetinde bulunduğu, kim tarafından üretildiği, hangi toplumsal ihtiyaçları karşılamak için kullanıldığı ve bu kararların kimler tarafından alındığı da temel siyasal sorulardır. Su, enerji, orman ve toprak piyasanın sınırsız tasarrufuna bırakılabilecek mallar değil, toplumun müşterekleri olarak ele alınmalıdır.

Sınıf sorununu görmeyen bir çevrecilik, ekolojik yıkımın arkasındaki üretim ve mülkiyet ilişkilerini sorgulamadan şirketlerden daha duyarlı olmalarını istemekle yetinir. Böyle bir yaklaşım kapitalizmi ortadan kaldırmak yerine onun daha yeşil bir biçimde devam etmesini sağlar. Aynı biçimde ekolojik krizi görmeyen bir sınıf siyaseti de kapitalist üretimin yalnızca işçiyi değil, yaşamın maddi koşullarını da tükettiği gerçeğini gözden kaçırır. İşçinin geleceği, yaşayabileceği bir dünya olmadan savunulamaz. Bu nedenle emeğin kurtuluşuyla doğanın kurtuluşu birbirinden ayrı düşünülemez.

Yerel direnişlerin kalıcı bir toplumsal güce dönüşebilmesi için işçi sınıfının örgütlü

mücadelesiyle ekoloji hareketlerinin buluşması gerekir. Fabrikadaki işçiyle toprağını savunan köylünün, maden emekçisiyle ormanını koruyan halkın, sendikalarla kadın ve ekoloji hareketlerinin mücadeleleri birbirinden kopuk kaldığı sürece sermaye bu parçalanmışlığı kendi lehine kullanacaktır. Bir bölgede maden durdurulabilir, başka bir bölgede yeni ruhsat verilebilir; bir orman korunabilir, başka bir orman yatırım alanına açılabilir. Sermaye birikiminin mantığı değişmediği sürece ekolojik yıkım ortadan kalkmaz, yalnızca coğrafya değiştirir.

Bu nedenle mesele yalnızca tek tek şirketleri, madenleri veya enerji projelerini durdurmak değildir. Her yerel direniş önemli ve değerlidir, fakat bu mücadelelerin ortak bir siyasal hedefe bağlanması gerekir. Üretimin ne için yapılacağı, hangi ihtiyaçların karşılanacağı, enerjinin nasıl üretileceği, toplumsal zenginliğin nasıl paylaşılacağı ve bütün bu kararları kimin vereceği tartışmanın merkezine taşınmalıdır. Ekolojik demokrasi yalnızca yerel halkın görüşünün alınmasıyla sınırlı olamaz. Ekonomik kararlar şirketlerin özel mülkiyet alanı olarak kaldığı sürece siyasal demokrasi de sermayenin sınırlarına çarpmaya devam edecektir.

Gerçek bir ekolojik dönüşüm, kapitalizmin sınırları içinde daha yeşil bir sermaye düzeni yaratmakla yetinemez. Üretimin özel kâr yerine toplumsal ihtiyaçlara göre planlandığı, enerji ve doğal varlıkların kamusal ve toplumsal denetim altında bulunduğu, emekçilerin üretim süreçlerinde ve halkın kendi yaşam alanlarında doğrudan söz sahibi olduğu başka bir toplumsal örgütlenmeye ihtiyaç vardır. Sorun yalnızca hangi ağacın kesileceği veya hangi madenin açılacağı değil, bu kararların birkaç şirketin kâr beklentisine göre alınmasıdır.

Akbelen, Cerattepe, Kazdağları ve Bergama bu nedenle yalnızca kendi coğrafyalarının mücadeleleri değildir. Dünyadaki Chipko, Standing Rock, Ogoni ve Yasuní mücadeleleri gibi bunlar da insanların yaşam alanlarının sermayenin birikim alanlarına dönüştürülmesine karşı ortaya çıkmış direnişlerdir. Sermaye fabrikada işçinin emeğini sömürürken kırda köylünün toprağını, ormanda ağacı, nehirde suyu ve yeraltında madeni aynı birikim mantığı içinde değerlendirmektedir. Ona karşı mücadelenin de aynı bütünlüğü kurması gerekir.

İşçinin emeğiyle köylünün toprağı, kadınların yaşam mücadelesiyle gençlerin gelecek talebi, temiz hava ve su hakkıyla insanca çalışma talebi ortak bir toplumsal kurtuluş perspektifi içerisinde birleşmek zorundadır. Ekoloji mücadelesi sınıf mücadelesinden, sınıf mücadelesi de yaşamın maddi koşullarının korunmasından ayrı düşünülemez. Kapitalizm emeği ve doğayı birlikte sömürmektedir; ona karşı geliştirilecek mücadele de emeğin ve doğanın ortak mücadelesi olmak zorundadır. Böyle bir birliktelik kurulabildiğinde ekoloji mücadelesi yalnızca savunmaya çekilmiş yerel direnişlerin toplamı olmaktan çıkar; üretimin, mülkiyetin ve toplumsal zenginliğin nasıl örgütleneceğini sorgulayan kurucu bir siyasal güce dönüşür.

Doğanın kurtuluşu emeğin kurtuluşundan, emeğin kurtuluşu da doğanın kurtuluşundan ayrı değildir. Yaşamı sermayenin tahakkümünden kurtarmanın yolu, sınıf mücadelesiyle ekoloji mücadelesini ortak bir toplumsal kurtuluş mücadelesinde birleştirmekten geçmektedir. ★

Kimlik Siyaseti, Sınıf Mücadelesi ve Sosyalist Hareketin Geri Çekilişi

Yusuf Demirhan

Kapitalist toplumda ulusal, etnik, dinsel ve kültürel kimlikler tarihsel ve toplumsal gerçekliklerdir; bu kimlikler üzerinde oluşmuş baskılar, ayrımcılıklar, asimilasyon politikaları ve tarihsel eşitsizlikler de aynı ölçüde gerçektir. Marksist siyaset bu sorunları inkâr etmez, onları kapitalist toplumun bütünsel yapısı, üretim ilişkileri, sınıf mücadeleleri ve devletin sınıfsal niteliği içerisinde çözümler. Bu nedenle sosyalist perspektif açısından sorun kimliklerin varlığı değildir; sorun, kimliklerin toplumsal çelişkilerin esas açıklaması haline getirilmesi, sınıf mücadelesinin yerine geçirilmesi ve emekçi sınıfların siyasal olarak birbirinden koparılmasının araçlarından biri haline getirilmesidir.

Bir halkın kendi kaderini tayin hakkını savunmak kimlik siyaseti değildir. Bir inanç topluluğunun eşitlik ve özgürlük talebini savunmak, bir halkın kendi dilini, kültürünü ve tarihsel hafızasını yaşatma hakkını kabul etmek de kimlik siyaseti değildir. Bunlar temel demokratik haklardır. Kimlik siyaseti, bu hakların sınıf ilişkilerinden kopartılması, insanların bütün siyasal varlığının kimlik kategorilerine indirgenmesi ve toplumsal çatışmanın birbirine rakip kimlik blokları arasında kurulmasıyla ortaya çıkar. Marksist eleştirinin hedefi kimliklerin kendisi değil, kimliklerin burjuva siyasal düzen içerisinde sınıf mücadelesini örten ve proletaryayı parçalayan bir işleve kavuşturulmasıdır.

Marksizm açısından sınıf, insanların kendileri hakkında ne düşündüklerinden önce üretim araçlarıyla kurdukları maddi ilişkinin ifadesidir. Bir insan kendisini işçi olarak tanımlamasa da geçimini sağlamak için emek gücünü satıyorsa proletaryanın nesnel bir parçasıdır. Bir sermaye sahibi hangi ulustan, hangi dinden veya hangi kültürel topluluktan gelirse gelsin, üretim araçları üzerindeki mülkiyeti ve ücretli emeğin ürettiği artı-değere el koyması üzerinden burjuva sınıfının parçasıdır. Bu nedenle sınıf, ulus, din, mezhep veya kültür gibi kimlik kategorilerinden biri değildir; sınıf, kapitalist üretim ilişkileri içindeki nesnel konumu ifade eder ve kapitalist toplumun temel antagonizması sermaye ile emek arasındaki uzlaşmaz çelişkide somutlaşır.

Bu temel çelişki hiçbir zaman toplumsal hayatın diğer çelişkilerinden yalıtılmış biçimde ortaya çıkmaz. İşçi sınıfının içinde farklı uluslar, diller, inançlar, cinsiyetler ve kültürel topluluklar bulunur. Kapitalizm bu farklılıkları ortadan kaldırmaz; onları yeniden üretir, toplumsal eşitsizliklerle iç içe geçirir ve egemenliğinin sürdürülmesinde kullanır. Marksist siyaset bu nedenle bir yandan her türlü ulusal, etnik, dinsel ve kültürel baskıya karşı mücadele eder, diğer yandan bütün bu farklılıklardan gelen emekçilerin sermayeye karşı ortak sınıf mücadelesini örgütler. Bu iki görev birbirine karşıt değildir; proletaryanın bağımsız siyasetinin birbirinden ayrılmaz iki yönüdür.

Ezilen halkların kendi kaderini tayin hakkı sosyalistler açısından temel bir demokratik haktır. Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkı, dili ve kültürü üzerindeki baskıların kaldırılması ve siyasal iradesinin tanınması bu çerçevede ele alınır. Aynı biçimde Alevilerin, Hristiyanların, Êzidîlerin ve diğer inanç topluluklarının kendi inançlarını özgürce yaşamaları, hiçbir devlet baskısına, ayrımcılığa veya zorunlu asimilasyona uğramamaları savunulur. Ancak ulusal hakların savunulması ile ulusal burjuvazinin siyasal programına tabi olmak aynı şey değildir. Her ulusun içinde sınıflar vardır; ezilen bir ulusun içinde de burjuvazi, küçük burjuvazi, işçi sınıfı ve yoksul emekçi tabakalar bulunur. Bir halkın ezilmiş olması, o halk adına konuştuğunu iddia eden bütün siyasal güçleri devrimci veya ilerici hale getirmez.

Aynı durum dinsel ve kültürel kimlikler açısından da geçerlidir. Bir siyasal aktör Alevilik adına konuşur fakat Alevi emekçilerin sınıfsal çıkarlarını temsil etmez; bir başka siyasal aktör Sünni kimliği adına siyaset yapar fakat Sünni emekçileri sermaye düzeninin arkasında seferber eder. Kimliksel temsil ile sınıfsal temsil aynı değildir. Sosyalist politikanın temel sorusu bu nedenle yalnızca kimin konuştuğu değildir; kimin adına konuştuğu, hangi maddi çıkarı savunduğu ve hangi sınıfın siyasal programını taşıdığıdır.

Egemen sınıfların tarih boyunca kullandığı temel yöntemlerden biri ezilenlerin ortak hareket etmesini engellemektir. “Böl ve yönet” yalnızca geçici bir siyasal taktik değil, sınıf egemenliğinin yeniden üretim mekanizmalarından biridir. Sermayenin asıl korkusu emekçilerin farklılıklarından vazgeçmesi değildir; sermayenin asıl korkusu, emekçilerin bütün farklılıklarına rağmen ortak sınıfsal çıkarlarının bilincine varmasıdır. Türk işçi ile Kürt işçi birbirini tehdit olarak gördüğünde, Alevi emekçi ile Sünni emekçi birbirine tarihsel veya dinsel düşmanlık üzerinden yaklaştığında, yerli işçi göçmen işçiyi kendi yoksulluğunun nedeni saydığında toplumsal öfke sermayeye değil başka emekçilere yönelir. Burjuva ideolojisi tam da bu noktada sınıfsal çelişkinin üzerini örter ve sömürülenleri birbirine karşı konumlandırır.

Dünya sosyalist hareketinin 20. yüzyılın son çeyreğinde yaşadığı yenilgi bu açıdan tarihsel bir kırılma yaratmıştır. Doğu Avrupa’daki sosyalist devletlerin çözülmesi, Sovyetler Birliği’nin dağılması ve dünya komünist hareketinin birçok ülkede geri çekilmesi, kapitalist sınıf açısından büyük bir ideolojik zafer ortamı yaratmıştır. Kapitalizm bu gelişmeyi yalnızca rakip bir siyasal ve ekonomik sistemin yenilgisi olarak sunmamış, kendi tarihsel üstünlüğünün ve alternatifsizliğinin kanıtı olarak ilan etmiştir. “Tarihin sonu” tezleri bu dönemin burjuva ideolojik özgüveninin ifadesidir. Sınıfların, devrimin ve sosyalizmin geçmişe ait olduğu ileri sürülürken ortadan kalkan sınıflar değil, işçi sınıfının örgütlü siyasal gücü ve sosyalist alternatifin dünya ölçeğindeki etkisi olmuştur.

Sermaye-emek çelişkisi, artı-değer sömürüsü, işsizlik, yoksulluk ve sınıfsal eşitsizlik ortadan kalkmamıştır. Zayıflayan, bu çelişkileri açıklayan, onları ortak bir siyasal programa bağlayan ve proletaryanın bağımsız mücadelesine dönüştüren örgütlü sosyalist harekettir. Kapitalist sistem tam da bu tarihsel yenilginin ardından sınıf mücadelesinin karşısına dünya çapında kimlik, inanç, mezhep, etnik köken ve kültürel aidiyet eksenli siyasal bölünmeleri daha güçlü biçimde dikmiştir. Bu kimlikler elbette sosyalist sistemin çözülmesinden sonra ortaya çıkmamıştır; fakat sınıf siyasetinin dünya çapında gerilemesiyle birlikte bu sorunlar toplumsal bütünlükten kopartılmış, siyasal

alan giderek kimlikler arasında temsil ve rekabet mücadelesi biçiminde yeniden örgütlenmiştir.

Bu yönelim neoliberal karşıdevrimin maddi sonuçlarından ayrı düşünülemez. 1980'lerden itibaren dünya çapında uygulanan neoliberal politikalar yalnızca devlet işletmelerini özelleştirmemiş ve sermayenin hareket alanını genişletmemiştir; aynı zamanda proletaryanın 20. yüzyıl boyunca yarattığı örgütsel mevzilere doğrudan saldırmıştır. Sendikalar zayıflatılmış, kamu işletmeleri tasfiye edilmiş, sosyal haklar budanmış, çalışma hayatı parçalanmış, taşeronlaşma ve güvencesizlik yaygınlaştırılmış, üretim zincirleri uluslararası ölçekte yeniden örgütlenmiştir. İşçi sınıfı nesnel olarak küçülmemiş, tersine dünya çapında ücretli emek genişlemiş; fakat proletaryanın kolektif örgütlenmesi, sınıf bilinci ve siyasal temsil kapasitesi ağır biçimde gerilemiştir.

Bu maddi parçalanma ideolojik parçalanmayı da beslemiştir. İşçi sınıfının sendikalar, komünist ve sosyalist partiler, kooperatifler, mahalle örgütleri ve sınıf kültürü üzerinden oluşturduğu kolektif aidiyetlerin zayıflamasıyla ortaya çıkan boşluğu ulusal, dinsel, mezhepsel ve kültürel aidiyetler doldurmuştur. Sınıf dayanışmasının gerilediği yerde ulusal dayanışma öne çıkmış, sendikanın olmadığı yerde cemaat güçlenmiş, sosyalist örgütün çekildiği mahallede dinsel veya etnik örgütlenme toplumsal ilişkinin merkezi haline gelmiştir. Kimlik siyasetinin yükselişi bu nedenle yalnızca düşünsel veya akademik bir yöneliş değildir; sosyalist hareketin tarihsel yenilgisi, neoliberal kapitalizmin yarattığı toplumsal parçalanma ve proletaryanın siyasal örgütsüzleşmesi onun maddi zeminini oluşturur.

Bu süreçte daha vahim olan, yalnızca burjuva ve liberal siyasal akımların kimlik siyasetini benimsemesi değildir. Dünya sosyalist hareketinin yenilgisiyle birlikte gittikçe daralan, toplumsal tabanını kaybeden ve işçi sınıfıyla organik bağları zayıflayan bazı devrimci ve sosyalist yapılar da kendi varlıklarını sürdürebilmek amacıyla kimlik siyasetinin kulvarına yönelmiştir. İşçi sınıfı içinde yeniden mevzilenmek, üretim alanlarında örgütlenmek ve bağımsız bir sınıf hareketi yaratmak yerine, belirli kimlik topluluklarının siyasal temsilciliğini üstlenmek daha kolay bir varoluş biçimi olarak görülmüştür. Böylece devrimci siyaset sınıfı dönüştüren ve birleştiren bir mücadele olmaktan çıkarak, hazır kimlik alanları içerisinde temsil arayan dar bir siyasal faaliyete indirgenmiştir.

Bu yönelimin devrimci siyaset ve sınıf hareketi açısından kabul edilir hiçbir yanı yoktur. Devrimci bir örgütün görevi, toplumsal parçalanmanın içinde kendisine küçük bir kimlik alanı bulmak ve o alanın temsilcisi olarak varlığını sürdürmek değildir. Devrimci örgütün görevi, parçalanmış emekçi kitleleri ortak sınıfsal çıkarları etrafında birleştirmek, farklı kimliklerden işçilerin ortak örgütlenmesini yaratmak ve proletaryanın siyasal bağımsızlığını kurmaktır. Bir sosyalist yapının kendi kitlesel zayıflığını kimlik siyaseti üzerinden telafi etmeye çalışması, yalnızca taktik bir hata değildir; Marksizmin sınıf anlayışından ve devrimci politikanın tarihsel amacından uzaklaşmadır.

Uluslararası kapitalist sistem de tam olarak bu tür parçalanmış siyasal alanı teşvik eder. Kapitalizm açısından tehlikeli olan, farklı uluslardan, inançlardan ve kültürlerden emekçilerin ortak sınıf çıkarları temelinde örgütlenmesidir. Buna karşılık toplumun giderek daha küçük kimlik topluluklarına

ayrılması, her grubun kendi özgün temsil alanına kapanması ve bütün siyasal taleplerin sınıfsal bütünlükten kopartılarak ayrı ayrı ifade edilmesi kapitalist egemenliğin ideolojik ve siyasal sınırlarıyla uyumludur. Uluslararası sermaye düzeni, sınıf mücadelesinin yerine kültürel temsil mücadelelerinin geçirilmesini teşvik eder; çünkü mülkiyet ilişkileri tartışma dışı kaldığı sürece kimlikler arasındaki rekabet kapitalist düzenin temelini tehdit etmez.

Bu nedenle sınıf mücadelesi iddiasında bulunan hareketlerin kimlik siyasetinin kulvarına yönelmesi, kapitalizmin ideolojik üstünlüğünü kırmak yerine onu yeniden üretir. Devrimci hareket, burjuva düzenin yarattığı parçalanmayı veri kabul edip bu parçalanmanın içinde kendisine yer aramaz; bu parçalanmayı aşmayı hedefler. Emekçileri Türk, Kürt, Alevi, Sünni, yerli, göçmen veya başka kimlik kategorileri altında ayrı siyasal topluluklar halinde örgütlemek değil, bu kimliklere yönelik bütün baskılara karşı mücadele ederken onları ortak sınıfsal çıkarlar etrafında birleştirmek devrimci siyasetin esasını oluşturur.

Kimlik siyasetinin sosyalist hareket içinde yerleşmesi, sınıf kavramının da giderek içeriksizleştirilmesine yol açmıştır. Sınıf, diğer kimliklerden biriymiş gibi ele alınmış, proletaryanın üretim ilişkilerindeki özgün ve nesnel konumu geri plana itilmiştir. Oysa sınıf kültürel bir aidiyet değildir. İnsan kendisini belirli bir ulusal veya dinsel kimliğin parçası olarak görmeyebilir; fakat emek gücünü satmak zorundaysa ücretli emek ilişkisinin içindedir. Marksizmin sınıf kategorisini diğer kimliklerden biri seviyesine indirmek, kapitalist toplumun temel üretim ilişkisini teorik olarak görünmez hale getirir.

Aynı dönemde postmodern ideoloji de bu parçalanmayı teorik düzeyde meşrulaştırmıştır. Toplumun bütünlüklü biçimde açıklanmasına yönelik teoriler "büyük anlatılar" olarak değersizleştirilmiş, sınıf, kapitalizm, emperyalizm ve devrim gibi kavramların yerine parçalı deneyimler, söylemler ve kimlikler geçirilmiştir. Marksist eleştiri farklı deneyimlerin ve baskı biçimlerinin varlığını reddetmez; onları tarihsel ve maddi bir bütünlük içinde açıklar. Bir kadının maruz kaldığı baskı, bir Kürdün yaşadığı ulusal baskı, bir Alevinin karşılaştığı ayrımcılık veya bir göçmenin yaşadığı dışlanma gerçektir; fakat bu baskılar toplumsal üretim ilişkilerinden, devlet yapısından ve sınıf egemenliğinden kopartıldığında neden-sonuç ilişkileri parçalanır ve mücadele de birbirinden kopuk alanlara dağılır.

Bu nedenle sorun "sınıf mı, kimlik mi?" değildir. Doğru Marksist soru, farklı baskı biçimlerinin hangi toplumsal ilişkiler içinde üretildiği, hangi sınıfsal çıkarlarla birleştiği ve hangi siyasal güçler tarafından hangi amaçla kullanıldığıdır. Sosyalist siyaset kimliklerin üzerindeki baskıyı ortadan kaldırır, fakat insanları kimliklerinin sınırlarına hapseden siyaseti reddeder.

Sosyalist sistemin çözülmesinden sonra Balkanlar'dan Kafkasya'ya, Ortadoğu'dan Afrika'ya kadar birçok coğrafyada sınıfsal ve toplumsal çelişkilerin ulusal, etnik ve dinsel çatışmalar biçiminde yeniden örgütlenmesi bu sürecin somut sonuçlarından biridir. Yugoslavya'nın çözülmesi sırasında ekonomik kriz, sosyalist yapının dağılması ve yeni burjuva sınıfların oluşumu, milliyetçi siyasal elitlerin yükselişiyle birleşmiş; toplumsal mülkiyetin paylaşılması ve yeni kapitalist devletlerin kurulması ulusal kurtuluş ve ulusal güvenlik söylemleri altında yürütülmüştür. Sınıfsal mülkiyet transferinin üzeri ulusal bayraklarla örtülmüştür.

Benzer biçimde Sovyetler Birliği'nin çözülmesi sonrasında toplumsal mülkiyet küçük bir azınlığın eline geçirilirken birçok yerde sınıfsal kutuplaşmanın üzeri milliyetçilik, din ve tarihsel kimliklerle kapatılmıştır. Ortadoğu'da sosyalist, komünist ve seküler anti-emperyalist hareketlerin zayıflamasıyla oluşan siyasal boşlukta dinsel hareketler büyümüştür. Bunu yalnızca toplumların gericileşmesiyle açıklamak materyalist değildir. Sınıf örgütlerinin ortadan kaldırıldığı yerde toplumsal öfke başka örgütlü kanallar bulur; sosyalist örgütün olmadığı yerde dinsel yapı, sendikanın bulunmadığı yerde cemaat, sınıf dayanışmasının çözüldüğü yerde mezhep dayanışması siyasal ve toplumsal boşluğu doldurur.

Kapitalist düzen açısından kimliksel kutuplaşma bu nedenle son derece işlevlidir. Birbirine karşı sert kültürel, dinsel veya ulusal söylemler kullanan siyasal kamplar aynı neoliberal ekonomik programı savunur, özelleştirmede birleşir, işçi haklarının geriletilmesine itiraz etmez ve sermayenin mülkiyet hakkını tartışma dışı bırakır. Toplum kültürel olarak son derece kutuplaşmış görünürken sermaye düzeninin temel ilişkileri dokunulmadan kalır. Burjuva siyasetin başarısı, emekçileri birbirleriyle mücadele ettirirken sermaye sınıfının ortak çıkarlarını siyasal tartışmanın dışına çıkarmasında yatar.

Bu nedenle siyasal radikallik ile sınıfsal radikallik aynı değildir. Bir hareket kimlik alanında son derece sert, çatışmacı ve radikal bir söylem kullanır, fakat kapitalist mülkiyet ilişkilerine dokunmaz. Böyle bir siyaset devrimci değildir. Sosyalist siyaset açısından belirleyici ölçüt, bir hareketin ne kadar sert konuştuğu değil, sermaye egemenliğine ve üretim ilişkilerine karşı hangi sınıfsal programı taşıdığıdır.

Tarihsel hafıza meselesi de aynı sınıfsal yöntemle ele alınmalıdır. Katliamlar, sürgünler, asimilasyon politikaları, ulusal baskılar ve inançsal ayrımcılıklar unutulmaz ve inkâr edilemez. Dersim, Maraş, Çorum, Sivas ve benzeri tarihsel kırılmaların üzeri birlik adına örtülmez. Gerçek birlik inkâr üzerinden kurulmaz. Bununla birlikte tarihsel acılar bugünün siyasal bloklarını tahkim etmek, emekçileri birbirlerine karşı seferber etmek ve yeni kolektif düşmanlıklar üretmek amacıyla kullanıldığında, tarihsel hafıza özgürleştirici niteliğini kaybeder ve burjuva siyasal mücadelenin aracına dönüşür.

Bir katliamı hatırlamak ile o katliamın sorumluluğunu bugün yaşayan bütün bir halka veya inanç topluluğuna yüklemek aynı şey değildir. Marksist tarih anlayışı, halklara değişmez tarihsel karakterler yüklemez; devlet biçimlerini, sınıfsal güçleri, siyasal örgütleri ve somut iktidar ilişkilerini inceler. Bu nedenle geçmişle yüzleşmek zorunludur, fakat geçmişin yaralarını yeni düşmanlıklar yaratmak amacıyla sürekli kanatmak devrimci siyasetin işi değildir. Halkların acıları unutulmaz, fakat burjuva siyasetinin güncel ittifak hesaplarının cephanesine de dönüştürülmez.

Siyasal aktörlerin toplumsal desteğinin zayıfladığı, mevcut ittifakların çözüldüğü veya siyasal blokların yeniden biçimlendiği dönemlerde kimliksel hassasiyetlerin daha yoğun biçimde gündeme taşınması da bu nedenle tesadüf değildir. Ortak tehdit algısı, dağılmış siyasal tabanları yeniden birleştirmenin etkili araçlarından biridir. Ulusal kimlikler, dinsel semboller ve tarihsel travmalar bu amaçla kullanılır. Bu nedenle bir kimlik adına yayımlanan her bildiri, yapılan her açıklama veya gösterilen her tepki otomatik olarak o topluluğun organik iradesinin ifadesi sayılmaz. Marksist analiz, kimin konuştuğunu,

hangi örgütsel gücü temsil ettiğini, toplumdaki gerçek karşılığını, açıklamanın hangi siyasal konjonktürde ortaya çıktığını ve hangi sınıfsal veya siyasal yeniden gruplaşmaya hizmet ettiğini inceler.

Bu durum Alevilik gibi tarihsel olarak baskıya uğramış toplulukların kimliği konusunda ayrıca sorumluluk gerektirir. Alevilerin tarihsel acıları, demokratik talepleri ve inanç özgürlüğü hiçbir siyasal aktörün güncel ittifak hesaplarının aracı yapılmaz. Aynı şekilde Kürt halkının ulusal ve demokratik hakları başka siyasal güçlerin korku üretmek, milliyetçi refleksleri güçlendirmek veya kendi tabanlarını yeniden konsolide etmek amacıyla kullandıkları bir araca dönüştürülemez. Halkların acıları burjuva siyasal manevraların cephanesi değildir.

Sosyalist hareketin temel siyasal ilkesi proletaryanın bağımsız sınıf çizgisidir. İşçi sınıfı burjuva siyasetin herhangi bir kanadının yedek gücü haline geldiğinde kendi tarihsel rolünden uzaklaşır. Bu hem egemen ulusun milliyetçiliği hem ezilen ulusun burjuva milliyetçiliği açısından geçerlidir. Sosyalistler egemen ulus şovenizmine karşı tavizsiz mücadele eder, ezilen halkların bütün demokratik ve ulusal haklarını savunur ve aynı zamanda ezilen ulusun işçi sınıfının kendi burjuvazisi karşısındaki siyasal bağımsızlığını korur.

Aynı ilke dinsel ve kültürel topluluklarda da geçerlidir. Alevi emekçilerin çıkarları Alevi burjuvaların çıkarlarıyla, Sünni emekçilerin çıkarları Sünni sermayedarların çıkarlarıyla, Kürt işçinin çıkarı Kürt burjuvazisinin çıkarıyla ve Türk işçinin çıkarı Türk burjuvazisinin çıkarıyla özdeş değildir. Sınıf siyaseti bu sahte özdeşliği parçalar. Sosyalist hareketin görevi her kimliğin içindeki sınıf ayrımlarını görünür hale getirmek ve proletaryanın kendi burjuvazisinden bağımsız siyasal örgütlenmesini yaratmaktır.

Sosyalist enternasyonalizm farklılıkların inkârı değildir. Gerçek birlik gönüllü birliktir ve gönüllü birlik ancak eşitler arasında kurulur. Bir halkın dili yasaklandığında, bir devlet bir inancı diğerine üstün tuttuğunda veya herhangi bir kimlik kamusal hayatta baskı altında tutulduğunda halkların kardeşliğinden söz edilemez. Bu nedenle halkların kardeşliğinin ilk koşulu bütün ulusal, dinsel ve kültürel baskıların ortadan kaldırılmasıdır. İkinci koşulu ise farklı halklardan emekçilerin kendi burjuvazilerinin arkasında birbirlerine karşı örgütlenmeyi reddederek ortak sınıf siyaseti içinde birleşmeleridir.

Dünya sosyalist hareketinin tarihsel yenilgisi kapitalizmin çelişkilerini ortadan kaldırmamıştır. Sermaye daha fazla merkezileşmiş, servet daha küçük bir azınlığın elinde yoğunlaşmış, dünya çapında ücretli emek genişlemiş ve üretim tarihte görülmemiş ölçüde toplumsallaşmıştır. Buna karşılık üretim araçlarının mülkiyeti ve toplumsal emeğin sonuçları özel mülkiyet temelinde küçük bir sınıfın elinde toplanmayı sürdürmüştür. Sosyalizmin maddi temeli ortadan kalkmamıştır. Temel sorun, proletaryanın nesnel toplumsal gücü ile siyasal örgütlülüğü, sınıf bilinci ve devrimci önderliği arasındaki tarihsel açıktır.

Sosyalist hareketin yeniden kuruluşu kimlik sorunlarını görmezden gelerek gerçekleşmez, fakat kimlik siyasetinin arkasından sürüklenerek de gerçekleşmez. Daralmış devrimci örgütlerin kendi varlıklarını sürdürebilmek için kimlik siyasetinin korunaklı alanlarına çekilmesi bu tarihsel sorunu çözmez, daha da derinleştirir. Sosyalist hareket kendisini bir kimlik topluluğunun sözcülüğüne indirgediği ölçüde proletaryanın

bütününü örgütleme iddiasından vazgeçer ve sınıf siyasetinin yerine temsil siyaseti koyar. Bu yönelim ne teorik olarak Marksizmle ne de devrimci sınıf hareketinin tarihsel amacıyla bağdaşır.

Sınıf mücadelesi iddiasında bulunan hareketlerin görevi kapitalist sistemin teşvik ettiği parçalanmanın içerisinde kendilerine küçük ve kalıcı siyasal alanlar yaratmak değildir. Görev, bu parçalanmayı aşmak, farklı ulusal, dinsel ve kültürel topluluklardan emekçileri ortak üretim ilişkilerinden kaynaklanan çıkarları temelinde birleştirmek ve proletaryanın bağımsız siyasal hareketini yeniden kurmaktır. Kapitalist sistem emekçileri ne kadar çok kimlik alanına bölerse devrimci siyaset onları o ölçüde ortak sınıfsal çıkar etrafında birleştirir.

Sonuç olarak kapitalizm kendi egemenliğini yalnızca fabrikalarda, bankalarda ve üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet aracılığıyla sürdürmez; insanların dünyayı nasıl kavradıkları üzerinde kurduğu ideolojik hakimiyetle de yeniden üretir. Burjuva ideolojisinin en büyük başarılarından biri, sömürülenlerin kendilerini ortak bir sınıfın üyeleri olarak değil, birbirine rakip kimliklerin mensupları olarak görmesini sağlamasıdır. Dünya sosyalist hareketinin yenilgisi sonrasında bu ideolojik yönelim daha da güçlenmiş, sınıf mücadelesinin yerine kimlikler arasındaki siyasal temsil ve rekabet daha yoğun biçimde geçirilmiştir.

Kimlik siyasetine verilecek sosyalist yanıt kimliklerin inkârı değildir. Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkı, bütün halkların dil ve kültür özgürlüğü, Alevilerin ve bütün inanç topluluklarının tam eşitliği kararlılıkla savunulur. Hiçbir tarihsel acı küçümsenmez, hiçbir asimilasyon veya baskı meşrulaştırılmaz. Fakat hiçbir tarihsel acı halkları birbirine düşman etmek için kullanılmaz, hiçbir kimlik burjuva elitlerin siyasal temsil tekeline terk edilmez ve hiçbir işçi kendi burjuvazisinin doğal siyasal yedeği olarak kabul edilmez.

Kapitalist toplumun temel karşıtlığı Türk ile Kürt, Alevi ile Sünni, göçmen ile yerli arasında değildir. Bu bütün farklılıkların içinden geçen temel toplumsal ayrım, emeğiyle yaşayanlarla toplumsal emeğin ürününe el koyan sınıf arasındadır. Bu gerçek diğer baskıları önemsizleştirmez; tersine onları gerçekten ortadan kaldıracak maddi zemini açığa çıkarır. Sosyalist siyasetin tarihsel görevi, ezilen halkların ve inançların özgürlüğü ile proletaryanın kurtuluşunu aynı devrimci program içerisinde birleştirmek, geçmişin acılarını unutmadan fakat onları yeni düşmanlıkların kaynağına dönüştürmeden, ulusal baskıya, şovenizme, mezhepçiliğe ve her türlü ayrımcılığa karşı mücadele ederken işçi sınıfının bağımsız siyasal hareketini yeniden kurmaktır.

Sosyalist hareketin yeniden yükselişi, kimliklerin özgürlüğü ile sınıfın birliğini karşı karşıya getiren sahte ikilemi aşmasıyla gerçekleşir. Halkların gerçek kardeşliği farklılıkların yok edilmesine değil, bütün farklılıkların tam eşitlik ve özgürlük temelinde yaşamasına dayanır; emekçilerin kurtuluşu ise birbirlerinin kimliklerinde düşman aramalarına değil, kendi ortak sınıfsal güçlerinin bilincine varmalarına ve sermaye egemenliğini ortadan kaldıracak bağımsız devrimci örgütlenmeyi yaratmalarına dayanır.

★

Geleceksizlik Krizi ve Alternatifin Yeniden İnşası

Çoşkun Özdemir

Geleceksizlik krizi, olumlu, daha iyi ya da daha güvenli bir geleceği tasavvur edemediğimizde bizi saran korku, kaygı veya felç hali olarak tanımlanabilir. Bir simülasyon egzersizi yapalım: Sokağa, herhangi bir caddeye veya meydana çıkıp insanlara soralım: «Sence gelecek, bugünden daha iyi mi olacak?» Büyük ihtimalle çoğunluk «hayır» diyecektir. Her zaman böyle değildi. Tam tersine, bizden hemen önceki kuşaklar —dedelerimiz, büyükdedelerimiz ve daha öncekiler— insanlık tarihinde geleceğe en çok umut bağlayan kuşaklar arasındaydı.

Kısa bir geçmiş yolculuğu

Sanayi Devrimi, insanlık tarihinde eşi benzeri görülmemiş küresel bir toplumsal olguydu; bu yüzden farklı açılardan incelenebilir. Bunlardan biri, dönemin toplumsal tahayyülüne etkisidir. Bir an için 19. yüzyılda önce Avrupa'da, sonra dünyanın büyük kısmında demiryollarının yayılmasının yarattığı sarsıntıyı hayal edelim. Yüz binlerce insan, daha önce tasavvur bile edilemeyen bir hızla yer değiştirmeye başladı. Paris'ten Moskova'ya yaklaşık üç hafta süren yolculuk, otuz yıl içinde iki güne indi. Bunun sonucu olarak mamul malların ve gıdaların dolaşımı benzeri görülmemiş bir dönüşüme uğradı; kıtada milyonlarca köylünün yerinden edilmesine yol açtı. Bir kuşak içinde dünyanın çevresini dolaşmak, neredeyse düşünülemez bir serüven olmaktan çıkıp Jules Verne'in klasik eseri Seksen Günde Devr-i Âlem'de somut bir imkâna dönüştü.

Büyük sanayinin gelişimi, tarihin sahnesine yeni bir özne çıkardı: sanayi işçi sınıfı. İnsanlık tarihinde o zamana kadar Birleşik Krallık'ta, Berlin'de veya Petrograd'da olduğu kadar insan bir araya gelmemişti. Neredeyse birdenbire büyük metropoller dünyanın dört bir yanında çoğalmaya başladı.

Aynı dönemde telefonun ataları olan telgraflar icat edildi; uzun mesafeli neredeyse anlık iletişim çağı başladı. Bir seçimin sonucu, bir savaştaki muharebe, bir futbol maçı, hatta bir yakının doğumu veya ölümü —eskiden günler veya haftalar sonra ulaşan haberler— dakikalar içinde gelmeye başladı. İlk uçaklar havalandı, insanlık gökleri fethetmeye girişti. Otomobiller giderek daha büyük sayılarda üretilmeye, elektriğin kullanımı her yıl ilerlemeye başladı. Bu teknolojik devrim, uzam-zamanı çarpıcı biçimde daralttı: Her şey gittikçe hızlanıyor, her şey sürekli evriliyordu.

Bu dünya çapındaki olgu yalnızca enerji ve iletişim alanında gelişmedi. Bilginin başka alanları da nitel sıçramalar yaşadı. 19. yüzyılda Pasteur, mikroorganizmaların hastalıklara yol açtığını kanıtladı; böylece aşıların gelişiminin önü açıldı. Cerrahi işlemlerde antiseptik yöntemler kullanılmaya başlandı. Biyomedikal bilimlerdeki ilerlemeler, ırksal, sınıfsal ve bölgesel eşitsizlikler devasa ve ezici boyutlarda olsa da, insanlığın yaşam beklentisini artırdı. Ancak böyle bir kültürel ortamda vizyoner yazar Mary Shelley, tarihin ilk bilimkurgu eserini tasarlayıp ona Modern Prometheus, Frankenstein adını verebildi: Bir hekim, teknoloji ve elektrikle, insan bedenlerinin parçalarından yapılmış bir yaratığa hayat verir.

Geçmiş yüzyılların büyük olayları yalnızca mühendislik, biyo-bilimler ve fizikle sınırlı değildi. Siyasi ve toplumsal uzam-zaman da ölçülemeyecek bir tarihsel etkiyle daraldı. Fransız Devrimi ve Haiti Devrimi, dünyanın jeopolitik levhalarını oynattı; monarşinin, sömürgeciliğin ve köleliğin yenilebileceği güçlü fikriyle halk tahayyülünü harekete geçirdi. 1871'de Paris Komünü, burjuvazi ile monarşinin birleşse bile meydan okunabileceğini gösterdi. 1917'de Rus işçi sınıfı bu ittifakın kesin olarak yenilebileceğini kanıtladı ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ni kurdu.

Açık ki o dönem gül bahçesi değildi. Tam tersine, insanlığın yol açtığı en büyük trajedilerden bazılarına o dönemde tanık olduk. Afrika, Asya ve Latin Amerika'da sömürgecilerin şiddeti ve soykırımları bunun parçasıydı. Mussolini'nin yönetimindeki kara gömlekliler ve Hitler'in komutasındaki Gestapo da o dönemde ortaya çıktı. Birkaç yıl içinde milyonlarca insanın ölümünden sorumlu ekonomik, jeopolitik ve ırksal üstünlük planı, Avrupa topraklarında, Avrupa uluslarının İkinci Dünya Savaşı'ndan önceki yüzyıllarda geliştirdiği sömürgeci terörü yeniden üretti.

Yıllar sonra Kızıl Ordu Roma ve Berlin üzerine yürüdü, klasik Nazi-faşizmi kesin olarak yendi. 1949'da Çin köylülüğü Çin Halk Cumhuriyeti'ni inşa etti. 1959'da isyankâr Küba adası, Yankilerin «burnunun dibinde» imparatorluğa meydan okudu ve Latin Amerika sosyalizmini kurdu. 1962'de Cezayirliler Fransızları yenerek bağımsızlıklarını kazandı. 1975'te Vietnamlılar, neredeyse yüz yıllık sömürgeci baskıya direnişin ardından Amerikalıları evlerine gönderdi. 1960'ların sonunda dünya nüfusunun üçte birinden fazlası sosyalist rejimler altında yaşıyordu. 1979'da İranlıların sırası geldi: ABD'ye bağlı monarşiyi devirdiler ve egemen bir ulus inşa ettiler. Angola, Mozambik, Gine-Bissau ve Yeşil Burun'daki anti-sömürgeci devrimlerden, bunların Portekiz Karanfil Devrimi'ne ve Salazar'ın düşüşüne verdiği ivmeden de söz edilebilir.

Geçmişi idealleştirmek ya da önceki kuşakların daha iyi bir geleceğe giden yolun sakin ve düz olacağına inandığını sanmak söz konusu değil. Yolun çetin, trajik, fedakârlıklarla, savaşlarla ve sefaletle dolu olacağını biliyorlardı. Ama bir biçimde gelecek fikrini ilerleme fikrine bağlayan ortak bir tahayyül vardı.

Başka alternatif yok

İnsanlığın son yüzyıllarda kat ettiği bütün bu halk destanı bugün derin bir bunalım içindedir. O serüveni üreten dönüştürücü atılım geçici olarak bloke olmuş görünüyor. Bu tesadüf değildir: İşçi sınıfının bir kesiminin iktidar pratiğinde seçtiği siyasi projelerin yenilgisi ile egemen sınıfın tasarladığı siyasi projenin başarısının birleşmesinin sonucudur.

1970'lerin sonunda burjuvazi, hegemonyayı ele geçirmek amacıyla siyasi-ideolojik bir saldırı başlattı: neoliberal proje. Bu projeyi, o dönemde dünyanın en güçlü iki siyasi konumunu elinde tutan Margaret Thatcher (Birleşik Krallık) ve Ronald Reagan (ABD) yönetiyordu.

Neoliberalizm ve pekiştirdiği düzen, siyasi, ekonomik ve ideolojik genişliği nedeniyle derin incelemelerin ve tutkulu tartışmaların konusudur. Konudaki büyük uzlaşılardan biri, Thatcher'ın sloganı There is no alternative — «başka alternatif yok»— ifadesinin bu projenin hedeflerini mükemmel biçimde özetlediğidir. Bu mantık, özelleştirmelerin, işçilerin daha önce kazandığı hakların gaspının, bunların genişletilmesinin yasaklanmasının, baskının ve muhafazakârlığın bir tercih değil, mümkün

olan tek gelecek seçeneği olduğunu haklı çıkarmaya yarıyordu.

1991'de SSCB'nin çöküşü bu bakışı taçlandırdı, neoliberal hegemonyayı pekiştirdi ve geleceği görmemizi engelleyecek bir bağ gözlerimize sardı. Artık kitlelerin serüven çağı bitmişti. Tarihin dümenini kendi ellerimize alamayacaktık; çünkü tarihin kendisi sona ermişti. Halk sınıfları o andan itibaren, en iyi ihtimalle, kapitalizmin dayattığı güvencesiz hayatı kimin yöneteceğini ara sıra seçmeye mahkûmdu. Böylece kapitalist gerçekçilik çağında yaşamaya başladık: Artık alternatif yoktu.

Elbette bu dönem direnişsiz geçmedi. Latin Amerika örneğin Bolivya ve Ekvador'da neoliberalizme karşı devrimlere, Hugo Chávez'in önderliğindeki Bolivarcı Devrim'e sahne oldu. Latin Amerika solu ALCA'yı yendi, Küba ayakta kaldı. Sözde pembe dalga Brezilya, Ekvador, Bolivya, Paraguay ve daha birçok ülkede solcu başkanlar seçtirdi. Ne kadar kahramanca olursa olsun, bu süreç uluslararası sahnenin karşı-eğilimiydi.

Düşmek için fazla büyükler

2008 krizi neoliberalizmin bazı sütunlarını sorgulattı. Büyük dünya güçleri, krizin başlıca sorumluları olmalarına rağmen iflas etmelerini önlemek için dünyanın en zengin finansal kurumlarından bazılarına hayal edilemeyecek miktarda kamu parası enjekte etti. Laissez-faire'in, devletin ekonomiye karışmamasının ikiyüzlülüğü bütün dünyanın gözü önünde pervasızca ortaya serildi.

Rentizme trilyonlarca avro ve dolar pompalanması, ardından bir kemer sıkma tepkisi doğurdu. Dünyanın en zengin ulus-devletleri dünyanın en zengin insanlarına para bağışlayarak borçlanmıştıysa, şimdi Avrupa'da, ABD'de ve bütün gezegende çözüm, işçi sınıfının temel haklarını — emeklilik, eğitim, sağlık, temel sanitasyon, gıda güvencesi, işsizlik sigortası vb.— ortadan kaldırarak veya bunların uygulanmasını engelleyerek «tasarruf etmek» olacaktı.

Bu kemer sıkma planlarına karşı mücadele, dünyanın tanıdığı son büyük seferberlik dalgasını yarattı. Arap Baharı, 2013 Haziran günleri, Yunan ve İspanyol gençliğinin mücadeleleri ve daha niceleri, kısa anlar için de olsa ufkumuzda geleceğimizi görmemizi sağladı.

Bu ekonomik kriz başka krizlerin filizlenmesini hızlandırdı: iklim krizi, dünya devletler sistemi krizi ve siyasi sistem krizi. Yavaş yavaş, neoliberal güvencesiz durağanlık biçimindeki «geleceksizlik» fikri, gittikçe daha kıyametvari bir gelecek fikrine yerini bırakmaya başladı. Zombi salgını, virüs veya radyasyonla «dünyanın sonu» filmleri onlarca yıldır vardı; ama son on beş yılda hiç bu kadar tüketilmemiş, yaygınlaşmamış ve bir bakıma nesnelleşmemişti. Bir yayın platformunu açtığımızda yalnızca bu türün var olduğu izlenimine kapılmamız tesadüf değil. Dünya kötü durumda ve ancak daha da kötüleşebilir.

Felaket vari bir alternatifin ortaya çıkışı

Bu krizin en önemli sonucu yeni bir siyasi türün, sol içinde birkaç yıllık yoğun tartışmanın ardından neo-faşizm adını alan bir canavarın ortaya çıkışı oldu. Şiddet, etnik temizlik, nefret ve hınç fikirlerini seferber ederek son on yılda dünyanın en dinamik siyasi gücü haline geldi. 2016'da Trump'ın seçilmesi ve İngiltere'deki Brexit'in yabancı düşmanı kampanyası, paradigmaları değiştirebilecek, jeopolitik sahneyi yeniden düzenleyebilecek, ittifak yayımızı yeniden konumlandırma bilecek, stratejimizi güncelleyebilecek ve taktik hamlelerimizi ona tabi kılabilecek yeni bir çağı başlatan siyasi bir milattı.

Dolayısıyla neo-faşizmin ortaya çıkışı ve pekişmesi tesadüf değildir. Bugün uluslararası ölçekte neoliberal yönetimsellik krizine en iyi konumlanan siyasi harekettir. Geleneksel sağ hükümetlerin yıpranmasından ve sol hükümetlerin —çoğu kez neoliberal mantığa uzun soluklu alternatif sunamayıp bazen doğrudan ona teslim olmasından kaynaklanan— sınırlarından hareketle neo-faşizm, seferberlik ve aidiyet vaadi olarak görünür. Tabanına bir misyon ve yaşam amacı sunar, politikasını coşturur, fırsat bulduğunda programını uygular. Savunduğu gelecek metafizik, eskatolojik ve zalimdir. Ama bir planı vardır ve bunu kararlılıkla uygulamaktadır. Böylece zemin kazanır.

Bu metin, geleceğin iptalinin kaçınılmaz bir kader olduğunu veya insan toplumları deneyiminin doğal bir sonuna geldiğimizi savunmaz. Bu yüzden kaçınılmaz bir neo-faşist sonuç veya yakın bir felaket karşısında olmadığımızı söylüyoruz. Tam tersine, bu metnin amacı geleceğin iptalinin onlarca yıl teorik olarak işlenmiş, farklı ülkelerde pratikte denenmiş ve şimdilik galip gelen bir siyasi-ideolojik proje olduğunu vurgulamaktır. Ve tam da bu yüzden yenilebilir.

Geleceği yeniden fethetmek, alternatifi inşa etmek

Tüketime ve ânın ivediliğine yönelmiş bireyci zihniyete karşı sol, geleceğe yönelmiş kolektif bir zihniyet geliştirmelidir. Bugün, neoliberal ideoloji ve neo-faşist tehdit bakışımızı her gün saptırmaya çalışsa da, bugünden çok daha iyi potansiyel bir geleceğin izleri vardır. Bir bakıma geleceği önceden tasarlamamız gerekir: Daha var olmadan onu görmek ve inşa etmek.

Kârı hayatın üstünde tutan teknolojik gelişmede kapitalizm, yapay zekânın veya robotiğin mükemmelleşmesi de yalnızca kitlesel işsizliği görmemize izin verir. Oysa o ideolojik katmanın altında çalışma süresini kısaltma imkânı yatar. Bu, insanlığın ruhunu beslemek, eski bir gelecek kurucusunun dediği gibi şiire de hakkını kazanmak için daha fazla zamana sahip olabileceği anlamına gelir.

Gelecek tutkulu tartışmaların ve destansı sanat eserlerinin konusu olsa da fiilen yoktur: Potansiyel olarak vardır. Rolümüz, geç kapitalizmin ufkumuzun üzerine örttüğü felaket perdesinin altında hangi yollarla, hangi değerlerle, hangi programla ve hangi geçmişle başka bir geleceği kurabileceğimizi bulmaktır.

Geçmişin sosyalist deneyimlerinin bellekleri ise ne geçen yüzyılın güzel bir müze parçası gibi ne de neoliberal mantığın vaaz ettiği üzere 20. yüzyılda üretilen Nazi-faşist dehşet rejimlerinin parçası gibi ele alınamaz. Tam tersine, iyi işlenir, parlatılır ve eleştirilirse, istediğimiz sosyalist geleceğin kurucu parçası olabilir. Geleceksizlik krizimizin bir kısmı, tarihsel belleğimizin krizinden kaynaklanır.

Bu yolculukta o yeni dünyanın mimarları ve işçileri olacak toplumsal ve siyasi özneleri bulmamız gerekir. Bu öznelerden bazılarını zaten tanıyoruz: Açlığa, konutsuzluğa, gıdamızın zehirlenmesine, doğanın yok edilmesine direnen toplumsal hareketlerdir. Özetle, geniş anlamda kapitalizme karşı örgütlenmeler dir.

Ama kapitalizmi yenmek için stratejik hazırlık vazgeçilmezdir. Gerçekliğin esnek bir kavranışı gerekir; olayları dogmatik öngörülere zorla uydurmaya çalışan katılığı da, stratejik hedeflerimizi zayıflatan spontaneist arzuyu da reddeden bir kavrayış.

Bunun için demokratik merkeziyetçilik üzerine kurulu Leninist örgüt, kolektif zekâ ve çabaların yoğunlaşması aracı olarak işlemelidir. İç demokrasi bu çarkın belirleyici

bir bileşenidir; çünkü örgüt içinde bireyi temsil ettiği için değil, çoklu zihinlerin iş birliğini tetiklediği ve ortak düşüncenin bugünün karmaşık sahnesine uyarlanabilir, etkili eyleme dönüşmesini sağladığı için. Siyasi örgüt aynı zamanda, geçmişin ve bugünün derslerini beraberinde taşıyarak yolumuzu bulmamıza yardımcı olabilecek kolektif bir bellektir.

Bireysel kişisel deneyimin, temelsiz görüşün ve simgesel kayıtların inkârının hüküm sürdüğü bir çağda egemen sınıfı yenmek için teori, belki her zamankinden daha fazla, özgürleştirici bir araç olabilir. İnsan hayatlarının güvencesizliğinin ve acısının genişlediği bir anda, somut deneyimimizde hemen mevcut olanın ötesini görmek için farklı ölçekleri analiz etmemizi sağlayan araçlara sahip olmak, etkili siyasi eylem için belirleyicidir.

Teori, hayatımızdaki bütün zorlukların kendi içimizde bulunduğu fikrinden kurtulmamıza yardımcı olabilir. Böylece örneğin gündelik hayatta tanık olduğumuz hoşnutsuzluk ve ruhsal ıstırap salgınını, çalışma dünyasının güvencesizleşmesinin daha geniş ve sistemik gerçekliğiyle ilişkilendirebiliriz. Aynı zamanda bunun sorumlularını ve bundan kimlerin yararlandığını görmemize yardım eder.

Bu güvencesizlik, devrimcilerin yüzyıllardır taşıdığı bir ikilemi keskinleştirir: Halk sınıflarının somut ve ivedi talepleri ile başka bir toplum inşa etme mücadelesi arasındaki ilişki. «Geleceğin iptali» bu sorunu daha da dramatik hale getirdi; çünkü faaliyet alanımızda birbiriyle iç içe iki tür tepki üretti. Bir yanda, insanlığın devrimci serüven çağının sona erdiği, dolayısıyla elimizde yalnızca mevcut düzeni mümkün olan en iyi şekilde yönetmek kaldığı konformizmi. Diğer yanda aynı madalyonun ters yüzü: Ona fiilen ulaşmak için izlememiz gereken somut bir yol sunmadan ilan edilen ivedi sosyalizm melankolisi.

Burada ekonomik talepler ile başka bir toplumun inşası; açlığı giderme zorunluluğu ile ruhu besleme zorunluluğu; maddi iyileştirmelerin kazanılması ile özgürleştirici fikirlerin pekiştirilmesi arasındaki diyalektik bağı ısrarla vurguluyoruz. Bizim için konut mücadelesinde kazanılan bir zaferin muazzam önemi vardır; ama bu zafer, kahramanları tarafından yalnızca kendi seferberliklerinin gücü sayesinde mümkün olduğu sonucuna varıldığında üstün bir nitelik kazanır.

Bu, insan sosyalliğinin bütün alanlarını kateden neo-faşizme karşı hegemonya mücadelesinin belirleyici bir parçasıdır. Bugün işçi sınıfının bilincini santim santim çekişir: Bireyciliği, şiddeti, karaktersizliği ve dürüstsüzlüğü vaaz eder. Mitomaniyi yüceltir ve onu «yükselmek» için gerekli bir niteliğe dönüştürür.

Kolektivitenin insani değerlerinin bireyciliğe, dayanışmanın bencilliğe, dürüstlüğün faydacı yalana, başkaları adına fedakârlığın hiper-bireyciliğe karşı savunulması, mücadelemizin vazgeçilmez bileşenleridir.

Ne var ki toplumsal hegemonya mücadelesi kültürel alana sıkışırsa başarıya ulaşamaz. İçinde bulunduğumuz savaşı kazanmak için siyasi iktidarın fethi ve bunun işçi sınıfı hegemonyasının çıkarları ile sosyalist değerler doğrultusunda tutarlı biçimde kullanılması gerekir. Yani üretim araçlarının toplumsallaştırıldığı, baskı ve sömürü den arınmış, insanların hayatlarından tam olarak zevk alabileceği bir toplumun inşası.

Ki sonraki kuşaklar yeniden geleceği arzulayabilsin! ★

FİLİSTİN HALKIYLA DAYANIŞMAYI BÜYÜTELİM

Seher jiyan

Ortadoğu'da emperyal düzenin krizi: filistin'den bögesel savaşa

Ortadoğu'da yaşananları birbirinden kopuk savaşların, mezhep çatışmalarının ya da "kadim düşmanlıkların" toplamı olarak okumak mümkün değildir. Gazze'den Lübnan'a, Suriye'den İran'a uzanan savaş hattının gerisinde yalnızca yerel aktörlerin hesapları değil; bölgenin siyasal, askerî ve ekonomik mimarisini yeniden şekillendirmeye çalışan emperyalist bir düzen bulunmaktadır.

Bu düzenin merkezinde ABD'nin askerî ve diplomatik gücü ile İsrail'in bölgesel üstünlük arayışı arasındaki stratejik ortaklık yer almaktadır. 7 Ekim 2023 bu düzenin başlangıcı değil, uzun süredir biriken çelişkilerin patlak verdiği tarihsel bir kırılma noktasıdır.

Filistin'de yaşananlar iki eşit taraf arasındaki sıradan bir "çatışma" ya da tarihten kopuk bir güvenlik sorunu değildir. Karşımızda onlarca yıldır süren işgal, abluka, zorla yerinden edilme, mülksüzleştirme ve devlet şiddeti vardır. İsrail devleti, başta ABD olmak üzere emperyalist güçlerin siyasi, askerî ve ekonomik desteğine dayanarak Filistin topraklarındaki işgali derinleştirmektedir.

7 EKİM'DEN ÖNCE DE İŞGAL VARDI

Filistin meselesini 7 Ekim sabahından başlatmak tarihin büyük bölümünü görünmez hale getirir. Filistin halkının yaşadığı sorun Hamas'ın ortaya çıkmasıyla başlamadı. 1948 Nakba'sı, 1967 işgali, Batı Şeria'daki yerleşimler, Doğu Kudüs'ün statüsünün değiştirilmesi, topraklara el konulması ve Gazze üzerindeki abluka bugünkü tablonun tarihsel zeminini oluşturdu.

Uluslararası Adalet Divanı'nın 19 Temmuz 2024 tarihli danışma görüşü de İsrail'in İşgal Altındaki Filistin Toprakları'ndaki devam eden varlığının hukuka aykırı olduğunu, yerleşim faaliyetlerinin durdurulması gerektiğini ve Filistin halkının kendi kaderini tayin hakkının ihlal edildiğini belirtti.

Dolayısıyla mesele yalnızca Netanyahu hükümetinin "aşırılıkları" değildir. Sorun daha yapısaldır. Filistin topraklarında bir halkın diğer halk karşısında üstün siyasal, askerî ve mekânsal haklara sahip olmasını esas alan düzen sürdüğü sürece işgal ve mülksüzleştirme mekanizması da yaşamaya devam eder.

Anti-Siyonist eleştirinin esas zemini de burada kurulmalıdır. Bu eleştiri Yahudilerin varlığına, dinine ya da kültürüne değil; Filistin halkının eşitlik, özgürlük ve kendi kaderini tayin hakkını ortadan kaldıran siyasal düzene yönelmelidir.

GAZZE: BİR HALKIN YAŞAM ALANININ YOK EDİLMESİ

7 Ekim'de Filistin örgütlerinin silahlı eylemleri sivillerin öldürülmesi savunulamaz. Filistin halkının haklı talepleri sivillerin hedef alınmasını meşrulaştırmaz. Ancak aynı ilke İsrail devleti için de geçerlidir. Bir devletin saldırıya uğraması milyonlarca insanın yaşadığı bir bölgeyi topluca cezalandırma hakkı vermez.

Gazze'de yaşanan büyük yıkım bu tarihsel sürecin en vahşi aşamalarından biridir. On binlerce insanın öldürülmesi, mahallelerin, hastanelerin ve okulların yıkılması; suya, gıdaya, ilaca ve enerjiye erişimin kesintiye uğratılması bir halkın yaşam koşullarını ortadan kaldırmıştır.

Bu tablo yalnızca bir "insani kriz" olarak ele alınamaz. Açlık çeken bir halka yardım ulaştırmak elbette zorunludur; fakat açlığı,

kuşatmayı ve yıkımı üreten siyasal düzen hedef alınmadan yapılan dayanışma eksik kalır.
İsrail'in güvenliği sürekli tartışılırken Filistinlinin güvenliği neden aynı hassasiyetle ele alınmıyor? Filistinli çocuğun bombalanmama, çiftçinin toprağını kaybetmeme, bir ailenin evinden sürülmeme hakkı neden uluslararası siyasetin merkezinde değildir?

Emperyalist düzenin dili tam burada kendisini ele veriyor: Bazı halkların güvenliği stratejik sorun sayılırken, başka halkların güvenliği insani yardım başlığına indirgeniyor.

ABD-İSRAİL ORTAKLIĞI VE SAVAŞ DÜZENİ

İsrail'in bölgesel askerî üstünlüğünü yalnızca kendi kapasitesiyle açıklamak mümkün değildir. ABD-İsrail ilişkisi sıradan iki devlet arasındaki ittifaktan çok daha derindir.

Amerikan askerî ve ekonomik yardımları, silah sevkiyatları, istihbarat işbirliği ve diplomatik destek İsrail'in bölgesel gücünün temel dayanaklarıdır. Gazze savaşını yalnızca "İsrail-Filistin çatışması" olarak adlandırmak bu maddi ilişkiyi görünmez hale getirir.

Bombayı atan uçak İsrail'e ait olabilir; fakat o uçağın teknolojisi, mühimmatı, finansmanı ve diplomatik koruması çok daha geniş bir emperyalist sistemin ürünüdür.

Bu nedenle Gazze'deki yıkım yalnızca İsrail hükümetinin politikalarının sonucu değildir. Silah tekellerinden finans çevrelerine, askerî sanayiden emperyalist devletlerin dış politikasına kadar uzanan geniş bir çıkar düzeni savaşların devamından beslenmektedir.

ABD açısından İsrail sıradan bir müttefik değildir. Bölgesel güç dengelerinin korunması, İran'ın çevrelenmesi, enerji yollarının kontrolü ve Doğu Akdeniz'in denetlenmesi açısından stratejik bir merkezdir.

FİLİSTİN'İ FİLİSTİNLERDEN BAĞIMSIZ DÜŞÜNMEK

Son yılların emperyalist siyasetinin temel hamlelerinden biri Filistin meselesini çözmek değil, Filistin halkını denklemin dışına çıkarmak oldu.

Abraham Anlaşmaları bu yaklaşımın en açık örneklerinden biridir. İsrail ile bazı Arap devletleri arasındaki ilişkiler normalleştirilirken Filistin halkının temel taleplerinin zamanla tali hale geleceği varsayıldı.

Fakat çözülmeyen tarihsel sorunlar diplomatik törenlerle ortadan kalkmaz. Toprağından edilmiş bir halka ekonomik kalkınma paketleri sunmak siyasal özgürlüğün alternatifi değildir.

Gazze'nin geleceğinin bir yatırım ya da emlak projesi gibi tartışılması da aynı zihniyetin devamıdır. Filistin toprağının, üzerinde yaşayan halktan soyutlanarak ekonomik bir "fırsat alanı" şeklinde görülmesi sömürgeci tahayyülün günümüzdeki biçimlerinden biridir.

Filistin bir gayrimenkul projesi değildir. Filistinliler başka ülkelere gönderilerek "çözülebilecek" bir demografik sorun değildir.

NATO, TÜRKİYE VE BÖLGESEL İTTİFAKLAR

Ortadoğu'daki savaş düzenini yalnızca ABD ve İsrail üzerinden okumak da yeterli değildir. NATO'nun bölgedeki varlığı, askerî üsler, silahlanma politikaları ve vekâlet savaşları bu tablonun ayrılmaz parçalarıdır.

Ortadoğu onlarca yıldır dış müdahalelerin, savaşların ve nüfuz mücadelelerinin alanına çevrilmiştir. "Demokrasi", "güvenlik" ve "istikrar" adına yürütülen müdahalelerin geride bıraktığı tablo parçalanmış toplumlar, yoksulluk ve milyonlarca insanın yerinden edilmesidir.
Türkiye'nin NATO üyeliği ve bölgesel askerî-politik sistemle kurduğu ilişki de bu nedenle eleştirel biçimde değerlendirilmelidir.

İktidarın Filistin konusunda kullandığı sert söylemler, ekonomik ve diplomatik ilişkilerden

bağımsız ele alınamaz. Filistin halkının acısı üzerinden siyasal söylem üretirken İsrail'le doğrudan veya dolaylı ekonomik ve siyasi ilişkilerin sürdürülmesi ciddi bir çelişkidir.

Filistin'le dayanışma yalnızca sözle ölçülemez. İşgal politikalarını ekonomik, diplomatik veya askerî olarak güçlendiren ilişkilerin sorgulanması gerekir.

Aynı durum bölgesel ittifaklar için de geçerlidir. Türkiye, Suudi Arabistan, Pakistan ve diğer bölgesel güçler arasındaki askerî ve siyasi yakınlaşmaların yalnızca resmi söylemler üzerinden değerlendirilmesi yanıltıcıdır. Bu ilişkilerin emperyalist sistem, silah ticareti, bölgesel güç rekabeti ve Batı sermayesiyle bağları da hesaba katılmalıdır.

ANTİ-EMPERYALİZM HALKLARIN TARAFINDA OLMALIDIR

Anti-emperyalizm, ABD ile çatışan her devleti veya İsrail'e karşı savaşan her hareketi koşulsuz biçimde desteklemek değildir.

Bir devlet Washington'la çatışıyor diye demokratik, bir hareket İsrail'le savaşıyor diye ilerici olmak zorunda değildir. İran'ın bölgesel politikaları, Körfez monarşilerinin müdahaleleri ve Türkiye'nin bölgesel güç arayışları da aynı eleştirel bakışla değerlendirilmelidir.

Çünkü tutarlı bir anti-emperyalizmin öznesi devletler değil halklardır. Ortadoğu halklarının ihtiyacı Washington'un, Tel Aviv'in, Ankara'nın, Tahran'ın ya da Körfez monarşilerinin nüfuz alanlarının yeniden paylaşılması değildir. Halkların kendi gelecekleri üzerinde söz sahibi olmasıdır.

FİLİSTİN HALKIYLA DAYANIŞMAYI BÜYÜTELİM

Filistin halkının mücadelesi dünyanın dört bir yanında sömürüye, işgale ve emperyalist müdahalelere karşı verilen mücadelelerden ayrı değildir.

İşçi sınıfının enternasyonalizmi tam da burada somutlaşmalıdır. Egemen sınıfların çıkarları uğruna halkların birbirine kırdırılmasına karşı işçilerin, emekçilerin ve ezilenlerin ortak mücadelesini büyütmek gerekir. Savaşlardan kazanç sağlayan silah tekellerine, işgali finanse eden sermaye gruplarına ve emperyalist devletlerin savaş politikalarına karşı mücadele edilmeden kalıcı bir barıştan söz edilemez.

Filistin halkıyla dayanışmak tarafsız kalmayı reddetmek demektir. Ancak bu dayanışma sivillerin hedef alınmasını savunmak değil; işgale, kolektif cezalandırmaya, zorla yerinden etmeye ve halkların haklarının inkârına karşı çıkmak anlamına gelir.

Kalıcı çözüm bir halkın başka bir halka üstünlüğünü güvence altına alan düzenin daha iyi yönetilmesinden değil, bu üstünlük ilişkisinin ortadan kaldırılmasından geçmektedir. Gerçek bir anti-emperyalist siyaset; yabancı askerî üslerin tasfiyesini, işgalin sonlandırılmasını, silahlandırma politikalarının durdurulmasını, halkların egemenlik hakkını ve bütün bölge halklarının eşitliğini savunmalıdır.

Filistin'in özgürlüğü başka bir halkın boyunduruk altına alınması anlamına gelemez. İsraillilerin güvenliği de Filistinlilerin sürekli boyunduruk altında tutulmasına dayanamaz. Gerçek güvenlik askerî üstünlükten değil, siyasal eşitlikten doğar.

Bugün asıl soru bütün Ortadoğu'nun geleceğinin kim tarafından belirleneceğidir: Washington'daki strateji merkezleri, silah şirketleri, bölgesel ordular ve otokratik yönetimler tarafından mı; yoksa bölgenin halkları tarafından mı?

Alternatif; işgalsiz, ilhaksız, askerî vesayetsiz, halkların zorla yerinden edilmediği, din veya etnik köken üzerinden üstünlük kurulmadığı ve bütün halkların eşit siyasal haklara sahip olduğu bir Ortadoğu'dur.

Filistin'in özgürlüğü bu mücadelenin merkezindedir. Mücadele yalnızca bir ateşkes için değil, tahakküm düzeninin kendisini değiştirmek için verilmek zorundadır. ★

EKİM DEVRİMİ

YOLUMUZU AYDINLATIYOR

Büyük Ekim Devrimi, üzerinden 109 yıl geçmiş olmasına rağmen yalnızca tarihin belirli bir dönemine ait siyasal bir kırılma değil, eşitlik, özgürlük ve sömürüsüz bir dünya arayışının güçlü simgelerinden biri olarak yaşamaya devam ediyor.

1917'de Rusya'da gerçekleşen devrim, milyonlarca emekçinin, köylünün ve ezilen halkın kendi kaderini belirleyebileceği düşüncesini dünya tarihinin merkezine taşıdı.

Ekim Devrimi'nin tarihsel önemi yalnızca bir iktidarın devrilmesinde değil, toplumun nasıl örgütlenebileceğine ilişkin temel bir soruyu gündeme getirmesinde yatıyordu: Üretimin ve zenginliğin yaratıcıları olan emekçiler, kendi yaşamları ve gelecekleri üzerinde söz sahibi olabilir miydi? Devrim bu soruya güçlü bir yanıt verdi; işçi hareketlerini, ulusal kurtuluş mücadelelerini ve sosyal adalet arayışlarını dünya çapında etkiledi.

Devrimin açtığı tarihsel dönem, kapitalizmin alternatifsiz olduğu düşüncesini sarstı. Çalışma hakkı, eğitim, sağlık, kadınların toplumsal yaşama katılımı ve halkların kendi kaderini tayin hakkı gibi talepler geniş toplumsal mücadelelerin önemli başlıkları haline geldi.

Elbette devrimin ardından kurulan düzenin tarihi çelişkilerden ve ağır sorunlardan bağımsız değildi. Ancak bu tartışmalar Ekim Devrimi'nin ortaya koyduğu temel soruları ortadan kaldırmıyor: Toplumsal zenginlik nasıl paylaşılmalıdır? İnsan yaşamı kârın ihtiyaçlarına mı, toplumun ortak gereksinimlerine mi göre düzenlenmelidir? Eşitsizlik ve sömürü değiştirilebilir mi?

Bugün servetin giderek daha az sayıda elde toplanması, güvencesiz çalışma, savaşlar, yoksulluk ve temel hizmetlere erişimdeki eşitsizlikler bu soruların güncelliğini koruduğunu gösteriyor. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler büyük olanaklar yaratırken, bu olanakların kimler için kullanılacağı sorusu da önemini sürdürüyor.

Bu nedenle Büyük Ekim Devrimi'nin mirası yalnızca geçmişe duyulan bir özlem değildir. Onun bugünkü anlamı, insanların kendi yaşamlarını değiştirebilecek kolektif bir güce sahip olduğunu ve tarihin örgütlenen halklar tarafından da yapılabileceğini hatırlatmasıdır.

109 yıl sonra Ekim Devrimi'nin bıraktığı en önemli miraslardan biri, başka bir dünyanın mümkün olduğu düşüncesidir. Eşitsizliğin, sömürünün ve savaşların kaçınılmaz olmadığını; dayanışma ve eşitlik temelinde farklı bir geleceğin kurulabileceğini savunan bu düşünce yaşamaya devam ediyor.

Ekim Devrimi'ni bugün anlamak yalnızca 1917'yi anmak değildir. Onu anlamak, çağımızın eşitsizlikleri ve adaletsizlikleri karşısında başka toplumsal seçenekleri düşünmektir.

İnsanlığın daha özgür, eşit ve dayanışmacı bir gelecek arayışı sürdükçe Büyük Ekim Devrimi de bir mücadele mirası olarak yolumuzu aydınlatmaya devam edecektir.

EKİM DEVRİMİ YOLUMUZU
AYDINLATIYOR!
Ekim 1917: Ezilenlerin Tarihe
Müdahalesidir!